

Musikterapi som assessment af specifikke forældrekompetencer

Stine Lindahl Jacobsen

Musikterapi som assessment af specifikke forældrekompetencer

Lavet af Stine Lindahl Jacobsen

Vejleder: Tony Wigram

*Speciale i Musikterapi
Institut for Kommunikation
Aalborg Universitet
2006*

Billedet på forsiden er lavet af Erik Jacobsen

Tak

Tak til de deltagende familier for deres engagement og åbenhed over for musikterapi

Tak til familieinstitutionen for deres imødekommenhed og varme opbakning

Tak til min vejleder Tony Wigram – for hans smittende entusiasme og blændende vid

*Tak til min lille intime læsegruppe – Inge Kolind Skougaard, Signe Lindstrøm og Berit Schmidt – for deres tid og
værdifulde refleksioner*

Tak til min søster for uundværlig personlig og faglig sparring

Tak til begge mine forældre for deres ubetingede støtte - for korrekturlæsning og kreative bidrag

Tak til min eneste ene – min motivation.

*It's not only children who grow. Parents do too. As
much as we watch to
see what our children do with their lives, they are
watching us to see what we do with ours. I can't
tell my children to reach for the sun. All I can do is
reach for it, myself. ~ Joyce Maynard*

Abstract

This dissertation examines how a music therapy assessment within the field of children in care, focusing on the interaction between a parent and child, can inform about and contribute to a clarification of parenting competencies. The specific competences in focus are the nature of the relationship between parent and child, and how the parent responds to the child's initiatives and special needs. The purpose of this assessment is to describe strengths and weaknesses, as well as the potentials of the parent within this interaction. The study also explores how different degrees of structure in the assessment session can help understand a parent's abilities and competencies, and how a music therapy assessment can contribute in relation to other methods used in assessing parenting competencies.

Music therapy sessions with a parent and child (a dyad) were undertaken to a prepared assessment protocol, using specific exercises developed according to theories in relevant literature about parenting competencies and theories of music therapy assessment. The dissertation treats the data with both quantitative and qualitative methods of analysis, comparing the results of differing data from the same exercise. A quantitative analysis of the autonomy relationship between parent and child using the autonomy profile in Kenneth E. Bruscia's Improvisations Assessment and using Tony Wigram's event-based analysis system was undertaken. A quantitative analysis of the frequency and duration of turn taking was made. Finally, a qualitative analysis of the parent's responses to the child's initiatives and special needs was made using predefined categories of different types of responses drawn from relevant literature. These different data are compared in order to give a broad picture of the parent, and also serve as a guarantee for the internal validity of the study.

Data was gathered from three dyads, and is presented as individual case studies, each with its own analysis and discussions of the results. Finally the validity of the method, and clinical applicability of the assessment developed is discussed.

This study concluded that making a systematic and structured assessment protocol, together with an analysis of the data gathered from a music therapy assessment can inform about parenting competencies. By moving between structured and non structured exercises, and by making both qualitative and quantitative analyses of the gathered data of music therapy assessments of interaction between parent and child, the results can inform about the autonomy relationship and the parents response to the child's initiatives and special needs. The results suggest that music therapists using this protocol should be cautious of the nature of their interventions in order not to interfere too much in the interaction. At the same time it is the therapists' responsibility to ensure the dyad feels safe and secure enough in order to interact according to their own developed patterns of interaction.

Indholdsfortegnelse

Introduktion	1
Problemstilling	1
Afgrænsning	2
Problemformulering	2
Forforståelse	2
Specialets opbygning	5
 Litteraturgennemgang	 6
Familier med omsorgsvigtede børn	6
Det moderne samfund	6
Omsorgsvigtede børn	6
Forældrene	8
Vigtige forældrefunktioner	11
Forældrekompetenceafklaring	14
Sammenfatning	15
 Familier og musikterapi	 16
Autistiske børn og forældre	16
Vanskeligt stillede enlige mødre og deres børn	19
Andre musikterapeutiske undersøgelser og beskrivelser	20
 Musikterapeutisk assessment	 21
Overblik over assessment	21
Improvisations Assessment Profiles	22
Kortlægning af begivenheder	23
Musikterapeutisk assessment af forældreevne	25
Julie Hibben	25
Eric B. Miller	26
Amelia Oldfield	27
 Metode	 28
Mixed design og multiple case studier	28
Demografi og setting	29
Dataindsamling	31
Assessmentprotokol	32
Analyse af data	34
Analyse af autonomiforhold	34
Analyse af turtagning	36
Beskrivelse og kategorisering af forældrenes respons	37
Validitet	39

Resultater og diskussion	41
Dyade 1	41
Analyse af autonomiforhold	41
Analyse af turtagning	43
Analyse af forældrerens respons på barnet	45
Spørgeskema	49
Sammenfattende diskussion	49
Triade 2	50
Analyse af autonomiforhold	50
Analyse af turtagning	54
Analyse af forældrerens respons på barnet	55
Spørgeskema	60
Sammenfattende diskussion	60
Dyade 3	61
Analyse af autonomiforhold	61
Analyse af turtagning	64
Analyse af forældrerens respons på barnet	66
Spørgeskema	71
Sammenfattende diskussion	71
Diskussion og konklusion	73
Validitet	73
Kriteriums-relaterede validitet	73
Konstruktionsvaliditet og den indre validitet	73
Subjektivitet som metodens begrænsning	74
Multiple metoder	75
Klinisk anvendelighed	75
Yderligere informationer	75
Øvelsernes anvendelighed	76
Musikterapeutens rolle og intervention under assessment	76
Musikterapeutisk assessment i forhold til nuværende metoder	77
Konklusion	79
Information om specifikke forældreevner	79
Graden af struktur	80
Klinisk anvendelighed	80
Sammenfattende konklusion	81

Litteraturliste

Bilag 1: De 6 profiler i IAP
 Bilag 2: Kortlægning af begivenheder
 Bilag 3: Introduktion til musikterapi
 Bilag 4: Kontrakt
 Bilag 5: Assessmentprotokol
 Bilag 6: Spørgeskema
 Bilag 7: Analyse af autonomiforholdsskema

Bilag 8: Forældrerens respons dyade 1, session 1
 Bilag 9: Spørgeskema-data
 Bilag 10: Forældrerens respons triade 2, session 1
 Bilag 11: Forældrerens respons triade 2, session 1
 Bilag 12: Forældrerens respons dyade 3, session 1
 Bilag 13: Forældrerens respons dyade 3, session 2

Introduktion

Dette speciale handler om at undersøge, hvordan musikterapeutisk assessment kan informere om og bidrage til forældrekompetenceafklaringer eksempelvis inden for kommunal familiebehandlingsregi. Efter at have været i praktik på et familiebehandlingssted har denne afklaring af forældrekompetence vagt min interesse. Familierne på dette behandlingssted er meget forskellige og er blevet henvist af meget forskellige årsager. Nogle familier er frivilligt indskrevet, mens andre familier er mere eller mindre tvunget ind i behandlingen, fordi deres børn er anbringelsestruede. Fælles for alle familier er, at børnene ikke trives i deres hverdag, og oftest er de omsorgsvigtede i større eller mindre grad. De familier, jeg hovedsageligt har for øje i dette speciale, er familier, hvor børnene tydeligvis er omsorgsvigtede og anbringelsestruede, og hvor forældrenes forældrekompetencer betvivles.

Gennem videooptagelser af musikterapisessioner med forældre og børn vil specialet undersøge, hvordan interaktionen mellem forælder og barn kan informere om specifikke aspekter i forældrekompetencer herunder autonomiforholdet mellem forælder og barn samt forælderen respons på barnets initiativer og særlige behov. Formålet er at kunne beskrive og informere om styrker og udviklingspotentialer hos forældrene gennem disse specifikke aspekter, der synes særligt relevante i en musikterapeutisk assessment.

Tre grupper af forældre med børn optages på video i to assessment sessioner (seks sessioner i alt), hvor musikterapeuten følger en på forhånd udarbejdet assessmentprotokol. Efterfølgende foretages en analyse af den indsamlede data fra de tre individuelle casestudier for derigennem at kunne undersøge det udviklede assessmentredskabets kliniske anvendelighed.

Problemstilling

Familier bliver pga. anbringelsestruede børn henvist af socialrådgivere eller sagsbehandlere til familiebehandlingssteder med det formål at afklare forældrekompetencer herunder styrker, svagheder og potentielle udviklingsområder og at afklare behandlingsbehov samt at iværksætte behandlingen. Denne afklaring af forældrekompetence er meget kompliceret og kan tage flere måneder, særligt hvis familien ikke er samarbejdsvillig og tvunget ind i familiebehandlingen. Oftest planlægges forskellige observationssituationer både hjemme hos familierne og på daginstitutionen, men uden en systematisk tilrettelagt observation af interaktionen mellem forældre og børn. Det kan være svært at opretholde en professionel subjektivitet, da familiemønstre og kommunikationsmønstre er meget indviklede og svære at afklare pga. familiernes lange historie sammen. Tolkningerne kommer derimod ofte til at bero på den individuelle behandlers personlige værdier og præferencer. Familien vil tillige være påvirket af de anderledes rammer både i hjemmet og især på daginstitutionen, og det kan være svært at få dækket alle områder i en forældrekompetenceafklaring.

Tanken med dette speciale er at undersøge, hvordan musikterapeutisk assessment kan bidrage til disse udredninger og afklaringer af behandlingsbehov. Musikken kan måske fungere som et nyt medie for kommunikation og gøre familiemønstre mere konkrete og tydelige, samtidig med at musikken kan motivere til samvær og fællesskab og ofte være en positiv oplevelse for familien. Ved at udnytte musikkens struktur og analyserbare elementer kan man måske i en musikterapeutisk setting informere om specifikke forældrekompetencer.

Afgrænsning

Forældrekompetencebegrebet er meget komplekst, har mange forskellige betydninger og fungerer i nogle tilfælde som et samlende begreb for vigtige forældrefunktioner og forældreevner. Dette

afhænger ofte af, hvilket paradigme og specifikke teorier der refereres til, og dette speciale har ikke til hensigt at skulle udrede og diskutere dette begreb. I stedet udvælges aspekter i forældrekompetencer herunder autonomiforholdet¹ mellem forælder og barn samt forælders respons på barnets initiativer og særlige behov, der synes særligt relevante i en musikterapeutisk setting. Litteraturgennemgangen har bl.a. til hensigt at belyse, hvorledes disse aspekter er afgørende for forældrekompetencer og forældres interaktion med deres børn, samt hvorledes disse aspekter synes relevante indenfor en musikterapeutisk setting. Litteraturgennemgangen vil også danne grundlag for udarbejdningen af metoden for dataindsamlingen og analysemetoden.

Problemformulering

Hvordan kan musikterapeutisk assessment af forældres interaktion med deres barn informere om specifikke forældrekompetencer i forhold til styrkesider, svagheder og udviklingspotentialer hos disse forældre?

- Hvordan kan musikalsk improvisation og interaktion mellem forælder og barn informere om autonomiforholdet mellem forælder og barn samt informere om forælders respons på barnets initiativer og særlige behov?
- Hvordan kan forskellige grader af struktur i musikterapeutisk assessment informere om autonomiforholdet mellem forælder og barn samt informere om forælders respons på barnets initiativer og særlige behov?
- Hvordan kan et musikterapeutisk assessmentredskab være nyttefuldt i udredningen af autonomiforholdet mellem forælder og barn samt forælders respons på barnets initiativ og særlige behov?
- Hvilke begrænsninger og muligheder er der i musikterapeutisk assessment af forældrekompetencer i forhold til andre nuværende metoder inden for forældrekompetenceafklaringer?

Forforståelse

I det følgende præsenteres min egen forståelse af musik, menneske, behandling og forskning, idet dette både fungerer som argument for valget af specialets fokus samt valget af den overordnede metode og analyse. Endvidere danner denne forforståelse grundlag for senere fortolkninger af observation og analyse af menneskelig interaktion, således at læseren kan følge beviskæden for disse tolkninger og se en rød tråd tilbage til mit grundlæggende terapeutiske og videnskabsteoretiske udgangspunkt.

Menneskesyn

Mennesket er efter min opfattelse et kompleks sammensat væsen, der er betinget af 4 forskellige dimensioner; den biologiske, psykologiske, sociologiske og åndelige dimension. Den eksistentialistiske psykolog og filosof Emmy Van Deurzen (1999) har inspireret mig meget i dette menneskesyn. For dette speciale synes den sociale dimension at være vigtigst, idet specialet forsøger at undersøge kvaliteten af interaktion mellem forælder og barn, hvorfor denne dimension kort uddybes nærmere.

Mennesket er afhængigt af andre mennesker, idet det definerer sig selv ud fra andre mennesker og ser sig selv i lyset af relationer med andre mennesker. Mennesket får kun en fornemmelse af sin egen eksistens gennem forskellige forhold til omverdenen og interaktion med den. Forholdet til forældre eller andre vigtige relationer er meget afgørende i den tidlige udforskning af omverdenen, idet det gennem resten af livet er afgørende for menneskets relationsform. Dette synes især at være

Der refereres her til Bruscias forståelse af autonomiforhold i IAP (Bruscia 1987).

relevant i forhold til specialets fokus på specifikke aspekter i forældrekompetencer. Denne forståelse kan sidestilles med Pedersens (1998) bearbejdning af begrebet cyklisk dynamisk forståelse, hvor sammenhængen mellem fortidige relationer og nutidige relationsmønstre er væsentlig, idet forståelse af nutiden kan opnås gennem undersøgelse af fortiden, men hvor forandring af relationsmønstre sker gennem undersøgelse og bearbejdning af nutidige hændelser. Særligt når forståelse og vurderingen af et menneskets interaktionsevner er i fokus, synes det relevant at bygge denne forståelse og vurdering på observation af dets interaktion og relation med andre mennesker.

Musiksyn

Individuelle musikalske improvisationer, som dette speciale hovedsageligt beskæftiger sig med, kan opfattes som analog til den individuelle personlighed. Interaktion mellem flere deltagere i en musikalsk improvisation kan opfattes som analog til deltagernes relationelle interaktionsmønstre. Musikken kan fungere som genstand for kommunikation og som relationelt medie, hvor menneskers indbyrdes interaktionsmønstre og relationer bliver tydelige i kraft af de individuelle musikalske ytringer og initiativer, hvilket synes relevant for dette speciales fokus på interaktion mellem forældre og barn. Mercedes Pavlicevic (1997) begreb om dynamisk form kan eksempelvis give en forståelsesramme for forældres musikalske interaktion med deres barn, idet dynamiske former af følelser eksisterer som abstrakte funktionelle enheder i det mentale sind og kommer til udtryk gennem forskellige kvaliteter i menneskets udtrykte handlinger. I musikterapi kan de komme til udtryk gennem improvisationers udtryksfulde kvaliteter og kan indikere kvaliteten af forholdet mellem deltagende parter samt deres evne til at skabe en intim og intersubjektiv relation med en anden. Pavlicevic referer her til forholdet mellem terapeut og klient og gør opmærksom på, at al musik ikke kan betegnes som dynamiske former af indre følelser. Sidestilles begrebet om dynamisk form med forældre og børns interaktion under en musikalsk improvisation, hvor kvaliteten af forholdet samt evnen til at skabe en relation kan indikeres gennem en forståelse af den musikalske relation, bliver begrebet relevant i forhold til at kunne forstå den musikalske relation som analog til den overordnede relationsform. En klinisk improvisation er ifølge Pavlicevic en interpersonel begivenhed mere end en ren musikalsk interaktion mellem to parter. Improvisationen skaber et engagement, som afslører personlige og ikke kun musiske kvaliteter hos alle deltagende individer, hvilket synes relevant i forhold til at skulle informere om specifikke forældrekompetencer (Pavlicevic 1997, s.120-121,129).

Behandlingssyn

Min opfattelse af behandling er på samme måde som mit menneskesyn også sammensat af flere forskellige terapiteoretiske retninger, og jeg vil da kalde mig selv for eklektisk, hvor en praktisk og teoretisk integration af de involverede teorier vægtes højt. Jeg er inspireret af Esbens Hougaards (1998) udredning af begrebet eklekticisme, hvilket er uddybet i bachelorprojektet "Hvem er jeg, Hvad gør jeg" (Laursen & Jacobsen 2004).

I kraft af min uddannelse har jeg en psykodynamisk forståelse af, hvordan musikken, klienten og jeg selv indgår i terapien. Jeg benytter begreber som modstand, forsvar, overføring og modoverføring i forhold til at skulle forstå, hvad der sker i terapien, mens jeg i kraft af musikkens mange lag ikke primært forsøger at verbalisere denne forståelse og på den måde hjælpe klienten til indsigt. For mig er en oplevelsesorienteret forståelse af, at mennesker lærer noget nyt ved at opleve og mærke noget på sin egen krop en meget vigtig del i terapien. Uden at have konkrete oplevelser med dertilhørende emotionelle og relationelle aspekter at referere tilbage til, er læringen og indsigten i sig selv og ens egne mønstre næsten umulig. Det vigtigste for klienten er at opleve og være, førend indsigt kan være mulig. Det er dog samtidig min opfattelse, at indsigt ofte er

nødvendig, førend varig forandring kan finde sted. Jeg har således et humanistisk og eksistentiel behandlingssyn. I forhold til at skulle behandle og vurdere familier og deres indbyrdes interaktion synes en tilgang, hvor familien oplever sig selv og interagerer kreativt at være et godt udgangspunkt for læring, indsigt og forandring.

Assessment

Efter min opfattelse kan musikterapi i kraft af musikkens mange lag nuanceret informere om eksisterende egenskaber, kompetencer og udviklingspotentialer i et menneske, men det kan også behandle og træne disse egenskaber, kompetencer og udviklingspotentialer. Dette speciale koncentrerer sig hovedsageligt om grundigt og nuanceret at informere om egenskaber og udviklingspotentialer, der synes at være byggestenene for en god behandlingsplan med tydelige mål, træningsområder og efterfølgende behandling. Musikterapi har inden for flere områder en større rolle i forhold til udredninger af klienter og patienters problematikker og diagnoser. Mentalt forstyrrede eller fysisk handicappede børn udredes i forhold til graden af deres eventuelle kontaktforstyrrelse eller emotionelle funktionsniveau ((Irgens-Møller 1998), (Wigram 2000)), hvilket blot er få eksempler på, hvordan musikterapien indgår som en vigtig del i en større behandlingsplan. Det er min opfattelse, at musikterapien kan bidrage til disse udredninger, uanset om behandlingen efterfølgende skal være af musikterapeutisk art eller ej, idet musikterapien er i stand til at informere om emotionelle og relationelle aspekter på en for klienten motiverende og kreativ måde i kraft af musikkens specifikke egenskaber.

Videnskab og forskning

Efter disse præsentationer af menneske-, musik- og behandlingssyn præsenteres min opfattelse af, hvad jeg kan vide om verden, og hvordan jeg kan undersøge det.

Jeg mener, at der eksisterer flere sandheder. Et hvert aspekt i livet kan forstås ud fra flere forskellige meningsfyldte teorier, og verden bør også ses ud fra flere perspektiver, idet fuldstændig objektivitet som udgangspunkt er umulig. Jeg leder således ikke efter endegyldige sandheder i min undersøgelse af verden, men forsøger gennem en systematisk og grundig undersøgelse at give det mest fyldestgørende, respektfulde og retfærdiggørende billede af verden. Derfor bliver det relevant at indsamle både kvantitative og kvalitative data, idet disse typer data vil give forskellige typer af svar og perspektiver, der samlet vil give mig et mere dybdegående billede af den verden, jeg vil undersøge. Denne holdning om værdien af indsamling af både kvantitative og kvalitative data understøttes bl.a. af Colin Robson (2002) samt musikterapeuterne Henk Smeijsters (1997) og Carol Prickett (2006). Det er derfor ikke vigtigt enten at have meget data eller meget detaljeret data, men derimod vigtig nøje og systematisk at udvælge flere forskellige typer af data fra det samme fænomen.

Epistemologisk mener jeg, at mennesket kan erkende flere sandheder, og således forstå verden ud fra flere forskellige perspektiver, der giver flere forskellige svar. Jeg vil bestræbe mig på at overveje flere svar og forsøge ikke at give entydige samt snæversynede og begrænsede svar blot for at holde mig indenfor et bestemt paradigme med et dertilhørende foretrukket metodevalg.

Ontologisk mener jeg også, at der eksisterer flere sandheder, idet mennesket og verden er komplekst sammensat med mange forskellige dimensioner og dertilhørende sandheder. Det vil altid afhænge af, hvilke øjne der anskuer og den dertilhørende overordnede forståelsesramme. Jeg tilslutter mig derfor en relativistisk og reduktionistisk tilgang til videnskab og forskning, hvor de kvantitative og kvalitative dataindsamlingsmetoder begge kan refereres tilbage til denne overordnede opfattelse.

Specialets opbygning

Introduktion og problemformulering

Afgrænsning

Forforståelse

Litteraturgennemgang:

Omsorgsvigtede børn

Forældre til omsorgsvigtede børn

Musikterapi med børn og forældre

Musikterapi og assessment

Musikterapi og assessment af forældre

Metodebeskrivelse

Mixed design og multiple casestudier

Demografi og setting

Dataindsamling

Analyse

Resultater

Præsentation af data

Præsentation af analyse

Diskussion af data og analyse

Diskussion og konklusion

Diskussion af metode herunder dataindsamling og analyse

Diskussion af den kliniske anvendelighed af specialets resultater og diskussioner

Konklusion

Efter denne introduktion af specialets område, problemstilling, forståelse og opbygning påbegyndes den litteraturmæssige gennemgang af udvalgt, relevant litteratur i forhold til følgende overordnede emner. Familier med omsorgssvagede børn, musikterapi med forældre og børn, musikterapi og assessment samt musikterapi og assessment af forældre.

Familier med omsorgsvigtede børn

For at forstå rammerne omkring familier med omsorgsvigtede børn herunder deres vilkår og problematikker er det relevant at inddrage socialpædagogisk litteratur, idet forældrene her bliver beskrevet nøje i forhold til forskellige typer af forældre samt forældremæssige evner. Forskellige typer af reaktioner hos omsorgsvigtede børn samt deres særlige behov er ligeledes relevant i forhold til at skulle vurdere forældres evne til at imødekomme disse særlige behov. Der tages i det følgende udgangspunkt i socionomen Kari Killéns meget brugte bog indenfor området ”Omsorgssvigt er alles ansvar” (2005 - 3.udgave) samt socialpsykologerne Andersen og Burians ”Den medskabende familie” (2002). Kari Killén er særligt udvalgt, idet de deltagende familier fra praktikstedet forstås udfra disse teorier og er beskrevet i forhold til dette i deres journaler.

Det moderne samfund

Familiemønstre i det moderne vestlige samfund er ifølge psykolog John Andersen og konsulent Bodil Burian i forandring. Dette indebærer for særligt sårbare familier en øget risiko for udstødelse af og isolation fra fællesskabet. Den moderne familie består af frie individer med erhvervsaktive forældre og institutionspassede børn. I modsætning til 50’erne og 60’ernes fokus på lydighed er målet for børnenes opdragelse i dag selvstændighed og ansvarsfølelse. Forældrene kan ikke kopiere deres egne forældre, hvilket har efterladt mange forældre i et tomrum, fordi det sikre og det sande ikke længere findes. Det er ikke længere kun forældrene men også professionelle pædagoger, der står for opdragelsen af børnene. Samfundets hastige forandring truer ifølge Andersen og Burian de mest sårbare og udsatte familier i samfundet. Kravene om at tage ansvar for egen læring og udvikling er uoverkommelig, og det moderne samfunds udfordring kan blive ubærligt i forskellige grader for disse familier. Familier mister tilknytningen til arbejdsmarkedet, til vigtige netværk og nære kontakter og bliver skubbet ud i isolation. Familiernes og særligt forældrenes sårbarhed kan variere fra traumer til regulære sociale belastninger eller sociale opbrud (Andersen & Burian 2002, s.11-13).

Omsorgsvigtede børn

Børnene i disse sårbare familier er grundigt beskrevet i litteraturen. Særligt har den norske socionomen Kari Killén grundigt beskrevet omsorgsvigtede børn og deres verden i ”Omsorgssvigt er alles ansvar” (2005). Killén påpeger, at alle børn har medfødte egenskaber og kan dermed være mere eller mindre udsatte i forhold til konsekvenserne af omsorgssvigt. Ligeledes mener hun, at vi alle opfatter børn forskelligt, idet forskellige børn fremkalder forskellige reaktioner i individet (Killén 2005, s.101).

Selvom omsorgssvigt varierer i forhold til styrke og form, har disse børn visse indre forhold til fælles. De oplever alle bekymring, angst, skuffelse, sorg samt den aggression, som hænger uløseligt sammen med disse følelser. Omsorgsvigtede børn rummer mange modstridende følelser, hvor længsel efter kærlighed og opmærksomhed samt regelmæssig afvisning både drager dem mod og skubber dem væk fra forældre og omverdenen.

Afhængighed

Omsorgssvigt kan karakteriseres ved utilstrækkelig behovstilfredsstillelse, hvilket skaber afhængighedsproblemer. Afhængighedsproblemerne viser sig ofte i enten åbenlys afhængighed eller forsvarspræget uafhængighed. Den åbenlyse afhængighed ses ved angstpræget og klyngende adfærd, stadige forsøg på at opnå fysisk kontakt, opmærksomhedssøgende adfærd, optaget af at eje og kontrollere andre samt vedvarende forsøg på at behage og blive accepteret af forældre. Den

forsvarsprægede uafhængighed kan komme til udtryk gennem en passiv og apatisk tilstand eller en overdreven uafhængighed med følelsesmæssig tilbagetrækning fra forældre og omverdenen, hvor barnet synes kold, hård og ligeglad med andre mennesker (ibid., s.105). Disse aspekter omkring afhængighed synes særlig relevant i forhold til en analyse af autonomiforholdet mellem forælder og barn.

Forsvarstyper

Killén refererer til Gray og Kempe (1976) og deres beskrivelser af to typer af det omsorgsvigtede barns overlevelsesstrategier; den overdrevent tilpassede og den hyperaktive destruktive. Den første type forsøger at leve op til de voksnes krav og forventninger og er ofte overfølsom overfor voksnes signaler om, hvordan barnet bør opføre sig. Ved denne overtilpasning forsøger barnet at skjule, hvor dårligt det har det og prøver i stedet at behage forældrene mest muligt. Den anden type virker meget provokerende, aggressiv, destruktiv og hyperaktiv og er præget af en stærk uro. Et sådant barn opnår ifølge Killén en slags kontrol over sine omgivelser, idet det driver hele den voksne verden til vanvid i sin uhåndterbarhed (ibid., s.118-121). Disse forsvar synes at være vigtige opmærksomhedspunkter i en analyse af forældres respons på barnets initiativer og særlige behov.

Hæmmet leg

Ifølge Killén kommer disse børns depression ofte til udtryk i deres leg. Mange omsorgsvigtede børn leger ikke ret meget eller leger stereotyp. Traumatiske oplevelser kan gøre legen mindre spontan, ukonstruktiv, mere umoden, lystaspektet er nedtonet, og legen virker tvangspræget. Børnene er fanget i et tema, de ikke kan komme ud af, og deres leg mangler liv og frie improvisationer. Undtagelsesvis har andre børn, der mestrer omsorgssvigtet bedre, specielle kreative evner, idet de udtrykker sig levende gennem kreative medier (ibid., s.111). I en musikterapeutisk setting er disse aspekter omkring spontanitet og improvisation vigtige at inddrage i forståelsen og analysen af interaktion mellem forælder og barn.

Særlige behov

Killén beskriver i sit kapitel om arbejdet med børnene, at de har ganske særlige behov. Disse synes relevante, idet problemformuleringen beskæftiger sig med forældrenes respons på barnets initiativer og særlige behov. Killén opstiller 8 punkter, der er væsentlige i arbejdet med børnene;

1. at reducere barnets indre kaos og dele dets smerte
2. at gøre tilværelsen mere forståelig
3. at gøre tilværelsen mere forudsigelig
4. at reducere barnets oplevelse af skyld og ansvar for den aktuelle situation
5. at hjælpe barnet med at sørge
6. at synliggøre barnet
7. at give barnet en ny og anderledes erfaring med kontaktforhold
8. at yde barnet hjælp til at mestre (ibid., s.411)

Disse punkter vidner om barnets behov for struktur og forudsigelighed, men også frihed for ansvar. Barnet kan have behov for at sørge og dele svære oplevelser samt behov for at blive set og hørt. Barnet har behov for nye interpersonelle erfaringer samt behov for at kunne mestre. Disse behov er særlige for omsorgsvigtede børn og bidrager til Killéns overordnede billede af, hvad man kan forvente sig hos disse børn.

Refleksion

Killéns sociologiske præsentation af disse børn kan efter min overbevisning sidestilles med den psykologiske litteraturs forståelse af tilknytning og tilknytningsadfærd, hvilket uddybes nærmere i de følgende afsnit. Killéns beskrivelse indeholder specifikke værdifulde beskrivelser af omsorgssvigtede børns kreativitet og legeadfærd, hvilket er relevant i forhold specialets ønske om udfra musikterapeutisk assessment at kunne informere om forældreevne.

Musikterapilitteratur om disse børn særlige behov og karakteristika

Inden for musikterapilitteraturen har flere musikterapeuter beskrevet, hvilke særlige behov og karakteristika børn med emotionelle forstyrrelser og tilknytningsforstyrrelser kan have. Hvorvidt omsorgssvigtede børn kan sidestilles med disse typer af problematikker, har specialet ikke til hensigt at diskutere, men gør blot opmærksom på muligheden for overlappinger, hvorfor denne litteratur synes at være relevant. Amalia Oldfield (2000) beskriver, hvordan disse børn har behov for en tydelig struktur, der samtidig er fleksibel, således at barnet ikke bliver begrænset eller føler sig presset af for mange krav (Oldfield 2000, s.235). Ingrid Irgens Møller og Maiken Bjerg (2004) beskriver vigtige punkter for planlægningen af relationsorienteret musikterapi med bl.a. børn med tilknytningsforstyrrelser. Dette indebærer bl.a. at være sensitiv overfor barnets indre uro ved at stille hensigtsmæssige og simple krav til barnet og ved at styrke barnets integritet. Det beskrives også, at barnet har behov for at blive set og hørt og opleve en følelsesmæssig udveksling. Irgens & Bjerg beskriver på samme vis som Killén, at barnet kan være hæmmet og stereotyp i sin leg (Irgens Møller & Bjerg 2004, s.7-8). Af anden relevant musikterapeutisk litteratur kan nævnes Hussey (2003) samt Strange (1999).

Forældrene

I det følgende gennemgås forskellige aspekter omkring forældre til omsorgssvigtede børn, der både skal fungere som forståelsesramme for ætiologien bag disse forældres særlige karakteristika samt overbliksmæssigt at give indblik i vigtige forældrefunktioner set ud fra Kari Killén og det socialpædagogiske perspektiv. Der udvælges herefter litteratur indenfor udviklingspsykologien, der uddyber betydningen af autonomiforholdet mellem forældre og barn samt betydningen af forældres respons på barnets initiativer og særlige behov.

Ifølge socionom Kari Killén kan svigt i den trygge børneopvækst afhænge af forældres egen opvækst, særlige personlighedsdimensioner hos forældre samt misbrug af rusmidler, men hun understreger samtidig, at ikke er muligt at skelne klart mellem forskellige ”typer af forældre”. En god forælder forudsætter, at elementære behov er blevet tilfredsstillet tidligt i vedkommendes egen opvækst herunder behov for kærlighed, omsorg, tryghed, kontinuitet samt at kunne knytte sig til og identificere sig med forholdsvis stabile voksne mennesker. Er disse behov ikke blevet opfyldt, er risikoen for en skade i personligheden stor herunder mistillid til sig selv og omverdenen, lammelse i følelser og handlinger, og nogle styres overvejende af impulser. Ofte har omsorgssvigtende forældre selv været udsat for traumatiske overgreb og oplevelser enten af egne forældre eller en tredje instans, hvilket sjældent er blevet gennembearbejdet. Forældre til omsorgssvigtede børn af forskellige grader har oftest selv oplevet tidlige svigt eller utrygge tilknytninger, og de gentager både bevidst og ubevidst opdragelsesformen (Killén 2005, s.125-131).

Forstyrrelser hos forældre

Ifølge klinisk litteratur og forskning foretaget af Killén (1988) påvirker følgende dimensioner i forældres personlighed forældrefunktionen negativt: Følelsesmæssig umodenhed, psykiske problemer, psykoser og psykisk udviklingshæmning. Flere af dimensionerne kan gøre sig gældende

i forskellige grader og forstærkes ofte af misbrug, destruktive samlivssituationer og yderligere i kraft af negative sociale netværk eller isolation. Kari Killén understøtter, at det i forhold til omsorgsvigtede børn er vigtigt at kunne analysere i hvilken grad, de forskellige dimensioner påvirker forældrenes funktion i forskellige forælderoller.

Da forældre med psykoser og psykisk udviklingshæmning sjældent bliver henvist til familiebehandlingen i kommunale sammenhænge udvælges den følelsesmæssige umodenhed samt psykiske problemer til nærmere uddybelse. Killén mener, at umodenhed i forældrene påvirker forældrefunktionen i højere grad og mere vedvarende end de psykiske problemer (ibid., s.131).

Umodenhed

Umodenheden kan ifølge Killén være til stede i forskellige grader bl.a. i forhold til, om der er tale om defekt- eller konfliktproblemer i mennesket. Hun karakteriserer forældre med defektproblemer som værende bærer af en primær umodenhed, idet de aldrig har fungeret på et mere modent niveau, og idet de aldrig selv har oplevet en stabil og omsorgsfuld opvækst og dermed en tryk tilknytning. Forældre med konfliktproblemer karakteriserer hun som værende bærer af sekundær umodenhed, idet de tidligere har fungeret på et mere modent niveau i kraft af en god opvækst med en tryk tilknytning, men hvor senere belastninger i livet har ført til adfærd, der er karakteristisk for den primære umodenhed. De sekundært umodne forældre har ifølge Kari Killén en bedre evne til at strukturere deres tilværelse i forhold til de primært umodne forældre.

Killén påpeger, at det er vigtigt at kunne genkende disse typer af umodenhed, idet udviklingsmulighederne for de to typer er meget forskellige, og dette skal medregnes i målsætningen for arbejdet med forældrene. Udviklingsmulighederne for den primære umodenhed er begrænset i forhold til at skulle fungere som forældre, mens der for den sekundære umodenhed er større chance for at udvikle sig. Det er ifølge Killén vigtigt at undersøge forældrenes tidlige omsorgssituation for at kunne skelne mellem disse typer af umodenhed (ibid., s.134-135).

Killén refererer i en yderligere differentiering af umodenhed til Polansky et al. (1970) og deres karakterisering af to andre forskellige typer af umodenhed – ”de apatisk opgivende forældre” og ”de impulsstyrede forældre”. Heller ikke her er det muligt klart at skelne mellem disse to typer, idet typerne kan glide over i hinanden i kortere eller længere perioder.

De apatisk opgivende forældre er ifølge Killén ekstremt passive og reagerer næsten ikke på deres egen livssituation. De kan gøre noget under stærkt pres uden at protestere, men aktiviteten ophører som regel, når presset ikke længere eksisterer. Disse forældre kan forekomme næsten følelseskolde, idet der forekommer meget begrænsede følelsesmæssige reaktioner. Tilstanden kan minde om depression, men Killén mener, at forældrene forsøger at undgå den belastende følelse af depression og angst. Angsten skyldes ofte en følelsesmæssig deprivation eller traumatisk oplevelse i de første leveår, og derfor er forældrene blevet følelsesløse eller følelseskolde. Forældrene er yderligere karakteriseret som at mangle nære forhold, være afhængige og passivt krævende. Ofte reagerer forældrene meget lidt på deres børn. De har svært ved at opfatte børnene, deres signaler og behov og kan kun sporadisk engagere sig følelsesmæssigt i børnene.

De impulsstyrede forældre karakteriseres som rastløse og urolige med en dårlig tålmodighed samt som værende trodsig og aggressiv. Disse forældre har svært ved at se sammenhængen mellem handling og handlingens konsekvens, hvilket ofte resulterer i projektioner, hvor skyld og ansvar placeres hos andre. Disse forældre kan være meget manipulerende både overfor behandlere og deres

egne børn i forhold til at få opfyldt deres egne drømme og behov. Det centrale i kontakten med andre er for disse forældre tilfredsstillelse af egne behov. Alligevel formår de at udtrykke følelser, men de er ofte intense og kortvarige. Når barnet oplever disse pludselige skift, føler det ofte en stærk og samtidig angstpræget og dermed ambivalent tilknytning til forældrene. Ifølge Killén kan denne type af forældre for en kort periode synes meget velorganiseret og stabil, men de er ikke i stand til i længere tid af gangen at leve et velorganiseret og struktureret liv med dertilhørende forpligtigelser og bekymringer. De formår kun i begrænset omfang at kontrollere deres egne impulser (ibid., s139-143).

Psykiske problemer

En anden dimension, der kan påvirke forældrenes personlighed, er som nævnt psykiske problemer. Det kan ifølge Killén dreje sig om angst og/eller depressive tilstande, tvangsprægede tilstande, ukontrollerbar og inadækvat aggression, suicidal adfærd og/eller paranoide træk samt PTSD. Killén skelner også her mellem forskellige grader af de psykiske problemer herunder;

Situationsbetingede psykiske problemer:	Kriser og sårbare perioder
Moderate psykiske problemer:	Forstyrrelse af forældrefunktion i begrænset omfang
Alvorlige psykiske problemer:	Forstyrrelse af forældrefunktion i vid udstrækning
Meget alvorlige psykiske problemer:	Forældrene er ude af stand til at fungere i de flere af deres sociale roller

Disse differentieringer kan hjælpe til vurderingen af udviklingsmulighederne for forældrene. Gruppen omfatter forældre, som har kunnet give deres børn den rette omsorg, men hvor ydre ubearbejdede belastninger, samlivsproblemer eller kriser har resulteret i en tilbagetrækning fra nære relationer, angst, aggression, paranoide tendenser og/eller tvangspræget adfærd.

Ifølge Killén ses der ved omsorgssvigt ofte en depressiv tilstand hos forældrene, der kan være forårsaget af aktuelle sociale situationer eller forårsaget af mange livserfaringer, der har forstærket nederlagsfølelse og ført til forringet selvagtelse. Den førnævnte dimension omkring umodenhed kan ifølge Killén stadig gøre sig gældende ved disse psykiske problemer og varierer meget. Killén påpeger, at det er svært at skelne denne depressive tilstand fra den apatisk opgivende type, men at passiviteten er anderledes, idet forældrene her ønsker at gøre noget, men ikke magter det. De er ikke følelseslammede i modsætning til den apatisk opgivende forælder. De er derimod ikke særlig spontane, men triste, fortvivlede, trætte og irritable. Børnene er for disse forældre ofte et overvældende krav, og forældrene kan reagere med voldsomme aggressionsudbrud og udsætte dem for psykiske og fysiske overgreb. I deres forhold til andre opretholder disse typer af forældre gerne en følelsesmæssig distance, der kan føre til isolation. Forældrene tildeler ofte barnet en negativ rolle, hvor det fungerer som huggeblok for de voldsomme aggressioner. Killén påpeger, at det er vigtigt at skelne imellem kronisk og midlertidige depressioner i forhold til at skulle vurdere udviklingsmuligheder og målsætning for familien (ibid., s.143-146).

Refleksion

Efter min overbevisning beskriver Killén denne skelnen mellem forskellige typer af forældre og forskellige dimensioner som værende kompleks, men samtidig som værende eksisterende og ikke diskutabel. Jeg anerkender, at en inddeling i forskellige typer kan lette den komplekse vurdering af forældreevner og kompetencer, og at en overordnet generalisering kan hjælpe i forhold til prognosebeskrivelse og målsætning. Umiddelbart synes det mere vigtigt at undersøge forældrenes specifikke evner specielt set ud fra barnets specifikke behov. En inddeling kan farve forventninger til forældrene i både positive og negative retninger og give en falsk sikkerhed i behandlingsarbejdet. Eksempelvis kan det forvirre, hvorledes primær umodenhed stammer fra en dårlig opvækst, mens kroniske psykiske problemer stammer fra mange oplevede nederlag. Hvordan denne skelnen og betegnelse kan bidrage til evalueringen af forældrenes udviklingsmuligheder kan være svært at gennemskue. Killén er dog meget grundig i sine beskrivelser af de forskellige typer af forældre, hvilket giver tydelige billeder af forældrenes svagheder og udviklingspotentialer.

Vigtige forældrefunktioner

Kari Killén beskriver forældrekompetencer nærmere i bogen ”Omsorgssvigt er alles ansvar” (2005). Hun diskuterer, hvorvidt nogle forældrefunktioner er vigtigere end andre og afgørende for barnets udvikling. Hun når frem til, at kognitive og følelsesmæssige forældrefunktioner er de væsentligste og dermed vigtigt at have for øje i en vurdering af forældre. Hun definerer syv centrale forældrefunktioner og understreger, at der findes en indbyrdes sammenhæng mellem dem. Ligeledes understøtter hun, at forældrefunktioner ikke er statiske, men betinget af ydre sociale og indre psykologiske forhold. De syv forældrefunktioner er;

1. Evnen til at opfatte sit barn realistisk.
2. Evnen til at danne realistiske forventninger om de afhængigheds og følelsesmæssige behov barnet kan tilfredsstille.
3. Evnen til at danne realistiske forventninger til barnets mestring.
4. Evnen til at engagere sig positivt i samspil med barnet
5. Evnen til empati med barnet
6. Evnen til at prioritere tilfredsstillelse af barnets grundlæggende behov frem for sine egne
7. Evnen til at rumme egen smerte og frustration uden at skulle afreagere på barnet (Killén 2005, s.162).

De første tre af disse syv forældrefunktioner er ifølge Killén forholdsvis lette at kortlægge, mens det ved de sidste fire er vanskeligere at tilvejebringe et pålideligt materiale (ibid., s.170). Da den fjerde forældrefunktion synes relevant i forhold til en musikterapeutisk assessment uddybes den yderligere i det følgende. Endvidere synes den anden forældrefunktion at være relevant i forhold til problemstillingens fokus på autonomiforhold og respons på barnets behov.

Evnen til at engagere sig positivt i samspil med barnet

Evnen til at engagere sig positivt i samspil med barnet afhænger af, hvorvidt forældrene formår at engagere sig positivt i barnet herunder dets leg, sorg, glæde, udvikling og indlæring. Ved et positiv engagement tilgodeses barnets behov for omsorgsgivende, gensvarende, stimulerende, strukturerende og grænsesættende initiativer. I et sådant engagement skal barnet accepteres som det er, hvilket også er en forudsætning for, at forældrene kan respondere på barnets initiativer, stimulere barnet og sætte grænser, uden at barnet føler sig afvist. Killén skelner mellem positivt og negativt engagement, hvor det negative engagement indbefatter afvisende, kritiserende, straffende og invaderende handlinger og verbal adfærd. Ligeledes skelner hun mellem manglende og stærkt

overdrevent engagement, hvor det manglende engagement kan medføre utryk tilknytning, mens det stærkt overdrevent sikrer en tidlig tilknytning og samtidigt kan hæmme barnets videre udvikling. Killén understøtter, at denne forældrefunktion ikke kan undersøges gennem samtale, men at den bedst undersøges ved hjælp af observation (ibid., s.171).

Killén nævner barnets behov for omsorgsgivende, gensvarende, stimulerende, strukturerende og grænsesættende initiativer uden nærmere uddybelse af disse handlingers konkrete indhold. Men aspekterne omkring at reagere og gensvare hensigtsmæssig som en del af forældrefunktionerne kan efter min overbevisning uddybes gennem Daniel Sterns beskrivelser af affektiv afstemning.

Affektiv afstemning

Stern redegør i "Interpersonal World of The Infant" (2000), som en del af beskrivelsen af fornemmelsen af det subjektive selv, for sit begreb om affektiv afstemning. Meget musikterapeutisk litteratur har sammenlignet dette begreb med den musikalske interaktion (eksempelvis Pavlicevic (1997)), men her gennemgås det kort for også at belyse, hvilke forældre evner begrebet indebærer.

Stern beskriver i første omgang forældres interaktion med spædbarnet, men understreger, at de fire faser i udviklingen af selvforfølelsen er gældende i udviklingen hele livet igennem (Stern 2000, 31-34). Stern pointerer, at simpel imitation af barnets følelsesmæssige tilstande ikke er godt nok, hvis en intersubjektiv udveksling af følelser skal være mulig. Forældre bør være i stand til at læse dets barns følelsesmæssige tilstand ud fra barnets adfærd og dernæst gensvare barnet uden direkte at imitere. Gensvaret bør korrespondere med barnets adfærd, således at barnet kan genkende sin egen følelsesmæssige tilstand i forælders respons.

1. Barnets følelsesmæssige tilstand aflæses
2. Barnet gensvares uden direkte imitation
3. Barnet genkender sig selv i gensvaret

Stern mener, at det kun ved disse tre elementer er muligt for individet nonverbalt at vide noget om en andens følelsesmæssige tilstand, og at dette skal være bevidst for begge involverede (ibid., s.139). Denne affektive afstemning er ofte vævet ind i andre sammenhænge og kan være svær at spotte, hvis ikke man direkte kigger efter den. Disse mere eller mindre skjulte afstemninger kan ifølge Stern give informationer om kvaliteterne i en relation mellem forældre og barn (ibid., s.141).

Refleksion

Sterns beskrivelser om affektiv afstemning kan efter min overbevisning give mere konkret beskrivelse af Killéns begreb om forælders evne til at gensvare deres barn på en hensigtsmæssig måde særlig i en nonverbal kontekst, hvilket synes relevant i forhold til at skulle udvikle et musikterapeutisk assessmentredskab af forælders respons på barnets initiativ og særlig behov.

Evnen til at danne realistiske forventninger om de afhængigheds og følelsesmæssige behov barnet kan tilfredsstille.

Evnen til at danne realistiske forventninger om de afhængigheds og følelsesmæssige behov, barnet kan tilfredsstille, afhænger ifølge Killén ofte af, om forældrene selv har fået den forståelse, trøst og hjælp under deres egen opvækst. Forældre kan søge denne forståelse hos deres barn, der ofte accepterer denne omsorgsrolle, fungerer som små voksne og påtager sig ansvar over for deres forældre. Forældre kan også have u hensigtsmæssige forventninger og modstand over for, at barnet

er afhængigt af dem. Når forældrenes behov sættes før barnets, medfører det en tilsvarende mangel på erkendelse af og respekt for barnets behov (Killén 2005, s.168).

Aspekterne omkring afhængighed og ansvar i forældrefunktioner kan efter min overbevisning uddybes ved hjælp af Ainsworth (1967) undersøgelse af Bowlbys teori om tilknytningsadfærd i ”Infancy in Uganda: Infant Care and Growth of Attachment”. Ainsworth skelnede mellem tilknytning og afhængighed, hvilket vises i det følgende:

Tilknytning og afhængighed

Tryk tilknytning: Barnet har tillid til, at forældrene er tilgængelige, gensvarende og hjælpsomme også i svære situationer, og barnet har mod på at udforske verden. Dette afhænger af, hvorvidt forældrene tidligt har været tilgængelige, følsomme overfor barnets signaler samt i stand til at yde kærlig trøst. Uafhængige børn indenfor den trygge tilknytning er meget initiativrige i sammenspillet med deres mødre og mindre med fremmede voksne. De søger ikke megen fysisk kontakt og bliver sjældent kede af det ved adskillelse. Afhængige børn søger fysisk kontakt og samspil med deres mødre og bliver ofte kede af det ved adskillelse. De foretrækker tydeligt deres egen mor frem for fremmede voksne.

Ængstelig tilknytning: Barnet er usikker på om forældrene er tilgængelige, gensvarende og hjælpsomme og oplever separationsangst. Det vil have tendens til at være klyngende og ængstelig i sin udforskning af verden. Dette mønster fremmes af, at forældrene skiftevis er tilgængelige + hjælpsomme og utilgængelige + ubehjælpssomme. Mønsteret ses ofte hos det omsorgsfulde barn, der bruger alle kræfter på at tilfredsstille de voksnes behov.

Ængstelig undgåelse af tilknytning: Barnet har ingen tillid til, at forældrene vil reagere positivt og hjælpsomt, men har i stedet en forventning om afvisning. Det forsøger at klare sig selv uden kærlighed og støtte fra hverken forældrene eller fremmede voksne og tilstræber følelsesmæssig uafhængighed (Ainsworth 1967).

Samspil og tilknytning

Killén påpeger, at når forældre forsømmer barnet og forhindrer det i at opleve samspil og kontinuitet i forhold til mor og far, kan det være svært at få øje på tilknytningsadfærd. Hvis tilknytningsinitiativer og gensvar fra omsorgsgivere er svage eller fraværende, afstår barnet ofte selv fra tilknytningsorienteret adfærd. Killén understreger, at det i den forbindelse er vigtigt at iagttage samspil og tilknytning. Kvaliteten af disse relationer er sandsynligvis en af de afgørende faktorer i forhold til forældrene og barnets relationelle udviklingspotentiale.

Killén refererer i den forbindelse til Crittenden (1981) og hendes undersøgelser af registreret sammenspilsmønstre mellem mødre og deres barn. Gennem videoanalyser fandt hun frem til 5 typer af mødre, der synes at være relevant viden i forhold til observation af samspillet mellem forælder og barn i en musikterapeutisk setting:

1. Adækvate mødre: fleksible, gensvarede barnets initiativer, tilpassende, brugte barnets tilbagemelding til at modificere adfærd samt vedligeholde og genvinde barnets interesse.
2. Marginale mødre: lignede adækvate mødre, men forsøgte at dirigere eller kontrollere samspillet, ikke nær så sensitiv overfor barnet og uforudsigelige. Barnet brugte mange kræfter på at blive set og hørt.

3. Vanrøgts mødre: registrerede og besvarede meget få af barnets initiativer, lidt stimulering, gensidig passivitet, barnet blev socialt magtesløst.
4. Overgrebs mødre: Meget aktiv i at ville skabe vellykket samspil, ikke megen gensidighed, gennemtrumfning af egen adfærd frem for barnets behov, stillede for store krav til barnet, gensidig negativ forstærkning
5. Vanrøgts mødre + overgrebs mødre: udviste hårdhed og vrede, tilbageholdte omsorg, ingen overblik over situationen, barnet oplevede hyppigt kriser (Killén 2005, s. 205-213).

Refleksion

Killéns beskrivelser af forældrefunktioner og aspekterne ved tilknytning og samspil giver en bred forståelse af forældrekompetencer, der både indeholder forskningseksempler og litteratur fra det sociologiske og psykologiske paradigme. Under tiden kan denne blanding vække forvirring, og bogen "Omsorgssvigt er alles ansvar" skal læses i sin helhed for helt at undgå dette. Der er mange beskrivelser af forskellige typer af forældre, sammenspilmønstre og tilknytningsadfærd, men Killén sammenligner eller sidestiller ikke disse nærtbeslægtede typer. Dette speciale har ikke til hensigt at bygge bro mellem disse begreber fra to forskellige paradigmer, men blot at belyse kompleksiteten og omfanget af begrebet om forældreevner og kompetencer samt at styrke forståelse af specifikke aspekter i begrebet for at kunne konstruere et relevant assessmentredskab. Det anerkendes midlertidig, at en sådan bro ville være relevant i forståelsen af kompleksiteten i begrebet og udredningen af forældrekompetence.

Forældrekompetenceafklaring

Psykolog Finn Westh (2003) har på baggrund af sine mange års erfaring indenfor familieområdet i løbet af de seneste år udviklet et særligt standardiseret redskab PPT (Parents Preference Test), der skal teste forældres foretrukne måde at fungere på overfor barnet samt deres opfattelse af partnerens måde at fungere på overfor barnet. Testen består af 24 sæt af bestemte stemningsfyldte billeder af forældre i samspil med deres børn, hvor forælderen udvælger vedkommendes mest foretrukne måde at være i sammenspil med barnet på. Testen placerer herefter forælderen i forhold til aspekter som opmærksomhed, indlevelse og regulering, samt hvorvidt forælderen er passiv eller aktiv set i forhold til følgende tre forholdemåder; fokus på sig selv eller på barnet, følelses- eller tankeorienteret samt situations- eller regelorienteret (Westh 2003, s.6-8) Testen er baseret på en kvantitativ tilgang med optælling af besvarelser samt en kvalitativ analyse af respondenternes begrundelser, hvilket ifølge psykolog Christian Ferrer giver ekstra fine nuancer i forståelsen af forældrenes foretrukne forholdemåde overfor barnet (Westh 2003, s.18-22, Ferrer & Lumholt 2005, s.1)

Westh beskriver, hvorledes der blandt psykologer og familierådgivere er en øget interesse for at forstå og beskrive samspillet mellem forælder og barn herunder særligt rollefordelingen og kontaktformen. PPT er udviklet for at kunne lave en præcis og tidsmæssigt afgrænset udredning af familier, der har svært ved at få familielivet til at fungere. Da disse udredninger ofte danner grundlag for væsentlige og indgribende behandlingstiltag, er det vigtigt, at undersøgelsesresultaterne er hævet over psykologens eller familierådgiverens personlige værdier og præferencer. Finn Westh referer her til den hidtidige tradition indenfor sådanne udredninger, der bygger på langvarige og til tider ustrukturerede observationer, hvor det er svært at undgå subjektive tolkninger. Psykologer har indtil nu måtte udarbejde familieundersøgelserne ved at tillempe

forskellige personlighedstest eller helt forlade sig på det kliniske skøn ud fra ustrukturerede eller semistrukturerede observationer med risici for fejltolkninger og fejlkonklusioner. Samspilsanalyser af forældre og deres børn er sjældent baseret på observationer og fortolkninger, der er foretaget under strukturerede og videnskabelige vilkår. I stedet har man for at begrænse observationstiden gjort observationerne semistrukturerede, hvor familien skal foretage noget bestemt sammen (eksempelvis bygge med lego eller tegne en fælles tegning). Her er forældrens modtagelse og videregivelse til barnet i fokus, men uden specifikke og systematiserede metoder for analysen af disse observationer. Ud fra disse metoder kan man ifølge Westh sporadisk afdække forældrekompetencer, og sammenspillet beskrives ofte i brede, almene begreber som klarhed i kommunikation, rollefordeling og evne til at tilsidesætte egne behov. Hertil bruges bl.a. Kari Killéns beskrivelser i "Omsorgsvigt er alles ansvar" som reference og forståelsesramme (Westh 2003, s.3-5).

Refleksion

PPT synes at være et godt redskab, der kan give et væsentligt bidrag til udredninger af forældrekompetencer samt fungere som arbejdsredskab gennem et helt behandlingsforløb. Det synes at være mindre afhængigt af den enkelte psykologs iagttagelsesevne og forholdsvist være et objektivt redskab. Men som Westh selv fremhæver, kan testen ikke erstatte observationen af forældrene i virkelig samspil med barnet, hvor der stadig synes at være behov for en systematisering og strukturering for på samme måde at kunne være mindre omfattende og tidskrævende samt mere præcis og med mindre risiko for fejltolkninger og fejlkonklusioner.

Sammenfatning

Det specifikke aspekt i forældrekompetencebegrebet omkring autonomiforholdet mellem forælder og barn er betydningsfuldt i forhold til, hvorvidt forældre har en realistisk forventning til, hvilke behov barnet kan tilfredsstille hos forælderen, samt hvilken grad af følelsesmæssig tilknytning forælderen er i stand til at tilbyde sit barn. Graden af afhængighed og uafhængighed samt tillid og mistillid mellem forælder og barn spiller en afgørende rolle i forhold til forældrene og barnets relationelle udviklingspotentiale, hvilket synes meget relevant i assessment.

Forældres respons på barnets initiativer og særlige behov er betydningsfuldt i forhold til, hvorvidt forældrene er i stand til at i mødekomme barnets særlige behov for struktur, forudsigelighed, frihed for ansvar ved at respondere på barnets initiativer med strukturerende og grænsesættende gensvar uden at afvise barnet. Ligeledes er det betydningsfuldt, hvorvidt forældrene er i stand at møde barnets særlige behov at blive set og hørt samt at føle sig accepteret ved at reagere på barnets initiativer med støttende, rummende og stimulerende gensvar, hvor særligt den intersubjektive udveksling af følelser er afgørende for relationens kvalitet.

Inden for de nuværende anvendte metoder er der i midlertidig behov for en effektivisering og systematisering af de vigtige observationer af samspil mellem forælder og barn.

I forlængelse af dette er det interessant, hvorledes musikterapeuter har arbejdet med forældre og deres børn, idet dette kan bidrage til at identificere andre særlige opmærksomhedspunkter i musikterapeutisk assessment med forælders interaktion med deres barn.

Familier og musikterapi

Der eksisterer ikke megen litteratur omkring musikterapi med forældre og deres børn, og oftest synes det primære behandlingsfokus at være børnene. Flere har beskrevet musikterapi med forældre og deres handicappede børn (Warwick (1991), Oldfield (2006)), mens en enkelt (Trolldalen² (1997)) har beskrevet musikterapi med dårligt stillede enlige mødre med deres 2-4årige børn. I det følgende vil jeg gennemgå denne litteratur samt kort beskrive andre musikterapeutiske studier, der har relevans for dette speciales fokus på forældres interaktion med deres børn.

Autistiske børn og forældre

Warwick og Müller

I forbindelse med 2. udgave af ”Music Therapy and the Autistic Child” beskriver musikterapeuten Auriel Warwick en undersøgelse, hun foretog sammen med psykologen Pierrette Müller i 1986-1987. Her skulle forældrene være en del af musikterapisessionen, og Müller baserede sin Ph.d. på disse 4 hypoteser:

1. Musikterapi har en positiv effekt på det autistiske barn.
2. Effekten vil kunne overføres til dagligdagen.
3. Moderens involvering vil fremme denne overførelse.
4. Moderens perception af og attitude overfor sit barnet vil blive mere positivt ved opbygningen af kommunikation bestående af lyd og musik, idet kommunikationen tager udgangspunkt i barnets niveau (frit oversat fra engelsk) (Alvin&Warwick 1991, s. 119).

Metode

9 børn opdelt i 2 grupper gennemførte 20-22 ugentlige sessioner. I de første 10 sessioner deltog barnets moder ikke i gruppe 1, mens moderen deltog i musikterapisessionen i gruppe 2. I de sidste 10 sessioner deltog barnets moder i gruppe 1, men ikke i gruppe 2, hvilket svarer til et AB – BA design. Musikterapisessionerne foregik i familiernes hjem, og alle sessionerne blev optaget på bånd. Warwick beskriver, hvorledes hun i begyndelsen havde sine bekymringer i forhold til denne nye form for forskning, hvor moderen blev inviteret indenfor og fik muligheden for at fungere som co-terapeut. Hvor direktiv skulle hun være som terapeut uden at hæmme moderens naturlige respons på sit barn, og hvordan skulle hun reagere på moderens eventuelle uhensigtsmæssige respons på barnet? Det var ligeledes en udfordring for Warwick, hvordan hun kunne få moderen til at føle sig tryk i den musikalske interaktion (ibid., s.121).

Resultat

Warwick opdeler projektets mødre i 3 kategorier i forhold til, hvordan de reagerede i musikterapien:

Kategori 1: Mødre, der afslappet kunne relatere sig til deres børn gennem lyde og musik.

Kategori 2: Mødre, der havde specifikke problemer med at skulle relatere sig til deres børn gennem lyde og musik. Eksempelvis tilbageholdt de deres egne følelser som et forsvar mod deres børns følelser, og det var svært for dem at besvare deres børns musikalske udfordrende ytringer. Når børnene f.eks. valgte at spille dynamisk kraftigt, valgte mødrene ofte at spille svagt som respons, hvilket havde den helt modsatte effekt, end den mødrene tydeligvis intenderede (barnet spillede blot

² Gro Trolldalen har siden 1997 ændret sit navn til Gro Trondalen.

højere og dæmpede sig ikke). Disse kvinder havde behov for støtte og opbygning af selvtillid for at kunne indgå i den musikalske interaktion.

Kategori 3: Mødre, der var påtrængende og overbekymrede for, at deres børn skulle være aktivt deltagende, ofte fordi de selv var akut ængstelige. Konsekvensen var, at børnene aldrig fik den tid og rum til at respondere, som de havde behov for (ibid., s.122).

Resultaterne af projektet viste ifølge Warwick og Müller (1993), at der skete en stigning i omfanget af barnets deltagelse i musikalske aktiviteter herunder særligt turtagning. Ligeledes viste der sig et fald i stereotyp adfærd hos barnet i musikterapien. I forhold til udviklingen mellem mor-barn sås et signifikant faldt i moderens krævende adfærd, hvilket påviseligt var afgørende for et ligeså signifikant fald i barnets undvigende adfærd. Müller foretog endvidere kvalitative interviews med mødrene før, under og efter sessionerne, som afspejlede en bedre evne til at se realistisk på deres barns evner. Mødrene blev ligeledes opmærksomme på positive, aktive og målrettede sider hos barnet. Interviews midtvejs i forløbet viste, at denne udvikling kunne ses, uanset om mødrene havde deltaget i terapien i den første periode eller ej. Dette tyder på, at mødrene har oplevet en ændring hos barnet uden for musikterapiens rammer. Det mest interessante resultat var, at mødrene havde nemmere ved at aflæse deres barns følelsesmæssige tilstand som følge af musikterapien. Resultatet er væsentligt, idet læsbarheden af barnets affektive udtryk har betydning for, om forældrene kan reagere og afstemme sig relevant i forhold til barnet. Müller og Warwicks (1993) mener, at denne læsbarhed hænger sammen med stigningen af barnets udtryksfuldhed og betegner dette som en gensidig proces, hvor barnets udtryk har direkte indflydelse på omgivelsernes reaktion herunder både terapeut, moder og omvendt (Müller & Warwick 1993, s. 214-234).

Refleksion

Alt afgørende for denne forsknings relevans i forhold til dette speciale er, at undersøgelsen handlede om mødres takling af autistiske børn med svære kommunikative problemer, hvilket ikke umiddelbart kan sidestilles med forældres kompetencer i forhold omsorgsvigtede børns særlige behov. Ikke desto mindre er Warwicks opdeling af forældretyper interessant i forhold til at skulle vurdere forældres respons på barnet i musikterapien.

Amelia Oldfield

Musikterapeut Amelia Oldfield har i sin endnu ikke udgivet Ph.d. undersøgt, hvorvidt samt hvilke ændringer der skete hos 10 børn med autisme, som modtog ugentlig musikterapi i 18-26 uger. I denne form for musikterapi var forældrene en vigtig og aktiv del af behandlingen, og Oldfield ville endvidere undersøge, hvordan forældrene drog nytte af terapien, samt hvorvidt mønstre i kommunikationen mellem forælder og barn ændrede sig i løbet af terapiforløbet. Hun var her interesseret i at finde forskelle og ligheder i forældres måder at relatere sig til deres børn på.

Metode

Efter hver session lavede Oldfield en form for resume af terapien, der indgik i det samlede datamateriale. Sessionerne blev alle optaget på video til senere videoanalyse med inddeling i adfærd og begivenheder samt optælling af denne. Forældrene blev endvidere interviewet før og efter forløbet m.h.p. at undersøge forældrenes fornemmelse af deres børns funktionsniveau samt deres generelle opfattelse af barnet. Udover videoanalysen og forældreinterviewene målte Oldfield stressniveauet hos forældrene før og efter behandlingen ved hjælp af spørgeskemaet PSI (Oldfield 2006, s.139).

Resultat

Oldfield understreger, at hun gennem disse meget forskellige typer af indsamlet data fik et meget tydeligt billede af de 10 dyader af forældre og børn. Beskrivelserne af sessionerne gav et positivt billede af terapien, idet musikterapien havde været nyttefuldt, og børnene og deres forældre havde reageret positivt på behandlingen. Videoanalyserne viste nogle positive ændringer for hver enkelt dyade, hvilket i lyset af den korte tidsperiode med disse svære autistiske børn ifølge Oldfield er et meget positivt resultat. Oldfield påpeger i sammenligningen af de forskellige data, at beskrivelserne ofte var mere positive end videoanalysen og begrundet dette med, at videoanalysen ikke undersøgte subtile forandringer som f.eks. ændringer i øjenkontakt og turtagning. Gennem interviewene fandt Oldfield frem til, at alle forældre havde en positiv indstilling til musikterapien, hvilket videoanalysen også bekræftede. Syv ud af ti forældres interaktion med deres børn ændrede sig signifikant, men det var ikke muligt for Oldfield indenfor denne forholdsvis korte tidsramme at tydeliggøre denne ændring (ibid., s.203-206)

I kapitel 2 i Oldfields Ph.d. beskriver hun sit årelange musikterapeutiske arbejde med mødre og deres børn med autistiske diagnoser, hvor hun inddeler disse mødre i 3 overordnede kategorier i forhold til deres adfærd i musikterapien. Disse kan sidestilles med Warwicks kategorisering af mødre med børn med autistiske diagnoser (se s.16-17).

Kategori 1: Generte og tøvende mødre

Mødre, der prøver at interagere med deres børn, men som ikke er i stand til at lytte og har en tendens til at musikalsk at "mis-matche" enten ved at præcis at imitere barnets musik uden aldrig selv at bidrage med nye ideer eller ved at give musikalske svar, der ikke har nogen relation til barnets musik.

Kategori 2: Overinvolverede mødre

Mødre, der har svært ved at lade deres barn tage initiativ til nye ideer, og som engagerer sig fuldt ud i interaktionen med deres børn.

Kategori 3: Støttende mødre

Mødre, der er meget støttende og tilsyneladende ikke finder interaktionen besværlig. Disse mødre er ofte fulde af entusiasme og udtrykker deres begejstring for musikterapien. Somme tider skal disse mødre vænne sig til tanken om det bånd, der knyttes mellem terapeuten og deres barn, mens andre mødre glæder sig over deres barns evne til at involvere sig positivt med et andet voksent menneske (Oldfield 2006, kap.2)

Refleksion

Oldfield synes at være meget grundig i sin dataindsamling og databearbejdning, selvom hun ikke kan beskrive de ændrede kommunikationsmønstre detaljeret. Hun påpeger, at der til dette undersøgelsesområde kunne være behov for et længere terapiforløb end 18-26 uger. Efter min overbevisning kunne en mere dybdegående kvalitativ og kvantitativ interaktionsanalyse af elementer som ansigtsmimik og kropssprog samt rollefordeling og turtagninger i musikken også hjælpe til en mere detaljeret beskrivelse af disse kommunikationsmønstre. Denne begrænsning i videoanalysens identificerede og optalte adfærd og begivenheder påpeger Oldfield også i sammenligningen med de overvejende positive beskrivelser af sessionerne, hvor de to typer af data ikke altid helt stemte overens.

Vanskeligt stillede enlige mødre og deres børn

Gro Trollaldalen

Musikterapeut Gro Trollaldalen undersøger i ”Musikkterapi og samspill. Et musikkterapiprojekt for mor og barn” (1997), hvorledes musikalsk sammenhandling kan bidrage til at styrke samspillet mellem mor og barn i en musikterapigruppe bestående af dyader af forældre og børn. Hun er særligt interesseret i, hvorledes anerkendelse kommer til udtryk i musikken, samt hvordan anerkendelse kan belyse processer mellem forælder og barn. Endvidere undersøger hun om musikalsk sammenhandling kan fungere som et udviklingspotentiale.

Metode

Trollaldalen havde en gruppe på 5 mødre med 5 børn i alderen 2-4år, som alle var tilknyttet en børneinstitution i Norge, der var et tilbud til vanskeligt stillede gravide og enlige mødre med børn i flere aldersgrupper. De ugentlige sessioner varede 30-60 minutter over en periode på 3 måneder, og alle sessioner blev optaget på video, hvortil Trollaldalen i en kvalitativ videoanalyse og transskribering diskuterede de ovennævnte fokuspunkter.

Resultat

Trollaldalen konkluderer på baggrund af denne undersøgelse, at musikalsk sammenhandling kan bidrage til styrkelse af mor-barn samspillet, idet der her skabes muligheder for meningsfyldte intersubjektive møder. Dette indebærer, at to subjekter mødes gennem affektiv indlevelse, fælles opmærksomhedsfokus og gensidig bekræftelse. Trollaldalen hævder, at anerkendelse er et kerneelement i Sterns begreb intersubjektivitet, der særligt udvikles gennem affektiv afstemning. Anerkendelse fra moderens side indebærer bekræftelse, lytning, accept, forståelse og tolerance, og implicerer et ægte forsøg på at forstå, hvad den anden gør ud fra dennes præmisser. Trollaldalen mener, at anerkendelsen blev tydelig i det konkrete mellem menneskelige møde gennem gensidig opmærksomhed, øjenkontakt, initiativ, struktur i samspillet herunder en særligt tydelig dialog mellem mor og barn, følelsesmæssig udveksling, imitation og sammenhandling gennem objekter og symboler. Musikalske elementer, der fungerede anerkendende i legeaktiviteter og i improvisatorisk sammenspil, var ifølge Trollaldalen parametre som tid (puls, rytme, tempo, varighed), dynamik (intensitet, klangfarve, kontraster) og narrativer (form, forventninger, frase, kontur, struktur). Elementerne her var ikke anerkendende i sig selv, men anskuedes i sammenhold med samspillet form og den sociale kontekst.

Trollaldalen tilføjer, at musikalsk sammenspil for hende indeholder et terapeutisk potentiale, idet samspillet indebærer sammenhandling på et nonverbalt plan. Dette betyder, at oplevelser og indre tilstande er direkte tilgængelige i musikalsk samspil. På den måde kan anerkendelse gennem musikalsk samspil blive til et eksistentielt møde på et nonverbalt plan. Særlig relevant for dette speciale påpeger Gro Trollaldalen, at en anerkendende musikalsk sammenhandling mellem mor og barn kan opfattes som en analog handling til det virkelige liv samt føre til styrkelse og udvikling af mor-barn samspillet (Trollaldalen 1997, s.108-109).

Refleksion

Trollaldalens undersøgelse synes at være grundig og velovervejet med tydelige begrebsafklaringer, tilkendegivelser af egne synspunkter og et velovervejet metodevalg. Argumentationskæden i den kvalitative analyse kan til tider synes uoverskuelig, selvom brugen af den hermeneutiske spiral i form af skift mellem konkrete beskrivelser og forskellige teorier giver et godt grundlag for diskussionen. De fire nærmere beskrivelser af eksempler fra sessionerne efterfulgt af

teoriinddragelse og diskussion er hhv. følelsesmæssig udveksling gennem bekræftende anerkendelse, leg – samspil – lytning, gensidig regulering og accept gennem fælles opmærksomhedsfokus samt musikalsk improvisation og forståelse. Disse temaer synes i sig selv meget store, og sammenhængen mellem dem er ikke tydelig. Ikke desto mindre beskriver Trolldalen, hvilke musikalske parametre samt psykologiske aspekter der er vigtige i en positiv kommunikation mellem mor og barn. Beskrivelsen af de musikalske parametre i selve interaktionen mellem mor og barn er ikke tydelig, men dette er dog heller ikke fokus for undersøgelsen.

Andre musikterapeutiske undersøgelser og beskrivelser af musikterapi med forældre og barn

Den eksisterende litteratur om familier i musikterapi indeholder overvejende klinisk musikterapi med handicappede børn eller børn med somatiske problemer såsom for tidligt fødte babyer. Fokus er ligeledes på disse børns udvikling, samt hvordan forældrene kan bidrage til denne udvikling, eller hvordan musikterapien kan støtte forældrene i at have et behandlingskrævende barn. De fleste undersøgelser viser, at både børnene og forældrene drager nytte af at være sammen i musikterapien, idet kommunikationen på forskellig vis forbedres gennem musikterapien (Alvin&Warwick (1991), Lenz (1996), Nocker-Ribaupierre (1999), Robarts (1996), Levinge (1990), Oldfield (1993, 1999), Oldfield & Nudds (2002), Bunt (2002)). Selvom der ikke eksisterer megen litteratur omkring musikterapi med forældre og børn indikerer denne litteratur, at musikterapi i behandlingen af mange forskellige typer af problematikker hos forældre og deres børn har været en succes. Musikterapi synes at forstærke det følelsesmæssige bånd mellem forældre og børn og giver forældrene fornyet indsigt i forholdet til deres børn. I flere tilfælde forstørres livskvaliteten hos både barnet og forældrene.

Efter denne præsentation af relevant musikterapeutisk litteratur indenfor området følger gennemgangen af relevant litteratur omkring musikterapeutisk assessment.

Musikterapeutisk assessment

Da dette speciale ønsker at undersøge, hvorledes musikterapeutisk assessment af improvisationer og interaktioner mellem forældre og barn kan informere om specifikke aspekter i forældrekompetencer, inddrages relevant litteratur om musikterapeutisk assessment. Da improvisationen spiller en afgørende rolle i specialets problemstilling, tages der efter en generel præsentation af assessment udgangspunkt i bl.a. Kenneth E. Bruscias detaljerede kvalitative IAP-model (Improvisation Assessment Profiles) samt Professor Tony Wigrams videreudvikling af IAP.

Overblik over assessment

Wigram et al. 2002 påpeger i ”A Comprehensive Guide to Music Therapy”, hvorledes prioritering og udvikling af assessment indenfor musikterapien har været begrænset. Der eksisterer flere forskellige former for musikterapeutisk assessment, men der findes meget få standardiserede assessmentredskaber særligt i Europa. Dette kan ifølge Wigram et al. skyldes, at der indenfor musikterapien eksisterer tradition for, at individet udvikler sin egen unikke stil. Dette besværliggør en uniform tilgangsvinkel til musikterapi herunder standardiserede assessmentredskaber. Det resulterer ligeledes i, at den dybe tallerken bliver opfundet mange gange på trods af andre musikterapeuters allerede eksisterende forskningsarbejde. For at kunne bibringe specifikke beviser og informationer, der kan dokumentere og understøtte fortolkninger af adfærd og forandring i musikterapien, er en analyse af musikken ifølge Wigram et al. et naturligt udgangspunkt, hvis målet er at udvikle et systematisk assessmentredskab. Dette kan give mere pålidelig information og data, der ofte er nødvendig i den ellers konfliktfyldte kontaktflade mellem den humanistiske og naturvidenskabelige forskningstilgangsvinkel (Wigram et al. 2002, s. 246-248).

Ifølge Wigram et al. er musikterapeutisk assessment et vigtigt og unikt bidrag til diagnostikstik, assessment og behandling af fysiske, psykologiske og emotionelle sygdomme, handicaps og forstyrrelser. Musikterapi kan give en klient et unikt rum til at demonstrere styrker, svagheder og udviklingspotentialer, idet der både er mulighed for fri og struktureret leg i musikken (Ibid., s. 257).

Ideen om ikke at skulle opfinde den dybe tallerken på ny anerkendes imidlertid i dette speciale, hvorfor specifikke assessmentredskaber relevans for dette speciales fokus overvejes i det følgende.

Kvalitativ og kvantitativ assessment

Inden for den musikterapeutiske litteratur eksisterer der både kvantitative og kvalitative assessmentredskaber. Den kvantitative assessment er sparsom, og den beskæftiger sig ifølge Wigram et al. overvejende med evaluering af terapeutisk forandring og udvikling særligt inden for mennesker med udviklingsforstyrrelser. Cindy Edgerton (1994) har eksempelvis rangeret kommunikativ og social adfærd hos børn med autisme ud fra deres musikalske interaktionsgrad i improvisationsbaseret musikaktiviteter (Wigram et al. 2002, s. 249). Da der i dette speciale ikke er fokus på assessment af udviklingsforstyrrelser, men på assessment af forældrekompetencer er Edgertons assessment ikke valgt som baggrund for undersøgelsens metode.

Kvalitativ assessment er ifølge Wigram mere almindeligt indenfor musikterapien, hvor en fænomenologisk og eksperimentel tilgangsvinkel ofte er blevet brugt indenfor langtidsvarende assessment. Af kvalitative assesmentstyper kan nævnes Loewy (2000), der har lavet en musikpsykoterapeutisk assessmentmodel med fokus på den verbale beskrivelse af terapeutens oplevelse. Dette speciale ønsker at tage udgangspunkt i musikalske improvisationer, og derfor synes denne assessment heller ikke relevant.

Indledende klinisk assessment

I litteraturen findes der ifølge Wigram et al. flere forskellige udgaver af den indledende kliniske assessment herunder bl.a. Wigram (2004), Nordorff & Robbins (1977), og Hannibal (2002). I disse er fokus hovedsageligt på klientens interaktion med terapeuten, hvilket har andre kvaliteter end klientens interaktion med andre i musikterapisessionen som eksempelvis en forælder.

Mercedes Pavlicevic (1991) har udviklet "Musical Interaction Ratings" (MIR), der kan beskrive den interpersonelle og intermusikalske relation hos patienter. Men også her er fokus på interaktionen mellem terapeut og klient og ikke mellem klienten og andre gruppemedlemmer. Ligeledes har Karin Schumacher og Calvert-Kruppa (1999) udviklet "Analysis of the Quality of the Relationship" (AQR), der er designet til børn med autisme udfra Sterns spædbørnsforskning, hvor fokus er på interaktionen mellem terapeut og klient.

Refleksion

Langt de fleste af de nævnte assessment modeller, som omhandler interaktion og kommunikationskompetencer på baggrund af musikalske improvisationer, har fokus på klientens måde at interagere med terapeuten på og ses ofte i forhold til klientens specifikke problematik. I forhold til at skulle informere om specifikke aspekter i forældrekompetencer synes det vigtigt at være mere detaljeret omkring analysen af de musikalske improvisationer, idet to parter indgår i analysen. Derfor er det nødvendigt at inddrage detaljerede beskrivelser af de musikalske parametre og elementer, og her vurderes Bruscia IAP model som værende et passende udgangspunkt. IAP modellen er ikke udviklet primært i forhold til en specifik problematik, hvilket ligeledes gør den relevant i forhold til interaktionen mellem forældre og barn, der ikke nødvendigvis hænger sammen med bestemte psykiske eller fysiske lidelser. IAP modellens særlige fokus på relationen og autonomiforholdet mellem de interagerende deltagere synes særlig relevant for specialets fokus på autonomiforholdet mellem forældre og barn, og dette fokus er også udvalgt på baggrund af autonomiprofilen i IAP.

Improvisations Assessment Profiles

IAP (Improvisation Assessment Profiles) er udviklet af Professor Kenneth E. Bruscia og er et resultat af 10 års klinisk praksis herunder observation af en bred vifte af klientgrupper. IAP bruges ifølge Bruscia til assessment af klienter baseret på klinisk observation, musikalsk analyse og psykologiske tolkninger af klientens improvisation. Der findes to versioner hhv. en fra 1982 og en fra 1984. IAP har sit hovedfokus på den musikalske improvisation både med klientens egen oplevelse af improvisationsprocessen og med selve det musiske produkt. Modellen inkluderer ikke respons som lytning, komponering eller fremførelse (performing) (Bruscia 1987, s.403).

IAP indeholder 6 profiler, der hver især består af separate underskalaer for de forskellige musikalske elementer og deres komponenter (se bilag 1). Særligt er profilen om autonomi relevant for dette speciale. Selvom de 6 profiler er tænkt som en sammenhængende "test", kan de bruges hver for sig. IAP assessment udføres gennem tre trin;

1. Klinisk observation af klienten, der improviserer under forskellige betingelser
2. Musikalsk analyse af improvisationerne
3. Tolkning af data

Flere sessioner er ofte nødvendige, og assessmentmodellen kan fortsat bruges som en integrerende del af terapien. Klienten improviserer under forskellige betingelser både musikalske og

interpersonelle, og når det er muligt, bedes klienten om at verbalisere sine oplevelser af improvisationen. Improvisationerne optages på bånd og straks efter sessionen gennemhøres disse, analyses og tolkes. På denne måde kan den næste session planlægges i forhold til dette. Nærmere detaljer om selve metoden herunder specificering af de 6 gradienter samt specifikke interventionsteknikker i assessment kan ses under metodekapitel (se s. 34-36).

Refleksion

Bruscias IAP model er meget detaljeret og omfattende, og kunsten synes at være at kunne begrænse sig og kun have fokus på signifikante observationer og analyser. For hurtigt at kunne finde frem til det signifikante synes evnen til at danne sig et hurtigt overblik over data at være nødvendig. De mange opstillede oversigter af forskellig art kan være en stor hjælp, men efter min overbevisning kan en stor tillid til disse detaljebeskrivelser umuliggøre overblikket over en musikalsk improvisation, hvis man stirrer sig blind på at skulle have det hele med.

Bruscias model synes at være meget tidskrævende og uoverskuelig, hvis alle profiler og elementer skal med, men han pointerer også, at der kan udvælges specifikke profiler eller musikalske elementer inden data indsamles. Tony Wigram har taget dette til sig og lavet en kvantitativ assessment model med 2 af profilerne som fokusområde hhv. autonomitet og variation.

Kortlægning af begivenheder

I Tony Wigrams "Improvisation" (2004) beskriver han sin videreudvikling af Bruscias IAP model. Wigram påpeger, at en analyse af musikalsk materiale herunder improvisationer kræver en undersøgelse af musikkens funktion førend forbindelser til patologiske problemer og terapeutiske processer er mulige. Wigram mener, at IAP er den mest udvidede og relevante måde at forklare musikkens funktion på, men pointerer dog også, at den er meget kompleks, detaljeret og omfattende (Wigram 2004, s.216-217).

Wigram har udvalgt autonomitet og variations profilerne, idet disse synes nyttige i differentieringen af børn med autisme og andre børn med svære udviklings- eller kommunikationsforstyrrelser. Autonomiprofilen giver et godt billede af interpersonelle aspekter herunder bl.a. turtagning, mens variationsprofilen på et inter- og intramusikalsk niveau kan illustrere barnets kreativitet eller dets rigide spillemåde, der kan understøtte eller afvise diagnoser indenfor autisme (ibid., s.217-219).

Wigram har udviklet en model til denne kortlægning af begivenheder, hvor han udvælger 2-3 sektioner i sessionen, udvælger musikalske elementer, og dernæst påfører gradienter fra hver profil til den pågældende begivenhed. I observationen af de udvalgte sektioner på videoen oplistes antallet af de musikalske elementers forekomst i 5 forskellige grader (se bilag 2). Udvælgelsen af profilerne og de musikalske parametre kan ske ved at se videosektionerne igennem flere gange, og det er vigtigt at optælle én type af begivenhed af gangen (ibid., s.221-224).

Resultatet af denne optælling af begivenheder skal ifølge Wigram efterfølgende tolkes i forhold til terapiens mål, udviklingspotentialer osv. Eksempelvis kan kortlægningen af begivenheder producere bevis for, at det deltagende barn er musikalsk uafhængigt og ikke rigtigt i sit udtryk, hvilket kan understøtte en diagnose om forsinket sprogudvikling og afvise en diagnose om autisme (ibid., s.225).

Det kan være svært at optælle begivenheder pga. musikkens kompleksitet og mange forskellige lag. I optællingen af, om klienten følger et nyt tempo fra terapeuten, kan det ifølge Wigram f.eks. være

svært at afgøre, hvor længe dette tempo er stabilt, og hvornår det skifter igen, idet andre relaterede begivenheder foregår samtidigt. Optællingen af begivenheder kan ifølge Wigram også bruges til deskriptiv statistik. Der kan i kvantificeringen af dataanalyser fra IAP beregnes gennemsnit, median og standard afvigelser etc., hvilket gør passende konklusioner i single cases mulige (ibid., s.226-227).

Refleksion

Wigrams assessment model synes gennemtænkt og meget loyal overfor Bruscias model. Den er overskuelig og kan give tydelig og lettilgængelig data. Udvælgelsen af sektioner fra improvisationer kunne efter min overbevisning udspecificeres, idet dette ikke kan være ligegyldigt. Har man fra starten valgt profil, kan man efter min overbevisning risikere ubevidst at udvælge sektioner, der kun understøtter et af profilens gradienter, eller der på anden måde giver et skævt billede af forekommende begivenheder i en improvisation. For at undgå dette kunne man eventuelt udvælge sektionerne tilfældigt f.eks. udfra videotælleren eller udvælge lange sekvenser, således at flere aspekter kan indgå i optællingen af begivenheder.

Udfordringen ved denne assessment model er efter min overbevisning at skulle tolke på de indsamlede data i forhold til målet. Hvad betyder det for den interpersonelle relation mellem de improviserende, hvis én deltager følger 5 ud af 10 gange og leder 5 ud af 10 gange. Hvornår er noget tilfældigt, og hvornår er det en tendens i vedkommendes interpersonelle relateringsmønster? Hertil synes den deskriptive statistisk relevant, idet den netop kan give et overblik over de forekommende begivenheder. Ulempen ved deskriptiv statistik er, at der skal indsamles mindst 20 begivenheder eller individer, førend analysen er pålidelig, hvilket ikke synes at være en fordel i et assessmentredskab, der gerne hurtigt og effektivt skulle kunne give informationer om eksempelvis særlige interpersonelle evner.

Wigrams assessment model er udviklet til at understøtte eller afvise diagnoser hos børn indenfor eller tæt på autisme, men kan ifølge Wigram bruges indenfor mange områder. I forlængelse af dette gennemgås nu musikterapiteoretisk litteratur specifikt omkring musikterapeutisk assessment af forældreevne.

Musikterapeutisk assessment af forældreevne

Der eksisterer ikke megen musikterapeutisk litteratur om assessment af forældreevne. I det følgende redegøres der for fire musikterapeuters tanker om assessment af forældreevne. Selvom ingen af dem har udviklet et systematisk assessmentredskab, reflekterer de alligevel over, hvilken sammensætning af musikalske øvelser, parametre og forældrefunktioner, der kan være relevant og nyttig i en musikterapeutisk assessment model.

Julie Hibben

Den amerikanske musikterapeut Julie Hibben har i artiklen ”Music Therapy in the Treatment og Families with Young Children” (1992) beskrevet, hvorledes hun mener musikterapi kan bruges med forældre og deres børn. Hibben mener, at musikterapi på forskellig vis kan hjælpe forældre med at kommunikere med deres børn samt tydeliggøre terapeutiske mål. For Hibben kan det at improvisere og spille musik sidestilles med barnets leg, der forbinder det indre liv med den eksterne verden. Legen tillader barnet at tage virkeligheden ind i stedet for at tilpasse sig til virkeligheden, og i behandlingsøjemed er det vigtigt, at forældre i en dysfunktionel familie tager del i barnets leg. Her spiller musikken en vigtig rolle, idet voksne sjældent involverer sig helhjertet i barnets leg med legetøj, mens de ofte gerne vil synge og spille musik (Hibben 1992, s.33-34).

Hibben påstår, at det at spille musik hjælper en familie til at regrediere til et symbolsk og nonverbal niveau og kan på den måde gå udenom modstand, der normalt ville opstå i den verbale kommunikation. Hibben refererer endvidere til Stern og mener, at musik kan gøre det muligt for familierne at være følelsesmæssigt afstemte (attuned to affekt) og opleve en intersubjektiv relation. Instrumenterne skaber både et engagement og samtidig en tryk distance. Lydene blander sig samtidig med, at hvert familiemedlem har et ”trygt” objekt at være koncentreret om, og instrumenterne kan således fungere som overgangsobjekter (ibid., s.33).

Assessment

At spille musik sammen kan ifølge Hibben anskues som en metafor for, hvordan familien fungerer. Individets valg af et bestemt instrument, og hvordan vedkommende spiller på dette instrument, kan give information omkring interaktionsmønstrene i familien herunder kommunikationsform, magtkampe, alliancer og roller. Instrumenterne kan tydeliggøre indre psykiske oplevelser i familien (ibid., s.34).

Hibben taler om, hvorledes sange kan spille forskellige roller i arbejdet med familier. Hun mener, at særlige sange kan bruges til at markere starten og slutningen på en session. At have en fast sang at vende tilbage til kan for nogle føles som at få besøg af en gammel ven eller familiemedlem. Sange og instrumenter kan også afsløre undgåelsesadfærd, idet et familiemedlem ved at fokusere på en sang eller et instrument kan undgå ubehagelige interaktionsmæssige temaer og blokere et andet medlem. Sange kan ifølge Hibben synliggøre vigtige magt og kontrol temaer, idet forældres reaktioner på f.eks. barnets afvigelser fra sangen eller improvisation over sange kan lokalisere tematiske motiver i families funktionsniveau og indfri vigtig information til terapien (ibid., s.37-38).

Refleksion

Hibbens artikel er ikke noget forskningsprojekt, men stammer fra hendes egne erfaringer med at arbejde med familier i en familierapeutisk setting. Hun sammenligner musikterapien med andre

kunstterapiformer indenfor familieområdet og synes at tydeliggøre, hvordan musikken kan spille en vigtig rolle i forhold til at skulle informere om familiens funktionsniveau. Hibbens teori om sangenes særlige funktioner er interessant, idet hun synes at skelne mellem sange og improvisation. Hun ekspliciterer ikke improvisationens funktioner i forhold til sangenes, hvilket ville være interessant, idet negativer associationer og forskellig forhåndsviden hos familiemedlemmerne, da måske ville kunne minimeres. Hibben taler om, hvorledes familien i musikterapi kan regrediere ned på et symbolsk og nonverbalt plan, hvor bl.a. legen muliggør affektiv afstemning og intersubjektivitet, og hvorledes stemmer dette overens med brugen af kendte sange i forhold til brugen af improvisation? Efter min overbevisning synes improvisationen at kunne informere ligeså meget, hvis ikke mere om familiens funktionsniveau, idet det symbolske plan og den nonverbale kommunikation gøres endnu mere muligt i den frie improvisation.

Eric B. Miller

Musikterapeuten Eric B. Miller sammenligner i artiklen "Musical Intervention in Family Therapy" (1994) forskellige familieretningsretninger med musikterapien. Han fremhæver herefter kvaliteter i musikken samt specifikke musikterapeutiske interventioner, der er nyttige i musikterapeutisk assessment og behandlingen af familier. Miller forklarer, at musikken er en kommunikationsform opbygget af sprogets elementer herunder toner og rytmer, men at den ikke bærer ordenes specifikke associationer. En fordel ved at bruge musik sammen med familier er således, at konfliktfyldte temaer med fastgroede kommunikationsmønstre kan undgås i en genopbygning af magtbalance i familien. Musikterapi med familier kan ifølge Miller fremme en hurtigere udvikling af mere hensigtsmæssige kommunikationsmønstre og mere funktionelle familieroller, da interaktionens indhold er neutral. Ved at observere en families musikspillestil kan terapeuten undersøge interaktionen og familiestrukturen uden at blive distraheret af indholdet. Miller påpeger ligesom Hibben, at instrumenter kan engagere og vække nysgerrighed og interesse hos alle familiemedlemmer (Miller 1994, s.43).

Assessment

Miller ekspliciterer, hvorledes nyttig assessment af familien indeholder information om familieroller, kommunikationsmønstre, magtbalance og symptomer på dysfunktion. Miller fremhæver rytmeelementet i musikken som værende særlig nyttig i assessment af forholdet mellem familiemedlemmerne. Rytme kan sidestilles med struktur, og musikterapeuten kan observere og formulere, hvorledes hvert familiemedlem reagerer på rytters krav om forskellig grader af struktur. Det kan undersøges, hvem af familiemedlemmerne der spiller på slaget, på off-beat, tager sig friheder og improviserer underrytmer eller modstrider sig rytmen eller aktiviteten fuldstændig. Disse interaktionsstile kan ifølge Miller være et nyttigt udgangspunkt i at forstå familien (ibid., s.44). En musikalsk assessment af magtbalancen i familien kan gennemføres ved at give familien generelle opgaver at skulle løse sammen. Herved viser det sig hurtigt, hvem der påtager sig en bestemt rolle i familien. Gennem en relativ ustruktureret musikalsk opgave kan terapeuten fastslå, hvem af familiemedlemmerne der fungerer på en bestemt måde inden for familiens system. Fysiske placeringer såvel som auditive interaktioner kan tydeliggøre diffuse grænser og dynamiske aspekter i relationerne familiemedlemmerne imellem (ibid., s.46).

Refleksion

Miller synes at være meget detaljeret i sine beskrivelser af musikkens specifikke egenskaber og dens brugbarhed overfor assessment af familier. Han har ikke fokus direkte på forældrene, men synes at se familien ud fra et overordnet systemisk perspektiv, hvor alle rollerne i en familie påvirker hinanden indbyrdes og ikke kan adskilles. I hans fremstilling af musikkens indhold som

værende neutral er det ikke helt tydeligt, hvordan han adskiller ordenes associationsfyldte indhold fra musikkens indhold. Musikalsk samspil og improvisationer kan ifølge Miller tydeliggøre roller og må da siges at have indhold, der ikke kan opfattes neutralt. Det er forståeligt, hvordan fastgroede attituder ved specifikke ords associationer til negative situationer kan have en bremsende effekt på en åben interaktion mellem familiemedlemmerne. Men jeg sætter spørgsmålstegn ved, hvorvidt musikken i sammenligning med dette kan karakteriseres som neutral. Efter min overbevisning er der nærmere tale om, at indholdet i musikalsk interaktion i sammenligning med verbal interaktion kan karakteriseres som værende mere skjult og implicit, og derfor virker den mindre farlig for familierne. Dette kan sidestilles med Julie Hibbens tanke om, at musikalsk interaktion kan anskues som en metafor for familiens funktionsniveau.

Amelia Oldfield

Amelia Oldfield (1993) har i "Music Therapy with Families" beskrevet, hvordan hun arbejder med familier på The Croft Children's Unit i Cambridge, der bl.a. bliver henvist pga. emotionelle og adfærdsmæssige problematikker samt sociale og miljømæssige stressfaktorer. Oldfield pointerer, hvorledes musikterapi gør det muligt for familiemedlemmer at kommunikere på det samme niveau uden verbale konflikter, og uden at den ene part skal forlade sin rolle som enten voksen eller barn. Forældre kan ifølge Oldfield føle ubehag ved at skulle interagere med barnet med barnets legetøj, hvilket kan bremse interaktionens flow (Oldfield 1993, s.51,54). Oldfield beskriver, hvordan musikterapi med familier kan være en varm og simpel interaktion, hvor familierne ofte genopdager deres potentialer og evne til at have det sjovt sammen (ibid., s.54).

Assessment

Oldfield taler ikke direkte om assessment af forældreevne, men beskriver, at hun ved at involvere alle deltagere kan observere familiernes interaktion, herunder hvorvidt de enkelte medlemmer kan acceptere og give anvisninger, samt hvorvidt de kan lytte til hinanden (ibid., s.48). Oldfield forklarer detaljeret gennem to case-beskrivelser, hvorledes hun bygger en session med en forælder og et barn op. Hun understreger, at forudsigelighed og tydelig instruktion er vigtig for deltagernes tryghed. Familierne er ofte desperate i forhold til deres individuelle problemstillinger, og derfor er det ifølge Oldfield vigtigt, at musikterapisessionerne anses for at være en tid, hvor der arbejdes, men samtidigt også en tid, der er behagelig og sjov. Uden disse elementer risikerer man at miste familiens engagement. Det er ligeledes vigtig gradvist at udfordre familierne, således at det er muligt for dem at kunne udføre de forskellige øvelser og få en succesoplevelse ved hver øvelse (ibid., s.48).

Refleksion

Oldfield er i sine case-beskrivelser meget detaljeret omkring opbygningen af sessionerne samt de forskellige praktiske øvelsers terapeutiske værdi, hvilket er meget relevant og inspirerende i forhold til at skulle udforme en assessment protokol. Det er derimod mindre synligt, hvad målene for de forskellige forløb har været, og overblikket over formålet med terapiforløbene bliver derfor mindre synlige. Hendes beskrivelser giver et klart billede af musikterapiens muligheder og positive aspekter i forhold til musikterapi med familier, men der synes at mangle en klar opdeling mellem assessment og den videre behandling.

Efter denne litteraturgennemgang kan specialet bevæge sig videre til beskrivelsen af metoden for dataindsamling og analyse i undersøgelsen af, hvorledes musikterapeutisk assessment kan informere om autonomiforholdet mellem forælder og barn samt om forældres respons på barnets initiativer og særlige behov.

Metode

I det følgende beskrives metoden for specialets empiriske del. Der refereres kort til forskningslitteratur, hvorpå der redegøres for den specifikke metode for dataindsamling og analyse herunder særligt i forhold til Bruscia og Wigrams brug af IAP. Resultaterne af dataindsamlingen og dataanalysen præsenteres først i det næste kapitel, idet metoden og den indsamlede data for overskuelighedens skyld søges adskilt.

Specielt har overordnet et ønske om at vide og forstå, hvordan musikterapeutisk assessment kan informere om forældreevne, hvortil deskriptive kvantitative data holdes op imod kvalitative data efterfulgt af en diskussion omkring metodens validitet og assessmentredskabets kliniske anvendelighed. Argumentationen for indsamling af både kvantitative og kvalitative data kan ses i forforståelsens afsnit om videnskab og forskning (se. s.4).

Mixed design og multiple casestudier

Undersøgelsen af hvordan musikterapeutisk assessment kan informere om specifikke forældrekompetencer kan i forhold til Colin Robsons (2002) begreb om "fixed" og "flexible design" kategoriseres som et "mixed method" design, idet der bruges flere metoder for dataindsamling, som både giver kvantitative og kvalitative data. Der er tale om et design med tre individuelle casestudier, hvor data fra hver case beskrives, analyseres og diskuteres separat. Formålet med flere casestudier er ikke at kunne lave statistiske generaliseringer, men derimod at kunne diskutere og udvikle et musikterapeutisk assessmentredskab, der kan bidrage til nuværende metoder inden for forældrekompetenceafklaringer. Metoden bygger hovedsageligt på observation af interaktion mellem forælder og barn i en musikterapeutisk setting, hvor denne data optages på video, analyseres, fortolkes og diskuteres.

Der er her tale om deltagende observation, da undersøgeren også er den fungerende musikterapeut i sessionerne. Som supplement til denne observation benyttes et spørgeskema, der søger kort at afdække forældrenes oplevelse af at deltage i musikterapisessionen.

Deltagende observation og forholdsregler.

Da formålet er at undersøge, hvorledes musikterapeutisk assessment kan informere om specifikke forældrekompetence, er det nødvendigt med en deltagende tredje person, der kan instruere de deltagende i forskellige øvelser. Ideelt skulle den udøvende musikterapeut og forskeren ikke være den samme person, idet der er risiko for, at rollerne som terapeut og forsker blandes på de forkerte tidspunkter. Eksempelvis kan forskeren pludselig være til stede i sessionen og påvirke deltagerne i en bestemt retning i forhold til specialets problemstilling. Terapeuten kan også være til stede i undersøgelsesfasen og risikere at påvirke den forskningsmæssige fremstilling af eksempelvis terapeutens kompetencer i en bestemt retning. Ressourcerne til dette speciale er ikke tilstrækkelige til at udfylde denne ønskværdige opdeling af roller, og derfor foretages forskellige forholdsregler.

Indsamlingen af data og selve udførelsen af sessionerne færdiggøres, inden videoerne gennemses og analyseres. Dette gøres for at undgå, at terapeuten påvirker deltagerne i en bestemt forskningsmæssig retning. Der er ikke fokus på musikterapeutens interventionskompetencer, men på interaktionen mellem forælder og barn, og for at mindske terapeutens påvirkning af denne interaktion følger musikterapeuten en assessment protokol med specifikke øvelser.

Demografi og setting

Deltagerne i undersøgelsen er alle indskrevne på en familieinstitution i Aalborg kommune. Institutionen er en forholdsvis ny behandlingsinstitution for familier, hvor mange af børnene i større eller mindre grad er anbringelsestruede pga. forskellige former for omsorgsvigt. Familierne visiteres af deres rådgivere i kommunen og indskrives på familieinstitutionen i kortere eller længere tid. Institutionen er en fleksibel daginstitution, der bestræber sig på at tilpasse sig den enkelte families behov for behandling. Nogle familier har eksempelvis behov for specifikke teknikker til adfærdsvanskelige børn, hvortil en adfærdsorienteret behandlingsstrategi benyttes. Andre familier har behov for støtte til udvikling af en bedre tilknytning mellem forældre og børn, hvortil en behandlingsstrategi med fokus på de humanistiske udviklingspsykologiteorier benyttes.

Udvælgelse af deltagere

Deltagerne i denne undersøgelse er udvalgt på baggrund af følgende kriterier:

- Familien er henvist til familieinstitutionen pga. at barnet/børnene i familien er omsorgsvigtet.
- Personalets vurdering af familiens individuelle behov og ressourcer, idet det kræver overskud at deltage i en undersøgelse med videooptagelser og spørgeskemaer.

I samarbejde med institutionens personale introduceres seks mødre³ individuelt til undersøgelsen og til musikterapi, hvor det udspecificeres, hvad deltagelse i undersøgelsen indebærer samt overordnet information om, hvordan indsamlet data vil benyttes. Under denne samtale uddeles introduktionen skriftlig, således at mødrene har noget konkret at forholde sig til efter mødet (se bilag 3).

Det bestræbes at opstille så naturlig en setting som muligt for forældrene og deres børn, således at deres samvær og interaktion påvirkes mindst muligt. Det anerkendes, at situationen omkring at skulle improvisere på instrumenter sammen er ny for forældrene og deres børn, og dette vil uundgåeligt påvirke interaktionen, idet nye situationer kan udløse utryghed hos begge parter. I introduktionen informeres moderen derfor om, at projektet ønsker at undersøge, hvordan musikterapien kan bruges sammen med forældre og deres børn. Det udspecificeres således ikke, at specifikke forældrekompetencer er et af undersøgelsens fokuspunkter for dermed at undgå at påvirke mødrenes adfærd i eller forventninger til sessionerne. F.eks. kunne mødrene blive ængstelige og nervøse, hvis de følte sig vurderet og bedømt, og således ikke interagere på deres sædvanlige måde overfor deres barn. Forældrene kunne også gøre sig meget umage med at interagere hensigtsmæssigt, således at dette heller ikke ville være et billede på virkeligheden. Disse aspekter er dog altid en faktor i assessment, der indeholder vurderinger af evner og kompetencer.

I introduktionen opfordres mødrene til at se musikterapisessionerne som en mulighed for at være sammen med deres børn på en ny og spændende måde, hvor de kan have det sjovt sammen. Med et positiv fokus er der større sandsynlighed for, at mødrene og dermed børnene kan føle sig trygge i en ellers ny og anderledes situation.

Indvilliger forældrene i at deltage underskrives en kontrakt om deltagelse og brug af video i sessionerne (se bilag 4). Her informeres moderen om, at al data vil blive anonymiseret, og at

³ Mødrene er alle enlige mødre og er således udvalgt pga. deres funktion som forælder og ikke på baggrund af deres køn og funktion som moder. At undersøgelsen udelukkende beskæftiger sig med enlige mødre har dog en konsekvens i forhold til, at den ikke er brugt på fædre og derfor ikke kender karakteristiske faderlige reaktioner på denne form for assessment.

videoerne ikke vil blive vist til andre end musikterapeuten og dennes vejleder. Dette gøres udover det etiske aspekt også for at gøre situationen tryk for familien i selve musikterapisessionen.

Etik omkring deltagelse

Som nævnt bestræbes det, at familierne føler sig så trygge som mulige i musikterapisessionen og i at deltage i undersøgelsen. Derfor indebærer assessment protokollen en start og en slutsang, idet struktur og forudsigelighed fra gang til gang er en afgørende faktor for graden af tryghed. Ligeledes bestræbes det at rose og opmuntre både forældre og børn ved hver øvelse, idet dette giver en let stemning og kan få forældre og børnene til at slappe af og føle sig trygge.

Der er i de to sessioner ikke fokus på at skulle bearbejde forskellige temaer i familiens kommunikation eller samvær. Det ville være uforsvarligt at begynde at intervenere med en målsætning om at skulle behandle problemstillinger i så begrænset en tidsperiode. Risikoen for at åbne for dybere temaer i både forældre og børn, der ikke ville kunne bringes til forløsning eller bearbejdning, er for stor. Selvom sessionen ikke har et behandlingsfokus, kan forskellige problematikker og temaer stadig gøre sig gældende, og det er da ud fra et etisk perspektiv terapeutens ansvar kun at registrere dette og ikke begynde at handle på det, således at deltagernes velbefindende sikres bedst muligt.

Beskrivelse af deltagere

Ud af de seks mødre indvilliger fire mødre i at deltage og tre gennemfører hele undersøgelsen. I det følgende gives en kort anonymiseret beskrivelse af mødrene og deres børn.

Dyade 1

Moderen er i denne dyade 45 år gammel og har været indskrevet på familieinstitutionen i 1½ år. Hendes søn er 7 år gammel og er et hyperaktivt barn. I journalen beskrives omsorgsniveauet som lavt, mens der er en god tilknytning mellem mor og barn. Moderen har en barsk fortid med misbrug og vold, men har arbejdet bevidst med dette igennem længere tid, og arbejds punkterne for hende er nu at skabe struktur og stabilitet for sin søn. Moderen er meget energisk og imødekommende ligesom sin søn, men hun kan ikke altid følge med sønnens fysiske aktivitetsniveau. Begge er meget hjælpsomme både overfor hinanden og andre mennesker. Mor og søn har deltaget i et kortere musikterapeutisk forløb sammen (3 sessioner) med samme musikterapeut, hvor fokus var på positive samværsoplevelser.

Triade 2

Moderen i denne triade er 35 år gammel og har været indskrevet på familieinstitutionen i 1½ år. Hun har en dreng på 8 år og en pige på 11 år. Forholdet til børnene karakteriseres i journalen som værende præget af et lavt omsorgsniveau, hvor moderens egne behov ofte kommer først. Tilknytningen mor og børn imellem er god, og moderen arbejder bevidst på at få bearbejdet svigtet fra sin egen mor. Begge børn er meget velopdragne og imødekommende i kontakten med andre voksne, mens de indbyrdes og sammen med andre børn reagerer kraftigt på afvisning og svigt i form af gråd og vrede. Moderen er imødekommende og åben overfor andre mennesker, men kan også være meget viljefast, stædig og lukket i kontakten med andre. Både moderen og datteren i denne familie har deltaget i individuelle musikterapiforløb med samme musikterapeut, hvor fokus var på deres individuelle behov for hhv. ro og fri udtryksmulighed.

Dyade 3

Moderen er i denne dyade 30 år gammel og har været indskrevet på familieinstitutionen i 3 måneder. Hun har både en søn på 10 år og en datter på 6 år, men det er kun datteren, der deltager i musikterapien. I journalen beskrives tilknytningen som god, mens omsorgsniveauet for børnene beskrives som lavt, og moderen skal arbejde med at stimulere sproglige, kognitive og sociale færdigheder hos sine børn. Moderens fortid og personlige problematikker er endnu ikke beskrevet i journalen, da familien er nyindskrevet på institutionen. Datteren er meget udadventt og opmærksomhedssøgende, mens moderen oftere er mere dæmpet og tilbagetrukket i kontakten med både datteren og andre mennesker.

Miljøet

Det næsten lydisolerede musiklokale ligger på en gang i den ene ende af familieinstitutionen sammen med et andet samtalerum. Til dagligt færdes der ikke andre end brugere af disse lokaler, og musikterapisessionerne er da sjældent forstyrret af udefrakommende lyde og begivenheder. Som nævnt er livet på familieinstitutionen præget af en fleksibel hverdag, hvor familierne kommer til forskellige aftaler afhængig af deres behov. Det er derfor almindeligt, at personalet aftaler individuelle møder med familierne, hvortil musikterapien naturligt er blevet en del af institutionens hverdag. Da musikterapilokalet på institutionen er under renovering i den måned, hvor undersøgelsens sessioner udføres, er møbleringen i lokalet ikke ens i alle sessioner. Rummet er ca. 4x5meter stort med en massiv dør ud til gangen og en glasdør ud til et ikke befærdet grønt område og parkeringsplads. Der er ligeledes tre vinduer ud mod gangen helt oppe under loftet, der kun bibringer rummet lys uden at udefrakommende kan forstyrre ved at kigge ind i rummet. Rummet er lyst og venligt med hvide vægge og et lysegråt loft.

Instrumenter

Der forefindes et akustisk klaver (i én session erstattes det af et el-klaver), en metallofon; 3 oktaver kromatisk fra C, en gammel harmonika, en 1,5m lang rainstick, en gulvtam (fuldt trommesæt i én session), en 1m høj djembe, en 40cm høj djembe, en 30 cm høj djembe, 2 bongotrommer, en spansk guitar, en halvakustisk guitar, to spanske børneguitarer, en metallofon; 2 oktaver kromatisk fra C, flere forskellige slags rasleæg, en tordenbambus, en tinfløjte, et sæt claves, 2 maracas, bjæller, en tamburin, en træfrø samt stikker og køller.

Dataindsamling

Samling, antal sessioner og udstyr

Der indsamles data i form af videooptagelser og spørgeskemaer fra tre individuelle studier, der består af 3x2 sessioner a 30-60minutter med mor og barn/børn. Hver dyade/triade gennemgår så vidt muligt den samme assessment protokol, og det tilstræbes, at intervallet mellem de 2 sessioner ikke overskrider 2 uger. Spørgeskemaerne udfyldes af forældrene efter hver session.

Videoen placeres, så alle aktører kan ses under sessionen, men forældrene og børnene prioriteres frem for terapeuten. Ved triade 2 benyttes 2 videoer, idet antallet af aktører er større. Der benyttes et mindre digitalt kamera (Sony Handycam DCR HC39E), således at dette mindst mulig distraherer deltagerne. Det gennemgående kamera står i et hjørne på et stativ, mens kamera 2 placeres på en hylde i rummets modsatte side.

Dvd

For at kunne lette analysen af optagelserne overføres disse til dvd, idet det her er muligt at lave afsnit for hver øvelse, således at båndet i analysen ikke skal spoles frem og tilbage hele tiden. Et digitalt medie gør det ligeledes muligt at kunne se interaktion i langsom gengivelse, hvilket

muliggør en meget detaljeret analyse af rækkefølgen af begivenheder, der synes nyttig i analysen af, hvem der følger og leder hvem, samt hvilket initiativ og dertilhørende respons (eller mangel derpå), der hører sammen.

Assessment protokol

Som nævnt følger musikterapeuten en assessment protokol, der bl.a. er udarbejdet i forhold til at kunne lave en diskussion af øvelsernes kliniske anvendelighed i assessment, og i forhold til at terapeuten påvirker interaktionen mellem mor og barn mindst muligt. Primært er øvelserne designet og valgt for at kunne undersøge autonomiforholdet mellem forælder og barn, forælderen respons på barnets initiativer og særlige behov, samt hvorledes graden af struktur og frihed indvirker på dette. Øvelserne er konstrueret på baggrund af litteraturgennemgangen herunder særligt beskrivelserne og sammenfatningen af vigtige forældrefunktioner og børnenes særlige behov samt musikterapeutisk assessment. Ligeledes er øvelserne inspireret af Wigrams gruppeopvarmningsøvelser fra "Improvisation" (2004) (Wigram, 2004, s.183 – 193).

Bruscia opstiller i sin beskrivelse af IAP specifikke teknikker ved hver profil, som den trænede musikterapeut kan benytte sig af i den praktiske udførte assessment. Ved autonomiprofilen fremhæver han bl.a. interventioner som at lave rum, at være model, at imitere, at give, at udføre monologer, at være tilbageholdende, at være ledende, hvilket også er taget i betragtning i udformningen af protokollen.

Beskrivelse

I det følgende gennemgås de forskellige elementer i assessment protokollen, der i sin fulde længde kan ses i bilag 5.

Entre

Denne øvelse består i, at deltagerne træder ind i rummet og skal forholde sig til ikke at få instrukser, om hvad de skal ud over, at de må kigge sig lidt omkring, mens terapeuten eksempelvis stemmer guitaren. Denne øvelse er konstrueret for at kunne observere, hvorledes forælder og barn reagerer på en meget fri struktur i forhold forældrenes respons på barnets initiativer og særlige behov.

En tryk ramme

Som nævnt starter sessionen med en nem start- og velkomstsang primært for at skabe tryghed for deltagerne. Den synges flere gange og eventuelt en linie ad gangen, således at både forælder og barn får fornemmelsen af at være en del af sangen og forhåbentlig oplever et positivt samvær.

Øvelse 1

Øvelse 1 består af to dele. Først vælger deltagerne et instrument hver, hvor det stilles frit, hvem der skal vælge først. Deltagerne afprøver deres instrument én ad gangen, hvor det ligeledes stilles frit, hvem der starter. Terapeuten vælger og afprøver instrument på lige fod med deltagerne, idet en rollemodel kan give tryghed for deltagerne. Deltagerne kan frit vælge nyt instrument under hele sessionen.

Dernæst instrueres deltagerne i først at skulle spille lavt, dernæst højt og tilslut lavt igen, men uden at snakke sammen. Denne øvelse er konstrueret for at kunne observere, hvem der tager initiativ til hvad, hvem der følger hvem osv. og derigennem undersøge autonomiforholdet mellem forælder og barn. Øvelsen gentages for at øge deltagernes fortrolighed med musikken som kommunikationsmedie, og her spiller terapeuten ikke med, for derigennem at mindske terapeutens

indblanding i interaktionen mellem forælder og barn. Når terapeuten spiller med og fungerer som rollemodel, tager hun en bevidst afventende og ikke dominerende rolle, for ligeledes at kunne begrænse indflydelsen på interaktionen mellem forælder og barn.

Øvelse 2

I øvelse 2 instrueres deltagerne i at skulle spille på skift uden at tale sammen. Første gang spiller terapeuten med og fungerer herved som rollemodel, mens hun anden gang ikke spiller med for at undgå at påvirke interaktionen mellem forælder og barn. Denne øvelse er konstrueret for at kunne observere turtagningen mellem forælder og barn, der både kan informere om autonomiforholdet samt om forælders respons på barnets initiativer og særlige behov.

Øvelse 3

Deltagerne opfordres til at skifte instrument for at bevare deltagerens engagement i samspillet, og del 1 i øvelse 1 gentages. Deltagerne instrueres derpå i, at de på skift skal følge hinanden i musikken. Terapeuten bliver ikke fulgt, men følger deltagerne og støtter sammenspillet gennem dette. Denne øvelse er konstrueret for at kunne observere autonomiforholdet mellem forældre og barn.

Frit rum

Frit rum er en øvelse, hvor forældre og barn skal spille frit sammen. Øvelsen er konstrueret for at kunne undersøge, hvorledes deltagerne reagerer på en meget let grad af struktur i forhold til forælders evne til at respondere på barnets initiativer og særlige behov, samt autonomiforholdet mellem forælder og barn. Terapeuten spiller med i denne øvelse både første og en eventuel anden gang, idet en ustruktureret improvisation kan virke meget uforudsigelig og utryg, men ved at spille med kan terapeuten fungere som rollemodel og give deltagerne en større grad af tryghed.

Den trygge ramme

Sessionen slutter med en farvelsang og er konstrueret for at give deltagerne en god afslutning og for at sikre fornemmelsen af tryghed, idet de forberedes på, at sessionen slutter. Sangen synges flere gange af samme årsag som ved velkomstsangen.

Afvigelser ved 2.session

I 2. session afviger protokollen kun i øvelse 3, hvor terapeuten ikke længere spiller med og følger den ene deltager i musikken. Det er således kun forælder og barn, der spiller i hele øvelse 3. Dette gøres med henblik på at mindske påvirkningen af interaktionen mellem forælder og barn.

Spørgeskema

Spørgeskemaet er som sagt konstrueret med henblik på at kunne vide mere om forældrenes oplevelse under sessionen. Spørgeskemaet er bygget op omkring de forskellige elementer og øvelser i assessment protokollen. For hvert element findes et spørgsmål omkring ”at kunne lide eller ej” og ”at finde besværlig eller let” (se bilag 6). Endvidere er spørgeskemaet bygget som en Likert skala med 5 mulige grader. Denne opdeling muliggør en komparativ analyse på tværs af de enkelte casestudier samt mulighed for at spotte ændringer fra 1.session til 2.session.

Som information til forældrene understreges det, at spørgeskemaet er lavet for at kunne undersøge musikterapiens anvendelighed inden for arbejdet med familier, og derfor bedes de svare så ærligt som muligt. Ligeledes understreges det, at forældrene i udfyldningen af dette skema også vil være anonyme i specialets fremstilling, og at de ved at underskrive spørgeskemaet giver deres samtykke

til, at svarene kan bruges til forskning. Dette gøres både i forhold til forskningsmæssige etiske aspekter samt i forhold til, at forældrene er trygge ved at svare ærligt og derved fremme spørgeskemaets pålidelighed.

Spørgeskemaets data synes interessant i forhold til flere aspekter. Dels kan forældrenes oplevelser af sessionen give information om, hvilke øvelser forældrene finder hhv. svære eller lette, der i sammenligning med de udførte øvelse synes at være et vigtigt aspekt i en undersøgelse af forældrekompetence. Dels giver spørgeskemaet forældrene en mulighed for at lade deres stemme lyde, hvilket kan lette tolkningen af forældrenes oplevelse eller tilstand under bestemte øvelser. Primært skal besvarelsenerne fungere som kontrol i forhold til, hvorvidt forældrenes oplevelser var positive eller negative, således at dette ikke skal konkluderes udelukkende på baggrund af observation.

Analyse af data

Analysen indeholder kvantitative og kvalitative data fra de samme begivenheder. De kvantitative data består af en analyse af frekvensen af begivenheder omhandlende adfærd relateret til autonomiaspekter og varigheden af deltagernes skiftevis spil samt optælling af afbrydelser i spil. De kvalitative data består af beskrivelser af barnets initiativer og forælders respons herpå. De kvantitative data sammenlignes med de kvalitative data som en sidste del af analysen. Formålet med at indsamle både kvantitative og kvalitative data er bl.a. at kunne undersøge den interne validitet i metoden. Forholdet mellem de kvantitative data og den kvalitative data undersøges ud fra en tankegang om, at flere forskellige typer af data giver et bredere og mere fyldestgørende billede, idet hver type data har sine styrker (jv. forforståelsen s.4). De forskellige typer af data kan således informere om hinanden enten i form af bekræftende eller afkræftende data og giver flere perspektiver på samme fænomen.

Fremgangsmetode

Til hver øvelse i protokollen benyttes forskellige analysemodeller, idet hver øvelse kan vise specifikke aspekter ved interaktionen mellem forælder og barn (se beskrivelser af assessment protokollen), og idet reduktion af data bestræbes. Følgende trin for analysen benyttes i hvert enkelt casestudie:

Trin 1: Analyse af autonomiforhold.

Trin 2: Analyse af turtagning

Trin 3: Analyse af forældres respons på barn.

Trin 4: De kvantitative data fra trin 1 og 2 sammenlignes med de kvalitative data fra trin 3 for at diskutere modsigelser og ligheder i de forskellige typer af data.

I det følgende beskrives metoden for trin 1-3 detaljeret, hvortil de mere detaljerede beskrivelser af trin 4 præsenteres i det næste kapitel, der beskæftiger sig med præsentationen og diskussionen af resultaterne.

1. Analyse af autonomiforhold

Improvisationerne analyseres i forhold til Bruscias (1987) IAP profil om autonomi, hvortil Wigrams (2004) kortlægning af begivenheder benyttes. Øvelserne 1,3 og Frit Rum anvendes som sektioner,

hvor der udvælges 2 musikalske parametre relevant for sektionens art, og dernæst påføres gradienter fra Bruscias autonomiprofil. I observationen af de udvalgte sektioner på videoen oplistes antallet af de musikalske parametres forekomst i 5 forskellige grader (se bilag 7). Der er således tale om en frekvensanalyse, hvor begivenheder med særlige aspekter i forhold til autonomi kan betegnes som den afhængige variabel. Der laves en kortlægning af frekvensen af begivenheder både i forhold til barnet og forælderen i Øvelse 1 og 3 samt i Frit rum.

Ifølge Bruscia (1987) kan profilen om autonomi bruges til at undersøge de forskellige roller og relationsmønstre, der formes mellem de improviserende. Den musikalske analyse fokuserer kun på interpersonelle og intermusiske forhold omkring, hvordan deltagerens musik relaterer sig både til den andens musik og til nonmusiske aspekter hos den anden person. Profilen søger at beskrive, hvorvidt de musikalske parametre bruges til eksempelvis at lede eller følge den anden og har følgende 5 grader:

Dependent, Følger, Partner, Leder, Modstander

Dependent	henviser til, når en deltager indtager en følgende rolle, således at vedkommende er fuldstændig afhængig af partneren både i forhold til indholdet af egen musik og i forhold til improvisationens retning. Deltageren kan trække sig tilbage eller stoppe helt pga. partnerens overvældende musik. Musikalsk kan dette indebære synkronisering eller overdreven imitation af den andens rytmer og melodier, at følge en forandring i den andens tempo og volumen meget nøje og tillade, at den anden kontrollerer alle aspekter i improvisationen. Vedkommende kan betegnes som værende uden musikalsk identitet.
Følger	henviser til, når en deltager indtager en følgende rolle, hvor størstedelen af ansvaret for improvisationens kvalitative indhold og musiske elementer overlades til partneren. Musikalsk kan dette indebære, at deltageren tilbyder rytmiske eller melodiske grundfigurer frem for frontfigurer, at deltageren imiterer partnerens rytmiske eller melodiske temaer, matcher partnerens tempo og volumen og tillader, at partneren bestemmer materialet i tematiske sekvenser. Vedkommende kan betegnes som akkompagnerende.
Partner	henviser til, når ansvaret for improvisationens kvalitetsmæssige indhold og musikalske elementer er ligeligt fordelt mellem deltager og partner. Både deltager og partner påvirker hinanden indbyrdes og er fælles om at kontrollere improvisationens retninger. Musikalsk kan dette indebære at tilbyde både musikalske grundfigurer og frontfigurer samt bidrage med halvdelen af rytmiske og melodiske ideer til tematiske sekvenser gennem volumen, klangfarve og tekstur i improvisationen. Det tematiske materiale udvikles i interaktion med partneren, og deltageren kan både betegnes som akkompagnerende og solist.
Leder	henviser til, når deltageren indtager en tydelig ledende rolle. Deltageren forsøger at påvirke improvisationen ved at kontrollere musikken og bestemme, hvilken retning den skal tage. Musikalsk kan dette indebære,

at deltageren tilbyder tydelige rytmiske eller melodiske frontfigurer, at deltageren overvejende bestemmer materialet i tematiske sekvenser ved at benytte tydeligere volumen, klangfarve og tekstur end partneren. Deltageren kan betegnes som en solist.

Modstander henviser til, når deltageren har til hensigt at forhindre relationen med partneren (enten bevidst eller ubevidst), således at der hverken forefindes en leder eller en følger. Deltageren forsøger ikke at påvirke improvisationen eller partnerens musik i nogen retning eller deltager ikke i fælles interaktioner i musikken. I stedet absorberes vedkommende i sin egen musik eller deltager ikke i improvisationen på en meningsfuld måde. Deltageren kan betegnes som at trække sig tilbage, flygte eller aggressivt at modsige sig en interaktion med partneren. Musikalsk kan dette indebære et overdrevent fokus på vedkommendes egen musik gennem kontinuerlig gentagen af egen musik og udelukkende opmærksomhed på egne musikalske impulser. Deltageren kan forsøge at blokere, ignorere eller overmande partnerens musik og kan betegnes som en solist uden akkompagnement.

De musikalske elementer og komponenter udvælges individuelt for hver dyade/triade og kan bl.a. bestå af følgende:

Rytmsk grundfigur, -	forholder sig til hvordan deltagerne relaterer sig til hinanden gennem puls, tempo og taktart.
Rytmsk frontfigur, -	forholder sig til hvordan deltagerne relaterer sig til hinanden gennem rytmiske temaer samt rytmisk form og indhold.
Tonal/melodisk, -	forholder sig til hvordan deltagerne relaterer sig til hinanden gennem modalitet, tonalitet og melodi.
Volumen; -	forholder sig til hvordan deltagerne relaterer sig til hinanden gennem lydintensitet, massefylde og dynamik (se også bilag 1).

Analysen af en improvisation bør ifølge Bruscia ikke nødvendigvis indeholde alle musikalske elementer eller alle profiler. Han understreger, at IAP modellen er mest effektiv ved inddragelse af signifikante observationer og analyser (Bruscia 1987, s.404-406). Efter den første overbliksmæssige gennemgang af videoerne ved hver dyade/triade udvælges de 2 mest relevante musikalske parametre for profilen.

Subjektivitet

Det mest optimale for undersøgelsens validitet ville være at kunne instruere flere i at optælle disse begivenheder, således at subjektiviteten for denne kortlægning af begivenheder kunne mindskes gennem en sammenligning af flere menneskers optælling af begivenheder. Dette er ikke muligt indenfor denne undersøgelses ressourcer og tidsmæssige begrænsninger, og derfor følges definitionerne af de 5 prædefinerede gradienter nøje.

2. Analyse af turtagning

Deltagernes skiftevis spil fra øvelse 2 opstilles grafisk i et skema for at tydeliggøre, hvorledes turtagningen sker.

En "ren turtagning" indebærer følgende 4 elementer;

Deltager A spiller

Deltager A stopper med at spille for at give plads til deltager B

Deltager B spiller

Deltager B stopper med at spille for at give plads til deltager A

Det interessante for denne analyse er, at der kan være elementer af afbrydelse, idet deltager B kan begynde at spille, inden deltager A er færdig. Der er stadig tale om en turtagning, hvis deltager B stopper igen for at lade deltager A spille, men det er en turtagning med afbrydelse.

En afbrydende turtagning indebærer således følgende elementer:

Deltager A spiller

Deltager B spiller, mens deltager A stadig spiller

Deltager A stopper med at spille for at give plads til deltager B

Deltager B stopper med at spille for at give plads til deltager A

En mislykket turtagning er således alle andre måder, hvorpå deltagernes udførelse af øvelse 2 sker. Det kan eksempelvis være følgende elementer:

Deltager A spiller

Deltager B spiller, mens deltager A stadig spiller

Deltager A stopper for at give plads til deltager B

Deltager B stopper ikke

Frekvensen af rene, afbrydende og mislykkede turtagninger kortlægges. Det tydeliggøres, hvilken deltager der afbryder eller ødelægger turtagning, og den samlede varighed af hver enkelt deltagers spil tydeliggøres ligeledes.

3. Beskrivelse og kategorisering af forældre respons

Der foretages en beskrivelse af al adfærd i Entre, Øvelse 2 og Frit rum, der kan karakteriseres som en forælders respons på deres barns initiativ og særlige behov eller mangel derpå. Disse beskrivelser kategoriseres efterfølgende i forhold til prædefinerede responstyper og den mest dominerende responstyper anslås for hver forælder i de udvalgte dele af protokollen.

I litteraturgennemgangen figurerer mange forskellige begreber om forældres måde at respondere overfor deres barn på, hvad enten det er hensigtsmæssig eller ej herunder imiterende, i korrespondance med barnets adfærd, stimulerende, grænsesættende, støttende, afvisende, tilpassende, overinvolverende, tøvende, afslappende, anerkendende, modstridende og følelsesmæssig udvekslende. Af disse 12 responstyper udvælges 6 typer, der synes dækkende og relevante for denne analyses fokus på forældres evne til at tilgodese barnets særlige behov samt autonomiforholdet mellem forælder og barn. Disse defineres nærmere i det følgende:

Afvisende:

Denne kategori henfører til Killéns (2005) brug af ordet afvisende i hendes beskrivelse af negativt engagement hos forældre (se s.12). Det kan ligeledes sidestilles med beskrivelsen af mødre, der tilbageholder omsorg til barnet (se s.14) samt Ainsworths (1967) beskrivelse af den

	ængstelige undgåelse af tilknytning, hvor barnet forventer afvisning fra forælderen (se s.13). Warwicks (1991) beskrivelse af mødre med relationsproblematikker i en musikterapeutisk setting og deres tilbageholdelse af følelser samt åbenlyse modstand mod barnets udtryk kan ligeledes sidestilles med at være afvisende (se s.16-17). Samlet er der i denne kategori tale om den type respons, hvor forælderen ignorerer eller tydeligt afviser barnet, når barnet søger kontakt hos forælderen.
Dominerende:	Der henføres her til Killéns (2005) beskrivelse af negativt engagerede forældre og deres invaderende handlinger samt hendes beskrivelser af de impulsstyrede forældre og deres manipulerende adfærd samt prioritering af egne behov (se s.10). Dette kan sidestilles med beskrivelserne af marginale mødre, der søger at kontrollere og dirigere samspillet (se s.14). Samlet set indeholder denne kategori den type respons, hvor forælderen bevidst dominerer samspillet pga. et ønske om at udtrykke sig og kontrollere samspillet.
Overinvolverende:	Denne kategori kan henføres Killéns (2005) beskrivelse af forældres overdrevent engagement (se s.12) samt til beskrivelserne af overgrebsmødre, der er meget aktive og, hvor der ingen gensidighed er i samspillet med barnet (se s.14). Dette kan sidestilles med Warwicks (1991) kategori 3, der beskriver påtrængende og bekymrede mødre samt Oldfields (2006) kategori 2, der beskriver overinvolverede mødre, der ikke lader deres børn tage initiativ (se s.17 samt s.18). Samlet indebærer denne kategori den type respons, hvor forælderen overtager barnets udtryk ved at diktere, hvordan eller om barnet skal udtrykke sig.
Passiv:	Der henføres her til Killéns (2005) beskrivelse af passive forældre, der ikke reagerer på deres barn og har svært ved at opfatte dets signaler og behov (se s.9). Dette kan sidestilles med beskrivelserne af vanrøgt mødre, der stimulerer deres børn meget lidt, og hvor der er en gensidig passivitet i samspillet (se s.14). Samlet set indbefatter denne kategori den type respons, hvor forælderen er uopmærksom på og passiv overfor barnet, dets udtryk og behov.
Imiterende:	Denne kategori henfører til litteraturgennemgangens beskrivelse af Sterns (2000) affektive afstemning, hvor der skelnes mellem simpel imitation og affektiv afstemning (se s.12). Dette kan sidestilles med Oldfields (1991) kategori 1, der beskriver mødre, som kun laver præcise imitationer af barnets udtryk uden selv videregive noget af sig selv (se s.18). Samlet henføres der i denne kategori til den type respons, hvor forælderen imiterer barnets udtryk uden at forholde sig yderligere til det. Barnet bliver set og hørt, men får ikke et nyt tydeligt billede at forholde sig til.
Støttende:	Der henføres her til Killéns (2005) beskrivelse af forældres positive engagement (se s. 12) samt beskrivelserne af adækvate mødre, der er tilpassende og forsøger at genvinde samt opretholde barnets interesse (se

s. 13). Dette kan sidestilles med Trollidalens beskrivelse af mødres anerkendelse, der indbefatter lytning, accept, forståelse og tolerance i samspillet med barnet (se s. 19). Oldfields (2006) beskrivelse af støttende mødre og deres tydelige tilkendegivelse af begejstring og entusiasme ligger ligeledes til grund for denne kategori (se s. 18). Samlet er der i denne kategori tale om den type respons, hvor forælderen støtter barnet gennem anerkendelse og udtrykker sin entusiasme og begejstring for barnets udtryk.

Følelsesmæssig udvekslende:

Denne kategori henfører til Sterns (2000) beskrivelse af den affektive afstemning, hvor der sker en intersubjektiv udveksling af følelser (se s. 12). Dette kan sidestilles med Trollidalens (1997) beskrivelse følelsesmæssig udveksling mellem mødre og børn i musikterapi (se s. 19) samt Warwicks (1991) beskrivelse af forældre, der responderer i overensstemmelse med deres egne følelser (se s. 17). Samlet henfører denne kategori til den type respons, hvor forælderen besvarer barnets følelsesmæssige tilkendegivelse ved selv at tilkendegive sine egne følelser og dele dem med barnet.

Rådataen består således af beskrivelser af forælders respons på barnets initiativer og særlige behov i de 3 elementer fra assessment protokollen og fremstilles i et skema, der tydeliggør, hvilket initiativ eller behov fra barnet forælderen responderer på. Der laves en samlet beskrivelse af forælders responstype, der skal ligge til grund for kategoriseringen af responstypen i forhold til de prædefinerede kategorier. Denne kategorisering indsættes efterfølgende i skemaet, således at responstypen i de enkelte øvelser tydeliggøres (se bilag 8 som eksempel).

Ikke al respons kan ses i forhold til barnets initiativer eller særlige behov, og derfor kan al respons ikke kategoriseres i forhold til de prædefinerede kategorier, men samlet bidrager disse til et billede af den overvejende type respons hos forælderen i den pågældende øvelse samt til et overordnet billede af forælderen. Disse typer af respons, som ikke direkte kan ses i forhold til barnet, vil være en del af det samlede billede af det enkelte casestudie.

Nogle typer respons kan ikke kategoriseres i forhold til de prædefinerede kategorier, hvortil en diskussion af en ny kategori foretages. Der er således i kategoriseringen åbenhed for at udforme nye kategorier, der således kræver en postdefinition, og som også kan indgå i tolkning af, hvordan denne analyse informerer om forældres evne til at respondere på barnets behov.

Validitet

Begge typer af data ønskes holdt op imod relevante udvalgte validitetsbegreber som kriteriumsrelateret validitet og konstruktionsvaliditet samt den interne validitet. Ydermere holdes dataene op imod kravet om en tydelig argumentationskæde "chain of evidence" samt tydeligt beskrevne definitioner særligt i forhold til at kunne mindske en værdiladet subjektivitet i analysen af de 5 gradienter i Bruscias IAP, definitionerne af rene og afbrydende turtagninger samt de prædefinerede kategorier af forældres respons.

I denne type assessment synes det vigtigt at undersøge den kriteriumsrelaterede validitet, der ifølge Carol Prickett (2006) relaterer sig til, hvorvidt en test anskuer eller kan beskrive en adfærd – et

kriterium, der i dette tilfælde henfører til forældrekompetencer herunder særligt autonomiforholdet mellem barn og forælder samt forælderens respons på barnets initiativer og særlige behov. Specialets musiksyn om, at en musikalsk interaktionen mellem forælder og barns i en musikterapeutisk setting kan anskues som metafor for deres generelle interaktionsmønstre, er altafgørende for, hvorvidt undersøgelsen indsamler relevant data i forhold til at kunne beskrive forældrekompetence hos forældrene (se s.3). I litteraturgennemgangen påpeger flere musikterapeuter, der har beskæftiget sig med forældre og børn i musikterapien herunder Oldfield (2006), Trolldalen (1997), Hibbon (1992) og Miller (1994), hvorledes interaktionen mellem forældre og børn i en musikterapeutisk setting kan anskues som analog til og metafor for den generelle interaktion.

Et andet vigtigt aspekt at have for øje synes at være konstruktionsvaliditet, der ifølge Prickett (2006) relaterer sig til, hvorvidt måleredskaberne, der i dette tilfælde kan betegnes som øvelserne i assessment protokollen samt metoden for databearbejdningen, kan siges at måle det, de virkelig skal måle. Øvelserne i assessment protokollen kan anskues som en test, der gennem observation af deltagernes adfærd under øvelserne kan beskrive specifikke aspekter i forældrekompetencer hos disse forældre. Formålet med at konstruere disse øvelser nøje i forhold til interaktion mellem forælder og barn er, at højne konstruktionsvaliditeten og sikre relevant data til analysen af autonomiforholdet og forælderens respons på barnets initiativer og særlige behov.

Efter præsentationen og diskussionen af resultaterne i det følgende kapitel vil specialet diskutere metodens validitet og kliniske anvendelighed. I præsentationen af resultaterne vil en mere detaljeret beskrivelse af procedure for sammenligningen af data samt diskussionen af de forskellige typer af data introducere kapitlet.

Resultater og diskussion

Introduktion

Præsentationen af den indsamlede data gennemgås for hver enkelt dyade eller triade, således at analysen af autonomiforhold samt analysen af turtagning beskrives og fortolkes først. Hernæst præsenteres den indsamlede data omkring forælders respons typer, hvorefter dette sammenlignes med de kvantitative data. I hvert analyseafsnit vil der være en dybere diskussion af resultaterne, hvilket vil indebære terapeutens forskellige fortolkninger samt personlige refleksioner over de indsamlede data. Målet er ikke at fremkomme med objektive tolkninger, og da min erfaring indenfor familiebehandlingsområdet begrænser sig til klinisk praksis i ¾ år, vil jeg ikke påstå, at mine subjektive tolkninger kan betegnes som ekspert viden. I stedet vil jeg tydeliggøre dem gennem metodens klare definitioner, så de kan diskuteres og ses fra forskellige perspektiver. I hver enkelt beskrivelse af hver dyade eller triade sammenlignes de forskellige typer af data og eventuelle modsigelse og/eller ligheder undersøges og diskuteres. Der vil således som en del af præsentationen af de individuelle case studier være en sammenfattende diskussion for hver dyade eller triade. Litteraturgennemgangen inddrages også i disse diskussioner, når det er relevant.

Dyade 1

I det følgende gennemgås data fra dyade 1. Dyaden består som nævnt tidligere af en 45-årig kvinde og hendes 7-årige søn, der er karakteriseret som hyperaktiv. I journalen beskrives omsorgsniveauet som lavt, mens der er en god tilknytning mellem mor og barn. Arbejdspunkterne for forælderen er at skabe struktur og stabilitet for sin søn. Mor og søn har forud for assessmentforløbet deltaget i et kortere musikterapeutisk forløb (3 sessioner) sammen med samme musikterapeut, hvor fokus var på positive samværsoplevelser.

Assessmentforløbet bestod af 2 sessioner, men der blev kun optaget video af den 1. session, fordi forælderen bad om at få kameraet slukket ved starten af 2. session. Hun forklarede, at hun havde haft en dårlig dag og ikke kunne overskue at skulle videofilmes. Dette ønske blev selvfølgelig tilgodeset, og der eksisterer derfor kun data fra 2. session i form af dagbogsnotater samt forælders besvarelse af spørgeskemaet, hvorfor 2. session ikke medtages i denne præsentation.

Ved den første session havde forælder og barn en lille konflikt, inden musikterapien startede. Sønnen ville ikke ind og spille musik, men ville i stedet læse og lege sammen med forælderen og terapeuten. Forælderen vurderede, at barnet havde behov for et lille frikvarter, da barnet havde været i skole en hel dag. Forælderen forklarede, hvordan barnet var inde i en fase både hjemme og i skolen, hvor det gerne ville sætte sig på tværs. Efter lidt læsning og løb rundt i lokalet snakkede terapeuten med barnet, og det blev aftalt, at alle skulle gå ind og spille lidt sammen, og både forælderen og barnet gik derpå velvilligt ind i musikrummet.

Analyse af autonomiforhold

I det følgende gennemgås analysen af autonomiforholdet ud fra kortlægning af musikalske begivenheder, der relaterer sig til autonomiprofilens 5 grader i Bruscias IAP. De indsamlede data er opstillet i tabel 1.1a, hvor de 5 grader udgør rækkerne på tværs i tabellen, mens forælders og barnets musikalske adfærd i de respektive øvelser gør sig gældende i tabellens lodrette kolonner. I venstre side af tabellen opsummeres begivenhederne for hver forælder og barn i forhold til de 5 grader. Efter at have lyttet til sessionen fremstod de musikalske elementer volumen og rytmisk grundfigur fra Bruscias skala af musikalske elementer som de mest

karakteristiske (eng. salient). For en mere detaljeret beskrivelse af scoringsmetoden i denne analyse ses s. 34-36 i metodekapitlet.

Analyse af autonomiforhold ved dyade 1

Tabel 1.1a	Øvelse 1 2.21 – 5.38		Øvelse 3 15.43 – 18.23		Frit rum 18.24 – 20.56		Sum	
	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn
Dependent							0	0
Volumen								
Rytmask grundfigur								
Følger							17	3(1)
Volumen	4	2*	5		4	1		
Rytmask grundfigur			4					
Partner							7	7
Volumen	1	1	1	1	1	1		
Rytmask grundfigur			3	3	1	1		
Leder							2	18
Volumen		4		5	2	5		
Rytmask grundfigur				4				
Modstander							5	2
Volumen	1				2	1		
Rytmask grundfigur			2	1				

I denne tabel kan antallet af begivenheder i forhold til volumen- og rytmemæssige parametre indenfor de 5 forskellige gradienter ses for øvelserne 1, 3 og Frit Rum. Øvelsernes varighed samt hvorvidt deltagerne spiller alene eller sammen med terapeuten er ligeledes angivet. * indikerer, når deltageren i den specifikke begivenhed forholder sig til terapeuten og ikke til den anden deltager.

I øvelse 1, der varede 3.17 minutter, viser tabellen, at barnet ledte forælderen 4 gange i forhold til volumen, hvortil forælderen også fulgte barnet 4 gange. Forælderen ledte ikke barnet, men barnet fulgte terapeuten 2 gange. Forælderen modsatte sig barnet 1 gang (bevidst eller ubevidst), mens barnet og forælderen var partnere 1 gang hver.

Tabellen viser, at barnet i øvelse 3 (2.40min) ledte forælderen 9 gange både i forhold til volumen og rytmemæssige aspekter, hvortil forælderen også fulgte barnet. Denne øvelse blev kun delvist gennemført, idet forælderen kun nåede at blive instrueret i at følge barnet og ikke omvendt. På trods af denne spilleregulering var dyaden partnere 4 gange, mens forælderen modsatte sig barnets spil bevidst eller ubevidst 2 gange, mens barnet modsatte sig forælders spil bevidst eller ubevidst 1 gang.

Ved Frit Rum, der varede 2.36min, viser tabellen, at barnet ledte forælderen 5 gange, hvortil forælderen fulgte barnet 4 gange. Forælderen ledte barnet 2 gange, hvor barnet fulgte forælderen 1 gang. 2 gange var dyaden i et partnerskab, mens forælderen bevidst eller ubevidst modsatte sig barnets spil 2 gange, og barnet modsatte sig forælderen 1 gang bevidst eller ubevidst.

Samlet set ledte barnet 18 gange, mens forælderen kun ledte 2 gange. Forælderen fulgte barnet 17 gange, mens barnet kun fulgte forælderen 1 gang. Samlet giver det et billede af en forælder, der følger sit barn meget, mens barnet leder forælderen ofte. Flere gange er de to partnere, og forælderen modsætter sig oftere barnet, end det modsætter sig forælderen.

Diskussion

Umiddelbart synes denne analyse at give et positivt billede af en forælder, der følger og støtter sit barn meget, hvilket medfører, at barnet leder mange gange. Men da forælderen meget få gange leder sit barn og faktisk modsætter sig sin søn flere gange, end hun leder ham, kunne dette være et udtryk for en forælder, der ikke har en særlig autoritær rolle i forhold til sit barn. Selvom der ses bort fra de 9 gange, barnet leder, og forælderen følger i øvelse 3, er der stadig overvægt af lederskab fra sønnens side. Ubalancen kan også være et udtryk for et barn, der er meget stædigt og vant til at få sin vilje. Det kan dog diskuteres, hvorvidt forælderen følger barnet mange gange for at forhindre konflikter, eller om barnets tendens til at lede kan være et udtryk for, at han gerne vil bestemme og på den måde være på tværs. Faktisk er det forælderen, der modsætter sig barnets lederskab flere gange bevidst eller ubevidst, hvilket måske kan være et udtryk for afmagt overfor sønnen.

Struktur og frihed

Forælderen leder kun barnet i den frie øvelse, hvilket måske kan være et udtryk for en forælder, der befinder sig bedst i de frie rammer eller måske et udtryk for, at forælderen kan slappe af i disse rammer, fordi der ikke er stillet specifikke krav til hende.

Flere gange gør partnerskabet i mellem mor og søn sig gældende i sammenspillet både i de strukturerede øvelser og i de frie øvelser, hvilket kan være et udtryk for, at dette er den gennemgående autonomifordeling for dyaden.

Afvigelser fra spilleregler

I øvelse 3 afviger forælderen fra spillereglen, idet hun 2 gange bevidst eller ubevidst modsætter sig barnets musik, selvom hun bliver instrueret i at følge ham, og 4 gange er de to deltagere også partnere på trods af spillereglen. Det synes meget afgørende, hvilken kvalitet disse modsigelser har i forhold til, om der var et bevidst eller ubevidst motiv bag det. De kvalitative data fra det Entre, Frit Rum og turtagningen synes at være afgørende for at kunne afgøre disse aspekter i autonomiforholdet mellem forælder og barn.

Analyse af turtagning

I det følgende gennemgås data fra øvelse 2, hvor deltagerne blev instrueret i at spille på skift uden at tale sammen. De indsamlede data præsenteres i tabel 1.1t, hvor forælders og barns spilletid samt pauser er angivet i tabellens lodrette kolonner, og hvor den enkelte "tur" kommer til udtryk gennem tabellens rækker på tværs. I bunden af tabellen er summen af spilletid og pauser angivet i sekunder, og summen af de forskellige turtagningstyper er også angivet. For en mere detaljeret beskrivelsen af metoden for denne analyse se side 36-37 i metodekapitlet.

I denne tabel er terapeuten også tydelig, idet terapeuten også spillede med i denne øvelse.

Analyse af turtagning for dyade 1

Tabel 1.1t

"Ture"	Rene	Afbryd ende	Andre	Barns spil i sekunder		Pause	Terapeuts spil i sekunder		Pause	Forælders spil i sekunder		Pause
1		X		7.36 – 7.44	8				1	7.45 – 7.55	10	-4
2		X		7.51 – 7.57	6	(2)	7.59 – 8.08	9	(2)	8.10 – 8.24	14	-5
3		X		8.19 – 10.08	109				24	10.34 – 10.52	18	-1
4		X		10.51 – 10.57	6	(1)	10.58 – 11.19	21	(2)	11.21 – 11.22	1	-1
5	X			11.21 – 13.38	137				28	14.06 – 14.23	17	1
6			X	14.24 – 14.25	1							
Sum	1	4	1		267				53		60	-10

Tabel 1.1t viser, hvornår og hvor længe hver enkel deltager spillede, samt hvor længe en eventuel pause mellem to deltagere varede. Der var i alt seks ture, hvor terapeuten spillede med i to af turene. Forælderen spillede 5 gange og gav turen videre til sin søn 5 gange. Forælderen spillede sammenlagt i 60sekunder, mens barnet spillede sammenlagt i 267sekunder. Barnet spillede 6 gange og gav turen videre 5 gange. 4 gange afbrød barnet moderens spil, og der var kun én pause mellem forælder og barn spil, hvilket resulterer i 4 afbrydende turtagning og 1 ren turtagning. I den sidste tur stoppede barnet øvelsen verbalt ved at sige "stop", og der er således ikke tale om en turtagning.

Diskussion

Denne analyse giver umiddelbart et billede af en forælder og et barn, der reagerer meget forskelligt på denne øvelse. Selvom der stræbes efter, at terapeuten ikke spiller med i denne øvelse, var det i dette tilfælde ikke muligt. Analysen af turtagningen er fra den første gang dyaden spiller sammen med terapeuten, idet barnet ikke vil lave øvelsen igen, og det er således den eneste turtagningsøvelse dyaden gennemgår.

Afbrydende og rene turtagninger

Den overvejende mængde af afbrydende turtagninger kan være et udtryk for, at barnet let bliver utålmodigt og ikke er god til at vente på sin tur. Forælderen fortsætter i de to første ture sit spil i op til 5 sekunder, mens hun i de næste 3 ture stopper sit spil og giver turen videre til barnet efter blot et sekund. Dette synes at være et udtryk for, at forælderen tilpasser sig barnets kompetencer og kan rumme barnets behov for at have turen og opfylde dette behov.

Tidsfordelingen

Barnet spiller 2 gange over 1½minut, mens forælderen højest spiller i 18sekunder og en enkelt gang kun i et sekund. Dette kan være et udtryk for, at barnet har meget på hjertet og til fulde udnytter at være i centrum. Det kan også være et udtryk for, at barnet glemmer sine omgivelser og selve øvelsen og lever sig dybt ind i sit instrument, hvilket synes at være en naturlig reaktion for en 7-årig dreng. På intet tidspunkt afbryder moderen sit barn i disse lange solosekvenser, men lader det have rummet og venter på sin tur. Forælderen spiller ikke tilsvarende i så lang tid som barnet, men spiller på et tidspunkt kun i et sekund. Dette kan være et udtryk for, at forælderen ikke er engageret i øvelsen, men det kan også være et udtryk for, at forælderen er meget engageret i barnets spil og bevidst vælger at spille meget anderledes for at engagere og stimulere barnet.

Skemaets misvisning

De lange pauser fra barn til voksen efter disse solosekvenser (op til 28sekunder) er ikke bare stilhed, men verbal samtale omkring barnets solo, inden den musikalske tur går videre til forælderen. Det kan ikke aflæses af skemaet, hvad de enkelte pauser indeholder eller hvilken kvalitet de har, hvortil disse samtaler uddybes i analysen af forælders respons på barnet.

Analyse af forælders respons på barnet

I det følgende gennemgås en mere kvalitativ data fra assessment protokollens Entre, øvelse 2 og Frit Rum. Beskrivelser af forælders konkrete respons på barnet samt beskrivelser af barnets initiativer kan ses i bilag 8, og her præsenteres den sammenfattende beskrivelse for hver øvelse samt kategorisering af forælders overvejende responstype i den enkelte øvelse. En mere detaljeret forklaring af analysen samt dataenes fremstilling og udarbejdning kan læses s. 37-39 i metodekapitlet.

Analyse af respons på Entre-øvelsen

Dyade 1, session 1

0.00 – 0.53

Sammenfatning	Kategori
Forælderen fortæller barnet, at hun gerne vil høre ham spille på instrumentet, men fortæller ham samtidigt på en kærlig og omsorgsfuld måde, at han skal sætte sig på stolen.	Overvejende synes forælderen at være støttende i sin respons på barnet, og samtidigt guider hun ham i en bestemt retning.

Dataene i deres fulde længde kan ses i bilag 8.

Forælderen kategoriseres overvejende som værende støttende, idet hun anerkendte sin søns ønske om at blive hørt og roligt fortalte ham, hvad der skulle ske. Selvom barnet ikke fulgte guidningen lige med det samme (se bilag 8, s.1), blev forælderen roligt ved med at fortælle ham, hvad hun gerne ville have ham til at gøre. Sønnen adlød til sidst, og moderen roste ham.

Diskussion

Denne beskrivelse og kategorisering giver umiddelbart et billede af en engageret forælder, der kan guide og støtte sit barn, men da der ingen instruktion var fra terapeutens side, kan det diskuteres, hvorvidt moderen var en smule dominerende overfor sønnen. Forælderen kunne også af egen vilje have valgt kort af at lytte til sin søns spil på instrumenterne, inden hun instruerede ham i at finde sin stol. Dyadens kendskab til musikterapi gennem deres eget korte forløb forud for assessmentforløbet kan dog have haft indflydelse på forælders forestilling og forventning om, hvordan sessionen skulle starte, selvom terapeuten ikke direkte instruerer dette. Beskrivelsen af, at forælderen guider sit barn kunne måske være en ny kategori, men det synes at lægge sig meget tæt op ad kategorien dominerende respons. Ved dominerende respons vælger forælderen at kontrollere samspillet ud fra egne behov, men det kan dog diskuteres, hvorvidt forælderen i denne situation ønsker at opfylde egne behov eller ej. Det kunne være et udtryk for, at hun gerne ville passe ind i musikterapien og fremstå som velopdraget og opføre sig ordentligt eller et udtryk for, at hun ikke ønskede at sætte barnet i gang med at spille, hvis terapeuten ville noget andet, og på den måde forsøgte at undgå at skuffe sit barn. Omvendt kan det at guide sit barn være en meget støttende og strukturerende respons, hvor barnet både får anerkendelse for sit behov og samtidig en tryghed i at vide, hvad der nu skal ske.

Denne data kan ikke sammenlignes med kvantitative data fra samme øvelse, men det bidrager til det samlede billede af dyaden og forælders respons overfor barnet.

Analyse af respons på Turtagningsøvelsen

Dyade 1, session 1

07.36 – 14.24

Sammenfatning	Kategori
Forælderen giver barnet megen opmærksomhed og smiler og nikker anerkendende til det flere gange. To gange retter forælderen på barnets spil og afbrydelser. Efter barnets lange soloer klapper forælderen spontant af barnets spil. Der sker en meget positiv udveksling af følelser i disse pauser. Forælderen engagerer og stimulerer sit barn med sjove lyde og bevægelser.	Forælderen synes at være meget støttende (følelsesmæssigt udvekslende) i sin anerkendelse og ros af barnet. Til tider er forælderen dog også dominerende i sin respons på barnet.

Dataene i deres fulde længde kan ses bilag 8.

Forælderen kategoriseres som værende støttende og følelsesmæssigt udvekslende, idet hun roste barnet og gav det megen anerkendelse gennem smil og spontane kram. Forælderen engagerede sig og stimulerede ydermere sit barn gennem spil på instrumentet med dertilhørende ansigtsudtryk og kropssprog. Forælderen kategoriseres også som værende dominerende, idet hun eksempelvis rettede på barnets måde at spille på sin fløjte på. Hun instruerede ham i at holde fingeren et bestemt sted, så han ikke spillede så kraftigt (se bilag 8, s.2).

Diskussion

Dette giver umiddelbart et billede af en forælder, der er meget støttende og følelsesmæssigt udvekslende, således at barnet føler sig set, hørt og elsket. Moderen synes at have overskud til udover at løse opgaven med at skiftes til at spille, der ikke altid er nemt for sønnen (se bilag 8), at stimulere sønnen med fantasifulde lyde med dertilhørende fagter og ansigtsudtryk. Forælders behov for at gå ud over øvelsen kunne også være et udtryk for at ville bryde ud af strukturen eller den faste opgave og udforske lydene i stedet. Denne udforskning synes ikke at være nem for barnet at kombinere med den meget strukturfaste opgave, hvor man skal vente på sin tur, og han spiller også meget lange soloer, hvor han udforsker klaveret.

Ind imellem er forælderen dog meget styrende og vil bestemme, hvordan barnet skal spille på sin fløjte. Da forælders begrundelse for at blande sig beror sig på "...at så spiller fløjten ikke så højt", kategoriseres dette som værende en dominerende respons, da moderen her højst sandsynligt ønsker at opfylde sit eget behov for at undgå barnets tendens til at spille meget kraftigt. Dette synes at være i stor kontrast til den meget støttende respons.

Sammenligning med analyse af turtagning

I det følgende sammenlignes disse beskrivelser og kategoriseringer med den kvantitative analyse af turtagningerne fordeling af tid og hhv. rene og afbrydende turtagninger.

Pauserne og støttende respons

I den kvalitative data bliver det tydeligt, hvad de lange pauser mellem søn og moder indeholder, hvilket ikke var tydeligt i den kvantitative optælling af ture og antal spillede sekunder. I pauserne sker en meget positiv udveksling af følelser, hvor barnet "giver" sin musik til forælderen, der

spontant klappet og tager imod gaven. Barnet er tydeligvis stolt over denne anerkendelse, og forælderen giver også barnet en spontan knuser.

Stimulering og engagement

Forælderen korte tur på kun et sekund indeholder en meget spøjs lyd og et dertilhørende ansigtsudtryk, der stimulerede barnet og fik det til at grine lystigt. Barnets utålmodighed i de mange afbrydende turtagninger stemmer overens med barnets overspændthed og engagement sat i gang af forælderen stimuleringer.

Afbrydende turtagninger og dominerende respons

Forælderen dominerende respons er ikke tydelig i den kvantitative analyse af turtagningen. Tværtimod giver den kvantitative data et billede af en forælder, der tilpasser sig barnets utålmodighed og stopper, når det afbryder moderens spil. I de to første ture vedbliver forælderen dog i op til 5 sekunder, hvilket måske kan sidestilles med en dominerende respons, hvor forælderen holder fast i sit eget behov for at ville spille og have turen.

Analyse af respons på Frit Rum-øvelsen

Dyade 1, session 1

18.24 – 20.56

Sammenfatning	Kategori
Forælderen giver barnet megen opmærksomhed og følger ham i musikken i starten. Forælderen forsøger 2 gange at lede barnet i en anden retning end at spille kraftigt, men barnet følger ikke forælderen. Forælderen følger barnet, så godt hun kan i det kraftige spil, men opgiver til sidst og holder sig for det ene øre. Barnets reagerer på dette ved at spille endnu højere, og forælderen stopper med at spille.	Forælderen er i begyndelsen støttende og imiterende overfor barnet i sit spil. Efter et par mislykkedes forsøg på at stoppe det kraftige spil trækker forælderen sig tilbage og stopper med at spille.

Dataene i deres fulde længde kan ses i bilag 8.

Forælderen kategoriseres som værende støttende og imiterende i starten af improvisationen, idet hun gav ham megen opmærksomhed og fulgte ham meget i musikken. Barnet spillede hele improvisationen igennem meget kraftigt på trommen, og i starten rejste moderen sig demonstrativt op og spillede endnu kraftigere end barnet, hvilket synes at stimulere barnet til at grine og fortsætte sit kraftige spil (se bilag 8, s.4). Efter disse lettere dominerende forsøg på at stoppe sønnens spil trak forælderen sig tilbage og holdt op med at spille, hvilket i det følgende diskuteres som en eventuelt ny kategori.

Tilbagetrækkende respons

Forælderen trækker sig tilbage efter at have været i positivt sammenspil og derpå forsøgt at lede barnet i en anden retning end at spille meget kraftigt. Da dette mislykkes, og barnet i stedet spiller endnu kraftigere, trækker moderen sig tilbage ved at holde sig for ørene, og til sidst stopper hun med at spille, da barnet spiller meget kraftigt.

Det markante skift i forælderen respons fra tydeligt at forsøge at følge og støtte barnets udtryk til at trække sig tilbage og stoppe med at spille, når barnet ikke synes at ville kommunikere eller reagere, synes at være relevant at diskutere som en ny kategori. Kategorien passiv respons synes ikke helt at passe til det at trække sig tilbage, idet forælderen jo lige har været meget opmærksom på sit barn og

forsøgt at engagere sig i dets udtryk. Heller ikke kategorien imiterende respons synes at passe, selvom det kan diskuteres, hvorvidt forælderen i denne øvelse var mere imiterende end støttende, og at dette måske kunne ligge til grund for barnets manglende reaktion på forælders kontaktforsøg. At trække sig tilbage som forælder, når interaktionen med barnet ikke lykkes efter hensigten synes at være berettiget som ny kategori, idet det karakteriserer en forælder, der vil sit barn, men som måske ikke altid har sikkerhed og overskud nok til at fortsætte pga. mislykkedes forsøg på at engagere sig i barnet.

Diskussion

Disse beskrivelser og kategoriseringer giver et billede af en forælder, der gerne vil spille sammen med sin søn, men ikke kun på hans præmisser. Forælderen giver barnet megen ros og anerkendelse både i sit spil og med sin mimik, men hun synes at have svært ved at kombinere sit eget behov for mindre volumen med barnets behov for at spille kraftigt. Hun forsøger først at få ham helt til at stoppe ved at opfordre ham til at lege, at de falder sammen på gulvet, hvilket hun synes at tilgodeses hendes behov. Sønnen vil ikke lege med, og forælderen holder sig da for øret, mens hun spiller anstrengt videre med den anden hånd, hvilket kun tilgodeser barnets behov. Barnet reagerer ved at spille endnu kraftigere, og måske mærker han hånden for øret som en afvisning på sit spil. Forælderen stopper herefter fuldstændigt for at tilgodeses sit eget behov, og barnet spiller til sidst alene uden forælderen.

Det kan diskuteres, om barnet prøver grænser af, eller om det nyder at få lov til at agere hel og fuldt ud ved at spille "noget rigtig rock". Uanset kan forælderen hverken sætte denne grænse eller rumme dette ekstreme behov fra sønnens side for at agere ud og fylde meget i samspillet.

Sammenligning med analyse af autonomiforhold

I det følgende sammenlignes disse beskrivelser og kategoriseringer med den kvantitative analyse af kortlægningen af begivenheder i øvelsen Frit Rum i forhold til autonomiprofilen i Bruscias IAP.

Overvejende partnere

Det tydelige partnerskab imellem forælder og barn i den kvantitative analyse synes ikke umiddelbart tydeligt i den kvalitative beskrivelse af forælders respons på barnet med undtagelse af, da dyaden en enkelt gang er enige om at spille meget kraftigt. En magtkamp og et partnerskab synes umiddelbart at modsige hinanden, men måske er dette et udtryk for, at forælder og barn har lige meget magt, og at de derfor bestemmer lige meget hver, således at de kan opfattes som et makkerpar.

Bevidst eller ubevidst modstridende

I forhold til den kvantitative analyse af autonomiforholdet mellem forælder og barn bliver det i disse beskrivelser tydeligt, at både barnet og moderen bevidst modsætter sig hinanden, hvilket giver et billede af en form for magtkamp om, hvilket behov der skal tilgodeses.

Forælders eller barnets behov

Den kvantitative analyse af autonomiforholdet viser, at moderen kun leder sit barn i den frie øvelse og ikke i de 2 andre strukturerede øvelser. Gennem de kvalitative data bliver det tydeligt, at moderen leder sin søn ud fra sit eget behov om at ville ændre på barnets volumen, og ikke nødvendigvis fordi hun føler sig mere tilpas i dette frie rum end i de andre strukturerende rammer. Samlet giver det et billede af en forælder, der måske guider og leder sit barn for lidt i forhold til dets egne behov og for meget i forhold til hendes egne behov. Denne måde at fordele autoriteten på giver således magtkampe, idet dyaden kæmper om at få egne behov opfyldt. Forælderen er til

gengæld dybt engageret i sit barn og vil gerne stimulere det og være i samspil med det. Hun giver det megen ros og støtter det gennem en omsorgsfuld anerkendelse, og barnet synes ikke at være i tvivl om, at det er elsket.

Spørgeskema

Forælderen fra dyade 1 udfyldte spørgeskemaet efter 1 session, og hendes besvarelser kan ses i bilag 9. Overvejende svarede forælderen, at hun synes godt om at spille sammen med sit barn i alle øvelser, og hun synes rigtig godt om goddag- og farvelsangen. Til spørgsmålene om, hvorvidt det var besværligt eller ej, svarede forælderen overvejende, at det hverken var besværligt eller ej, og en enkelt gang til øvelse 1, at det var let. Nederst skrev forælderen et par kommentarer omkring, at hun ønskede, at de kunne nå at have flere sessioner end kun et par gange. Hun skrev, at ”..timen var kanon. Han var utrolig, kunne høre mig i hans spil på klaveret.”

Disse besvarelser giver et billede af, at sessionen var en positiv oplevelse for forælderen på trods af magtkampen i Frit Rum. Sønnens spil på klaveret i turtagingsøvelsen betød noget særligt for hende, idet hun kunne høre sig selv i hans spil. Hun var stolt af ham og ville gerne deltage i flere sessioner. Forælders besvarelse omkring, at det hverken var besværligt eller ej at spille frit sammen med sit barn stemmer ikke helt overes med de kvalitative beskrivelser af improvisationen. Gennem observationen så det ikke ud til at være nemt for forælderen at skulle stå model til barnets meget kraftige spil på trommen, men måske er dette et udtryk for, at forælderen er vant til disse situationer eller et udtryk for, at hendes behov for mindre volumen ikke var af større betydning. Det kunne også være et udtryk for, at den overordnede positive oplevelse fra hele sessionen farvede hendes besvarelse, eller at hun ikke kun ville karakterisere oplevelsen som værende besværlig, men måske som værende mere irriterende.

Sammenfattende diskussion

Autonomiforhold og respons på barnets initiativer og særlige behov

Samlet set giver analysen af dataene et billede af, at forælderen og barnet er partnere og gerne vil hinanden. Dette synes både at være dyadens styrke og dens svaghed. Overvejende følger og støtter forælderen sit barn, der oftest insisterer på at have kontrollen. Han bruger overdøvende og for moderen ubehagelige midler, hvilket minder om Killéns (2005) beskrivelse af omsorgsvigtede børns typiske forsvarsmønster (se s.6 i dette speciale), hvor barnet styrer sin omverden ved at være umulig og ubehagelig. Partnerskabet bliver da hurtigt til en magtkamp, hvor forælderen til tider synes at vise afmagt overfor sønnen. Hun forsøger at gennemtrumfe sine egne ønsker gennem dominerende og påtrængende respons, men mister modet og trækker sig tilbage.

Samtidig giver dyadens partnerskab sig til kende gennem moderens meget kærlige, støttende og engagementsfyldte respons på sønnens store behov for opmærksomhed. Der sker flere gange meget positive følelsesmæssige udvekslinger mellem deltagerne. Forælderen skifter således mellem at være støttende og afventende samt at være dominerende og påtrængende, hvor enten barnets behov for opmærksomhed tilgodeses eller forælders behov for ro tilgodeses. Dette kan minde om den manipulerende og impulsstyrede forælder beskrevet af Killén (2005) (se s.10), der netop tilgodeser egne behov, og hvor de intense og kortvarige følelsesmæssige udvekslinger kan gøre barnets tilknytning til forælderen stærk, men også angstpræget og ambivalent.

Barnets behov for strukturerende gensvar, hvor forælderen er ledende, tager ansvar og sætter grænser uden at være dominerende og påtrængende, sådan som det er beskrevet af Warwick (1993) (se s.17) og Oldfield (2000) (s.8), synes til gengæld ikke at være tilgodeset. Der synes dog at være potentiale for dette, idet forælderen ind imellem leder sit barn på en måde, så begge deltagers behov tilgodeses eksempelvis i de tilfælde, hvor dyaden fungerer som et partnerskab. For at

magtkampen om, hvilke behov der skal opfyldes, kan ophøre, synes det at være relevant for denne forælder at udnytte den positive relation til fulde og være mere tydelig og strukturerende i sin respons og autoritære rolle overfor barnet.

Refleksion

I forhold til familiens journal synes der ikke at være nogen uoverensstemmelser, idet forholdet mellem forælder og barn beskrives som værende præget af en god tilknytning og samtidigt et lavt omsorgsniveau, og moderens arbejdspunkter er netop at kunne skabe struktur og stabilitet for sin søn. Det er ikke specificeret, hvorledes dette hænger sammen med barnets behov for opmærksomhed og strukturerende gensvar samt forælderen og barnets roller overfor hinanden, hvortil musikterapien synes at kunne bidrage med en dybere forståelse.

Forælderen giver udtryk for et ønske om flere sessioner, og begge deltagere synes at nyde at spille sammen i musikterapien. Dyaden kunne tænkes at have gavn af musikterapiens muligheder for at skifte mellem strukturerende og frie øvelser, hvor forælderen kunne træne sin respons overfor barnet og være opmærksom på sin autoritære rolle overfor barnet. Dyaden kunne samtidig have positive samværsoplevelser, hvor barnet kunne få opfylde flere af dets særlige behov. Det er flere steder i den musikterapeutiske litteratur nævnt, hvorledes musikterapi muliggør en værdifuld balance mellem struktur og frihed herunder Wigram (1996) og Oldfield (2000). Balancen mellem struktur og frihed synes at være et af de vigtigste behov også for omsorgsvigtede børn, hvilket synes at gøre sig gældende for denne dyade.

Triade 2

I det følgende gennemgås data indsamlet fra triade 2, der bestod af en 35-årig mor med en dreng på 8 år og en pige på 11 år. Forholdet til børnene karakteriseres i journalen som værende præget af et lavt omsorgsniveau, hvor moderens egne behov ofte kommer først. Tilknytningen mor og børn imellem er god, og moderen arbejder bevidst på at få bearbejdet svigtet fra sin egen mor. Både moderen og datteren i denne familie har forud for assessmentforløbet deltaget i individuelle musikterapiforløb med samme musikterapeut, hvor fokus var på deres individuelle behov for hhv. ro og fri udtryksmulighed.

I assessmentforløbet blev begge sessioner gennemført. Ved den første session skete der en misforståelse, idet moderen tog begge sine børn med ind til sessionen, selvom musikterapeuten havde givet instruktioner om, at moderen kunne deltage med dem begge hver for sig. Da assessmentprotokollen stadig kunne følges på trods af endnu et barn, vurderede musikterapeuten, at det mest etiske var at fortsætte og lade begge børn deltage i sessionen sammen med deres mor. Det viste sig senere hen, at arbejdet med begge børn gav nye observationsmuligheder. Alle tre deltagere gik engageret ind i øvelserne, og alle protokollens øvelser blev gennemgået. Session 2 blev gennemført knap 4 uger efter session 1 pga. sygdom og juleferie. Forælderen besvarede kun spørgeskemaet efter session 2, idet det endnu ikke var færdigudviklet ved session 1.

Analyse af autonomiforhold

I det følgende gennemgås analysen af autonomiforholdet på samme måde som ved den foregående dyade gennem kortlægning af musikalske begivenheder, der relaterer sig til autonomiprofilens 5 grader i Bruscias IAP. De indsamlede data er opstillet i tabel 2.1a og tabel 2.2a, hvor de 5 grader udgør rækkerne på tværs i tabellen, mens forælderen og barnets musikalske adfærd i de respektive øvelser gør sig gældende i tabellens lodrette kolonner. I venstre side af tabellen opsummeres begivenhederne for hver forælder og barn i forhold til de 5 grader. Efter at have

lyttet til sessionerne fremstod de musikalske elementer volumen og rytmisk grundfigur samt tonal/melodisk fra Bruscias skala af musikalske elementer som de mest karakteristiske (eng. salient). For en mere detaljeret beskrivelse af scoringsmetoden i denne analyse ses s. 34-36 i metodekapitlet. Y-kolonnen beskriver datterens adfærd i de 3 øvelser, mens X-kolonnen beskriver sønnens adfærd.

Analyse af autonomiforhold for triade 2, session 1

Tabel 2.1a	Øvelse 1 alene 8.15 – 9.40			Øvelse 3 alene 25.57 – 30.00			Frit rum med tp 31.55 – 37.57 38.40 – 42.30			Sum		
	Forælder	Børn Y X		Forælder	Børn Y X		Forælder	Børn Y X		F	Y	X
Dependent											2	
Volumen								2*				
Rytisk grundfigur												
Følger										17	14	18
Volumen	1	4	5	3	7	7	2	2	1			
Rytisk grundfigur				4		2	7	1	3			
Partner										2	2	1
Volumen	1	1	1									
Rytisk grundfigur							1	1				
Leder										15	13	11
Volumen	5		1	6	4	2	2	2	1			
Rytisk grundfigur				1	1	3	1	6	5			
Modstander										16	15	14
Volumen		1			2	2	1	1	2			
Rytisk grundfigur				4	4		10	8	7			

Tabel 2.1a er mere kompliceret end den foregående tabel med kortlægning af begivenheder, idet deltageren ikke længere kun kan lede eller følge i forhold til én anden deltager, men i stedet er der to andre deltagere at forholde sig til. Alligevel synes der at forekomme tendenser både hos forælderen og hos børnene.

I øvelse 1 ledte forælderen 5 gange, mens børnene fulgte hhv. 4 og 5 gange. Y modstred sig 1 gang (bevidst eller ubevidst), X ledte 1 gang, forælderen fulgte 1 gang, og alle 3 deltagere var partnere 1 gang. I øvelse 1 (1.25min) viser der sig således en tendens til, at forælderen ledte sine børn.

I øvelse 3 ledte forælderen 7 gange, børnene ledte 5 gange hver, mens forælderen fulgte 7 gange og børnene fulgte hhv. 7 og 9 gange. På trods af instruktionen om at skulle følge hinanden modstred forælderen sig 4 gange, Y modstred sig 6 gange, og X modstred sig kun 2 gange. I øvelse 3 (4.03min) syntes alle at ville lede og følge, mens forælderen og Y havde en tendens til at modstride sig fællesskabet enten bevidst eller ubevidst.

I Frit Rum (7.53min) ledte forælderen kun 3 gange på trods af improvisationens længde, børnene ledte hhv. 8 og 6 gange, hvortil forælderen fulgte 9 gange, Y fulgte 3 gange, og X fulgte 4 gange. Forælderen modstred sig fællesskabet 11 gange (bevidst eller ubevidst), mens børnene modstred sig 9 gange hver (bevidst eller ubevidst). Tendensen hos forælderen syntes her både at være det modstridende og det følgende aspekt, mens børnene havde tendens til at lede og modstride.

På grund af de skriftende tendenser afhængig af øvelsens art viser summen hos hver enkelt deltager ikke en samlet tydelig tendens bort set fra, at triaden meget sjældent er i partnerskab.

Analyse af autonomiforhold fra triade 2, session 2

Tabel 2.2a	Øvelse 1 alene 08.10 – 09.37			Øvelse 3 alene 19.40 – 23.23			Frit rum med tp 24.06 – 31.26			Sum		
	Forælder	Barn Y	X	Forælder	Barn Y	X	Forælder	Barn Y	X	F	Y	X
Dependent										0	0	0
Volumen												
Tonal/melodisk												
Følger										12	14	16
Volumen	1	3	3	7	6	9	4		1			
Tonal/melodisk					3				3			
Partner										2	7	7
Volumen				1				1	1			
Tonal/melodisk					1	1	1	5	5			
Leder												
Volumen	3		2	5	3	4			1	9	5	9
Tonal/melodisk				1		2		2				
Modstander												
Volumen	1	3	1		1	1	2	4	6	18	16	14
Tonal/melodisk				2			13	8	6			

Tabel 2.2a viser antallet af begivenheder fra session 2, og her viser der sig igen at være forskellige tendenser i de forskellige øvelser. I øvelse 1 havde forælderen tendens til at lede ligesom i session 1, mens X både ledte og fulgte, og Y både fulgte og modstred sig fællesskabet (bevidst eller ubevidst). Tabel 2.2a viser, at forælderen og barn X i øvelse 3 havde tendens til både at lede og følge, mens Y oftest fulgte. I Frit Rum ledte forælderen aldrig, men fulgte 4 gange, selvom børnene til sammen kun ledte 3 gange. Forælderen og begge børn havde alle en tendens til overvejende at modstride sig fællesskabet (bevidst eller ubevidst), og børnene havde dog også en lille tendens til at være hinandens partnere. Summen i tabel 2.2a viser en lidt anden fordeling end tabel 2.1a, idet både børn og forælder har tendens til at modstride sig (bevidst eller ubevidst) eller følge andre. I modsætning til session 1 havde børnene et større partnerskab i session 2.

Diskussion

Umiddelbart giver disse tabeller et komplekst billede af forholdet mellem forælderen og hendes to børn, og fortolkningen af denne data fra triade 2 synes derfor at være kompliceret pga. de mange aktører. De overordnede tendenser samt skiftene imellem dem i hver enkelt øvelse synes stadig at give et billede af forælderen og forholdet til børnene. Ligeledes synes alle tre deltageres mange modstridende tendenser at være vigtige. Som ved dyade 1 synes afvigelser fra spillereglen i øvelse 3 også at være relevant at diskutere i forhold til autonomiforholdet.

Struktur og frihed

I øvelse 1 og 3 både i session 1 og 2 er alle aktører både ledende og følgende, mens alle aktører er overvejende modstridende i Frit Rum. Dette kan være et udtryk for, at forælderen kan løse simple og strukturerede opgaver sammen med sine børn, mens meget ustrukturerede opgaver giver et helt andet billede. Forælderen kan lede og støtte sine børn under disse strukturerende opgaver, hvor der stilles tydelige og simple krav til hende. Disse øvelser er også alle blevet gennemgået 1 gang med terapeuten, så forandringen i tendenser kan også være et udtryk for, at forælderen har behov for meget tydelig instruktion og vejledning. De mange modstridende tendenser i Frit Rum kan være et udtryk for, at forælderen ubevidst opfylder egne behov for at udtrykke sig uden at have megen opmærksomhed på børnene. Børnene synes da at ty til hinandens partnerskab eller ligeledes koncentrere sig om at opfylde behovet for at udtrykke sig uden at forvente, at dette udtryk bliver hørt. Derfor giver den frie improvisation et billede af tre individer, der taler i munden på hinanden. Hvorvidt aktørerne modstrider sig fællesskabet bevidst eller ubevidst synes at være afgørende, hvortil de kvalitative data forventes at kunne bidrage med flere informationer.

Afviigelser fra spilleregler

Ved øvelse 3 især i session 1 modstrider forælderen og børnene sig fællesskabet på trods af instruktionen om at skulle skiftes til at lede og følge hinanden. Hvorvidt disse modstridende elementer er bevidste eller ubevidste synes at være afgørende i forhold til, om forælderen har svært ved at afgive styring og kontrol til børnene, eller om hun også her har tendens til at befinde sig i sin egen verden. Børnenes modstridende adfærd kan både være i forhold til hinanden eller i forhold til forælderen, hvilket ikke kan aflæses af tabellerne. Ligeledes kan det ikke aflæses af tabellerne, om forælderen forfordeler det ene barn mere end det andet.

Forandring i session 2

De modstridende elementer i øvelse 3 aftager væsentligt i 2. session, hvilket kan være et udtryk for, at den strukturerende øvelse er blevet mere kendt for triaden, og derfor kan forælderen og børnene bedre kun enten lede eller følge hinanden.

I Frit Rum er der flere modstridende elementer i session 2 end i session 1 på trods af en kortere improvisation i session 2, og dette kan også være et udtryk for, at triaden føler sig mere tryk og viser sine tendenser tydeligere. Ligeledes viser de to børn i Frit Rum at være tydelige partnere samt at være mere modstridende i session 2 end i session 1, hvilket også kan vidne om en større grad af tryk. Det kan også være et udtryk for, at børnene reagerer med dette partnerskab og flere modstridende elementer pga. forælders manglende lederskab i Frit Rum i session 2.

Fordele og ulemper ved triade

Det bliver i denne tabel utydeligt, hvilket barn forælderen forholder sig til i optælling af begivenheder. Man kunne markere tallene med tegn, således at dette blev tydeligt (ligesom tegnet * er sat ved nogle tal, når en deltager forholder sig til terapeuten). Tabellens ville da risikere at blive uoverskuelig, og det ville måske være svære at se forælders overordnede tendenser i alle disse

markerede tal. Summen af antallet af begivenheder viser netop ingen tydelige tendenser i denne tabel, fordi de forskellige øvelser stiller forskellige krav til deltagerne.

Fordelen ved at have begge børn med i sessionen synes i denne analyse at være, at børnenes indbyrdes forhold også bliver tydeligt. At de bruger hinanden som partnere, når forælderen ikke er tydelig i samspillet fortæller noget om, hvordan de måske har vænnet sig til forælderen utydelighed eller, at de evner at arbejde sammen og bruge hinanden.

Analyse af turtagning

I det følgende gennemgås analysen af turtagningen fra de 2 sessioner på samme måde som ved den foregående dyade. De indsamlede data præsenteres i tabel 2.1t og 2.2t, hvor forælderen og børnenes spilletid samt pauser er angivet i tabellens lodrette kolonner, og hvor den enkelte "tur" kommer til udtryk gennem tabellens rækker på tværs. I bunden af tabellen er summen af spilletid og pauser angivet i sekunder, og summen af de forskellige turtagningstyper er også angivet. For en mere detaljeret beskrivelse af metoden for denne analyse se side 36-37 i metodekapitlet.

Analyse af turtagning for triade 2, session 1

Tabel 2.1t

"Ture"	Rene	Afbryd ende	Andre	Y spil i sekunder		Pause	X spil i sekunder		Pause	Forælders spil i sekunder		Pause
1	X			14.16 – 14.26	10	4	14.30 – 14.43	13	1	14.44 – 14.53	9	3
2	X			14.56 – 15.06	10	2	15.08 – 15.20	12	1	15.21 – 15.31	10	
3												
Sum	2				20	6		25	2		19	3

Tabel 2.1t viser, at alle tre deltagere spillede 3 gange og gav turen videre 3 gange. Alle tre deltagere spillede mellem 9 og 13 sekunder, og der var mellem 2 og 4 sekunders pause indtil hver deltagers spil. Umiddelbart giver det et billede af en meget fin fordeling af tid, selvom sønnen sammenlagt spillede i 5 sekunder mere end de andre to. Dette resulterer i 2 rene turtagninger.

Analyse af turtagning for triade 2, session 2

Tabel 2.2t

"Ture"	Rene	Afbryd ende	Andre	Y spil i sekunder		Pause	X spil i sekunder		Pause	Forælders spil i sekunder		Pause
1							15.03 – 15.54	51				2
2	x			15.56 – 16.22	26				2	16.24 – 16.41	17	1
3		x		16.42 – 16.43	0,5	0,5	16.43 – 17.42	59				2
4				17.44 – 18.23	39				2	18.25 – 18.40	15	
Sum	1	1			65,5	0,5		110	4		32	5

I tabel 2.2t fra session 2 er der ikke længere denne meget tydelige og tidsmæssigt ligelige fordeling. X startede med at spille i næsten et helt minut, hvorefter Y spillede i 26 sekunder, mens forælderen kun spillede i 17 sekunder. Y spillede lige efter forælderen, selvom det var X's tur, men Y stoppede dog også meget hurtigt bagefter. X spillede herefter i 59 sekunder, Y spillede i 39 sekunder, og forælderen spillede kun i 15 sekunder. Dette kan betegnes som 1 ren turtagning og 1 afbrudt turtagning. Sammenlagt spillede X i 110 sekunder, Y spillede i 65,5 sekund, og forælderen spillede kun i 32 sekunder.

Diskussion

Disse tabeller giver to forskellige billeder af triadens måde at løse samarbejdsopgaven på, idet de to sessioner er forskellige. Overvejende formår triaden at vente på sin tur og give turen videre uden at afbryde, således at de rene turtagninger præger øvelsen.

Tidsfordelingen

Tabel 2.1t giver et billede af en familie med velopdragne børn, der automatisk tildeler hinanden lige meget spillerum og kan samarbejde omkring at skulle give turen videre nonverbalt. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der i lyset af dette ikke er flere end 2 ture.

Tabel 2.2t viser et andet billede, hvor særligt ét af børnene har behov for at spille i længere tid, og hvor det andet barn kommer til at afbryde. Måske forstærker denne afbrydelse sønnens behov for at spille i længere tid. Forælderen spiller i længere tid end i session 1, men synes ikke at have behov for at spille i lige så lang tid som sin søn. Dette kan være et udtryk for, at moderen ikke vil tage pladsen fra sine børn og derved støtter dem ved at spille i en kortere tidsperiode. Det kan også være et udtryk for, at forælderen ikke er engageret i øvelsen. Både i session 1 og 2 lader forælderen børnene komme før sig selv, hvilket giver et positivt billede af en støttende forælder.

Forandring ved session 2

Det markante skift fra session 1 til session 2 kan være et udtryk for, at deltagerne ved session 2 er mere trygge ved øvelsen. De opfører sig måske mere i henhold til deres individuelle behov for at udtrykke sig og blive hørt frem for at lytte og give plads til andre, selvom de egentlig evner at kunne samarbejde om at løse opgaven uden at tilgodese egne behov.

Kvaliteten af interaktionen mellem deltageren synes at kunne bidrage til denne fortolkning, hvortil de kvalitative data forventes at kunne være relevante.

Fordele og ulemper ved triaden

I denne analyse er triaden tilsyneladende ikke en fordel, idet turen ikke går fra A til B, men fra A til B til C. Da denne triade ikke havde store problemer med at skiftes til at spille, fungerer optællingen og analysen udmærket, men havde triaden reageret meget anderledes med flere afbrydelser, ville det være svært at overskue den enkelte tur i det anvendte skema. Fordelen kan dog som i den foregående analyse være, at forholdet mellem børnene bliver tydelig.

Analyse af forælders respons

I det følgende gennemgås en mere kvalitativ data fra assessment protokollens Entre, turtagningsøvelsen (øvelse 2) og Frit Rum. Beskrivelser af forælders konkrete respons på barnet samt beskrivelser af barnets udtryk og initiativer kan ses i bilag 10 og 11, og her præsenteres den sammenfattende beskrivelse for hver øvelse samt kategorisering af forælders overvejende responstype i den enkelte øvelse. En mere detaljeret forklaring af analysen samt dataenes fremstilling og udarbejdning kan læses s. 37-39 i metodekapitlet.

I denne præsentation samles de sammenfattende beskrivelser og kategoriseringen fra session 1 og session 2.

Analyse af respons på Entre-øvelsen

Triade 2

00.00 – 2.20 session 1		00.00 – 1.31 session 2	
Sammenfattende	Kategori	Sammenfattende	Kategori
Forælderen er opmærksom på sine børn og deres spil og giver dem smil og nik, når de søger hendes opmærksomhed. Børnene vil meget gerne have hendes opmærksomhed og må ind imellem kæmpe lidt for den. Forælderen deltager ikke selv i at eksperimentere med instrumenterne.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på børnene og ind i mellem en smule passiv .	Forælderen giver børnene en smule opmærksomhed gennem smil og blik, men bliver hurtigt optaget af kun at lave den defekte xylofon.	Forælderen synes at være støttende , men også passiv i sin respons på børnene.

Dataene kan ses i deres fulde længde i bilag 10 og 11.

Forælderen kategoriseres både i session 1 og 2 som værende overvejende støttende, idet hun smilte til sine børn og viste dem opmærksomhed i deres udforskning af instrumenter. Forælderen kategoriseres også som værende passiv, idet børnene til tider måtte kæmpe for hendes opmærksomhed ved gentagne gange at kontakte hende, før hun reagerede. Hun syntes ikke altid naturligt at være opmærksom på børnenes behov for opmærksomhed, og en enkelt gang afviste hun et barns kontaktforsøg, fordi hun var optaget af at reparere xylofonen. Barnet spillede kraftigt på sit instrument og kiggede opmærksomhedssøgende på sin mor, der ikke reagerede på dette tiltag. Responsen her er ikke kategoriseret som afvisende, fordi det ikke er tydeligt, om forælderen er bevidst om sin afvisning.

Diskussion

Disse beskrivelser giver et billede af en forælder, der støtter sine børn og viser dem opmærksomhed, men som også har tendens til ikke vedholdende at gøre dette. Hun kan blive optaget af andre ting, og børnene må da kæmpe lidt mere for opmærksomheden. Tendensen til at være passiv kan være et udtryk for forælderenes utryghed ved den nye situation, men da forælderen har kendskab til musikterapien fra det tidligere forløb, kunne dette betvivles. Der er generelt ikke megen forskel på forælderenes respons i session 1 og 2 i entréøvelsen, og manglen på forandring kan også være et udtryk for, at øvelsen befinder sig helt i starten af sessionen, hvor alt stadig er nyt, og hvor deltagernes eventuelle utryghed må forventes at være størst.

Analyse af respons fra Turtagningsøvelsen

Triade 2

14.16 – 15.31 session 1		15.03 – 15.54 session 2	
Sammenfattende	Kategori	Sammenfattende	Kategori
Forælder og børn løser opgaven meget fornemt med tydelig skift med kropssprog og ansigtsmimik som en del af den nonverbale kommunikation. Forælderen er meget opmærksom på sine børn. Forælderen afslutter øvelsen gennem sit kropssprog.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på børnene.	Forælderen giver børnene meget opmærksomhed gennem blik og smil, når de spiller og har deres tur. Til slut i øvelsen er forælderen knap så engageret, men er dog stadig opmærksom på sine børn.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på børnene.

Dataene i deres fulde længde kan ses i bilag 10 og 11.

I øvelse 2 både i session 1 og 2 kategoriseres forælders respons som værende støttende, fordi hun gav sine børn megen positiv opmærksomhed gennem tydelig ansigtsmimik og smil. Forælderen var knap så engageret til slut i øvelsen i session 2 (hun gaber under datterens spil, se bilag 11, s.3), men dette kategoriseres ikke som værende passiv respons, fordi forælderen stadig giver børnene opmærksomhed.

Diskussion

Disse beskrivelser giver et billede af en forælder, der kan støtte sine børn og give dem opmærksomhed, således at de sammen kan løse denne samarbejdsøvelse. Forælderen kan give turen videre og vente på sin tur, og ingen af børnene har svært ved at give turen videre. I begge sessioner signalerer moderen i sit kropssprog, at øvelsen er færdig efter 2.tur (se bilag 10, s.2 og 11, s.3). Datteren kommer til at starte, da det egentlig var sønnens tur i session 2, men korrigerer hurtigt sig selv, og øvelsen fortsætter. Sønnen synes at være påvirket af datterens ”forglemmelse”, idet han efterfølgende ser stift på hende under sit eget spil (se bilag 11, s.2). Forælderen kommenterer ikke datterens forglemmelse, men smiler uden at hverken datteren eller sønnen ser dette smil. Umiddelbart er der ikke den store forskel mellem session 1 og session 2 i disse beskrivelser, hvortil sammenligningen med den kvantitative analyse forventes at kunne bidrage til dette billede.

Sammenligning med analyse af turtagning

I det følgende sammenlignes disse beskrivelser og kategoriseringer med den kvantitative analyse af turtagningerne fordeling af tid og hhv. rene og afbrydende turtagninger.

Støttende respons og ulige tidsfordeling

I den kvantitative analyse af turtagningen var de to sessioner forskellige i forhold til den tidsmæssige fordeling af turene, mens de kvalitative data i begge sessioner giver et billede af en

overvejende støttende forælder. De to forskellige data modsiger ikke hinanden, men bidrager til et bredt billede af en forælder, der støtter sine børn og giver dem opmærksomhed, men hvor børnene også har behov for megen opmærksomhed. Forælderen kan ikke altid imødekomme børnenes tydelige behov for opmærksomhed, selvom hun er støttende i sin respons på børnene og giver dem plads.

Stimulering og engagement

Ind imellem er forælderen uengageret. Forælderen kortere ture i forhold til børnenes i session stemmer overens med dette mindre engagement hos forælderen beskrevet i de kvalitative datas sammenfattende beskrivelser. Moderen signalering om, at øvelsen er færdig efter hendes spil, giver svar på, hvorfor der på trods af den vellykkede turtagning er så få ture. At moderen styrer øvelsen og stopper den, kan være et udtryk for, at hun ikke er engageret i øvelsen, måske fordi hun synes den er for let og meningsløs, eller fordi øvelsen sammen med terapeuten også kun indeholdt 2 ture i alt. Det kan også være et udtryk for, at forælderen er utryk ved øvelsen, og derfor ønsker at afslutte den.

Analyse af respons fra Frit Rum-øvelsen

Triade 2

31.55– 37.57 38.40 – 42.30 session 1		24.06 – 31.26 session 2	
Sammenfattende	Kategori	Sammenfattende	Kategori
Forælderen er mest opmærksom på sit eget spil. Ind imellem tager hun kontakt til børnene og reagerer kort på deres spil, men hun synes at være meget optaget af at udforske sit instrument. Oftest reagerer børnene positivt på disse kontaktforsøg. To gange må terapeuten assistere et barn, der be'r om hjælp.	Forælderen er overvejende passiv i sin respons på børnenes udtryk, men er også støttende ind imellem.	Forælderen er i starten både optaget af sine børns spil og af at udforske guitarens lyde. På trods af manglende mulighed for øjenkontakt viser hun med ansigtsmimik og sit spil, at hun hører og ser dem. Til slut i improvisationen er forælderen mest optaget af guitaren på trods af børnenes indbyrdes kampe på klaveret.	Forælderen er i starten meget støttende i sin respons på børnene, men bliver herefter mere og mere passiv .

Dataene i deres fulde længde kan ses i bilag 10 og 11.

Forælderen kategoriseres som værende overvejende passiv i session 1, idet hun var mest optaget af sit eget spil og udforskning af instrumentet. Hun kategoriseres også som værende støttende, idet hun opsøgte børnene gennem musikken og sit kropssprog, hvilket børnene oftest reagerede tilbage på med smil. Datteren forsøgte ikke at kontakte forælderen i sin musik, men var tilsvarende optaget af at udforske instrumenterne. Sønnen var derimod opsøgende i sin musik ved at spille dynamiske opsving og kigge opsøgende på moderen, hvilket hun somme tider responderede på (se bilag 10, s.5). Moderen kommenterer eller responderer ikke, da datteren to gange beder om hjælp til instrumenterne.

I session 2 sidder børnene begge ved klaveret med ryggen til forælderen, og forælderen kategoriseres som værende støttende i starten af improvisationen, idet hun både er opmærksom på børnene og deres spil og flere gange følger dem i deres musik. I slutningen af sessionen kategoriseres forælderen som værende mere og mere passiv, idet hun ikke længere i samme grad er opmærksom på børnenes musik og deres magtkampe på klaveret. Særligt reagerer hun ikke på sønnens flere gange udtrykte frustration over storesøsters spil på klaveret, men roser datteren for hendes tydelige melodi (se bilag 11, s.5).

Diskussion

Disse beskrivelser giver et billede af en forælder, der er åben over for det improvisatoriske rum og gerne vil udforske sit instrument, men at det somme tider bliver på bekostning af børnenes behov for støtte og anerkendelse. Der synes at være forandring fra session 1 til session 2, idet forælderen kategoriseres som værende overvejende støttende i session 2. Dette kan være et udtryk for at forælderen er blevet mere tryk ved situationen, og derfor har et større overskud til at respondere på børnenes behov. Sønnen synes at være mere opmærksomhedssøgende og frustreres let, og dette kan måske skyldes, at han som den eneste af de tre ikke har været i et musikterapeutisk forløb forud for assessmentforløbet. Det kan også være et udtryk for, at han er mere sårbar overfor moderens uopmærksomhed end datteren er, hvilket giver sig til udtryk i disse frustrationer og opmærksomhedssøgende adfærd. Det kan diskuteres, hvorvidt skiftet i forælders grad af passivitet kan kategoriseres som værende tilbagetrækkende, men da forælderen ikke synes at opgive samspillet pga. mislykkede kontaktforsøg, er dette ikke kategoriseret som en tilbagetrækkende respons. Forælderen er i den grad engageret i musikken og dens udtryksmuligheder og synes snarere at blive mere og mere optaget af sit eget spil, end at miste modet i sine kontaktforsøg til børnene.

Sammenligning med analyse af autonomiforhold

I det følgende sammenlignes disse beskrivelser og kategoriseringer med den kvantitative analyse af kortlægningen af begivenheder i øvelsen Frit Rum i forhold til autonomiprofilen i Bruscias IAP.

Overvejende modstridende og passiv respons

I den kvantitative kortlægning af begivenheder viste analysen, at forælderen i session 1 var overvejende modstridende og følgende. Den kvalitative analyse synes umiddelbart at stemme overens med dette, idet forælderen kategoriseres som værende overvejende passiv og støttende i session 1. Det modstridende og passive element synes at stemme overens, idet forælderen ikke responderer på børnenes initiativer, mens det følgende og støttende aspekt ligeledes synes at stemme overens, idet forælderen ind imellem støtter børnenes ved følge dem i musikken.

Overvejende modstridende og støttende respons

I session 2 er forælderen overvejende modstridende i den kvantitative analyse og overvejende støttende ud fra den kvalitative analyse, og de to typer data synes ikke umiddelbart at stemme overens med hinanden. Dette kan være et udtryk for, at forælderen var støttende uden direkte at følge børnene i musikken, men i stedet støttende i sin respons ved at vise interesse og give børnene opmærksomhed gennem kropsholdning og smil samt verbale tilkendegivelser. Den kvantitative analyse forholder sig kun til 2 musikalske parametre, og kan ikke registrere nonmusikalsk respons. Det kan dog også være et udtryk for, at der sker forandring i forælders respons i løbet af improvisationen, og denne proces er ikke tydeligt i den kvantitative analyses kortlægning af alle begivenheder i hele improvisationen.

Bevidst eller ubevidst modstridende samt triadens behov

De modstridende elementer i begge sessioner stemmer overens med forælders udforskninger i sin egen musik og passivitet overfor børnenes initiativer og særlige behov for opmærksomhed og anerkendelse. De modstridende elementer synes ikke at være bevidste eller overlagte forsøg på ikke at være en del af fællesskabet, men derimod en konsekvens af, at hvert enkelt individ i triaden reagerer på sit eget behov for at udtrykke sig. Nogle af børnenes modstridende elementer i session 2 er dog mere bevidste, idet de kæmper om pladsen på klaveret og på skift forsøger at overdøve den andens musik. Måske kan denne kamp på klaveret tolkes som et symbolsk billede af, at børnene indbyrdes kæmper om pladsen om at få dækket deres individuelle behov af omverdenen og i særdeleshed af forælderen.

Spørgeskema

Forælderen fra triade 2 udfyldte kun spørgeskemaet efter session 2, og hendes besvarelse kan ses i bilag 9. Forælderen svarer oftest, at hun brød sig rigtig godt om de forskellige øvelser, og at de var meget lette. I spørgsmålet om at skiftes til at spille samt at spille frit svarer hun dog, at hun brød sig om øvelsen⁴. Der sker tilsvarende dog kun et skift i graden af lethed omkring turtagningen, idet den frie øvelse stadig forekom forælderen meget let. Disse meget positive besvarelser synes at bevidne, at forælderen har haft en god oplevelse sammen med sine børn. De små afvigelser i graderne kan måske være et udtryk for, at forælderen har mærket den spænding, der var mellem de to børn både under turtagningen og under den frie improvisation. Det kan også være et udtryk for, at det at skiftes til at spille var en udfordring for hende, selvom hun ikke afbrød sine børn. Måske kan dette forklare hendes forholdsvis korte ture, idet hun måske ønskede at afslutte øvelsen hurtigst muligt. Det er ikke til at vide om forælderen brød sig mindre om øvelsen, fordi den var lidt sværere end de andre øvelser, eller om hun synes den var lidt sværere, fordi hun brød sig mindre om den. At den frie improvisation ikke forekom hende sværere end de andre strukturerede øvelser, selvom hun brød sig mindre om den, kan måske være et udtryk for, at hun havde nemt ved at udforske instrumenterne og sit eget udtryk.

Sammenfattende diskussion

Autonomiforhold og respons på barnets initiativer og særlige behov

Samlet set giver denne analyse et billede af en forælder, der kan give sine børn støtte og opmærksomhed, give dem plads til at udtrykke sig samt at give ledende og strukturerende gensvar under tydelige og forudsigelige rammer. Men det giver også et billede af en forælder, der har svært ved vedholdende at imødekomme børnenes behov for opmærksomhed, anerkendelse og strukturerende gensvar. Der synes ikke at være tydelige roller mellem forælder og børn, idet rammerne for interaktionen synes at afgøre forælders autoritære rolle. Under strukturfyldte øvelser er forælderen tydelig og ledende samt overvejende støttende i sin respons på børnene, mens hun i de frie øvelser har en meget utydelig rolle i samspillet og er passiv i sin respons overfor børnene. Hun synes at forsvinde ind i sin egen verden for at tilgodese sine egne behov. Dette kan minde om Killéns (2005) beskrivelser af den depressive forælder, der ønsker at gøre noget i forhold til sine børn, men som ikke magter det pga. af ydre sociale situationer eller pga. af mange livserfaringer, der har forstærket en nederlagsfølelse og en forringet selvagtelse (se s.10). Konsekvensen for børnene synes at være hård, idet de i de ustrukturerede øvelser reagerer ved at kæmpe om den eksisterende plads og om forælders begrænsede opmærksomhed, samt om hvilke behov der skal opfyldes. Sønnen og datteren har ikke helt de samme reaktioner, hvor sønnen synes at være meget afhængig af sin mors opmærksomhed, mens datteren har tendens til at forsvinde ind i

⁴ Der sker her en ændring i graden af at bryde sig om (se s.1 i bilag 6)

sin egen verden ligesom moderen. De ustrukturerede øvelser synes hos sønnen at fremprovokere tilknytningsadfærd, der minder om den ængstelige tilknytning (se s.13) på trods af det positive samspil under de strukturerede øvelser.

Begge børn synes at have en mindre tendens til at gentage det samme musikalske materiale, hvilket kan henføres til Killen (2005), Oldfield (2000) og Irgens-Møller (2004) forståelse af disse børn særlige karakteristika omkring stereotyp og hæmmet leg.

Refleksion

I forhold til familiens journal synes der ikke at være nogen uoverensstemmelser, idet forholdet mellem forælder og børn beskrives som værende præget af gode tilknytning og samtidigt et lavt omsorgsniveau, og moderens arbejds punkter er bl.a. bearbejdning af svigt fra egen mor.

Rollefordelingen under forskellige rammer samt konsekvens for børnene er ikke specificeret, hvortil musikterapien synes at kunne bidrage med en dybere forståelse.

Forælderen og børnene giver alle udtryk for at nyde samværet i musikterapien. Triaden kunne tænkes at have gavn af musikterapiens muligheder for at skifte mellem strukturerende og frie øvelser (jv. ligeledes refleksionen over dyade 1 s.50) , hvor forælderen kunne træne sin respons overfor barnet og være opmærksom på sin autoritære rolle overfor børnene. Børnene kunne få opfyldt deres store behov for at udtrykke sig og for at få opmærksomhed og anerkendelse fra deres mor under musikterapiens strukturerende rammer på samme måde som Trollalden (1997) beskriver det (se s.19).

Dyade 3

I det følgende gennemgås dataene fra dyade 3, der består af en 30-årig mor med en datter på 6 år. Moderen har også en 10-årig søn, men han ville ikke deltage i sessionen pga. videokameraet. Omsorgsniveauet for børnene beskrives som lavt, og moderen arbejder med at stimulere sproglige, kognitive og sociale færdigheder hos børnene.

I assessmentforløbet for dyade 3 blev begge sessioner gennemført med alle de dertilhørende øvelser, og moderen besvarede også spørgeskemaet efter hver session. Der var et interval på 1½ uge mellem de to sessioner. Ved session 1 var både forælderen og barnet nervøse og spændte, men de deltog i alle øvelserne med generte smil og grin til hinanden. I session 2 kommer forælderen senere ind i rummet end barnet, men deltager på samme måde i øvelserne som i session 1. Øvelserne bærer alle præg af at være korte, og sessionerne i deres helhed varede også kun hhv. 23 og 27 minutter.

Analyse af autonomiforhold

I det følgende gennemgås analysen af autonomiforholdet på samme måde som ved de foregående 2 casestudier gennem kortlægning af musikalske begivenheder, der relaterer sig til autonomiprofilens 5 grader i Bruscias IAP. De indsamlede data er opstillet i tabel 3.1a og tabel 3.2a, hvor de 5 grader udgør rækkerne på tværs i tabellen, mens forældrens og barnets musikalske adfærd i de respektive øvelser gør sig gældende i tabellens lodrette kolonner. I venstre side af tabellen opsummeres begivenhederne for hver forælder og barn i forhold til de 5 grader. Efter at have lyttet til sessionerne fremstod de musikalske elementer volumen og rytmisk grundfigur samt tonal/melodisk fra Bruscias skala af musikalske elementer som de mest karakteristiske. For en mere detaljeret beskrivelse af scoringsmetoden i denne analyse ses s. 34-36 i metodekapitlet.

Analyse af autonomiforhold dyade 3, session 1

Tabel 3.1a	Øvelse 1 alene 03.50 – 04.07		Øvelse 3 alene 10.58 – 12.00		Frit rum med tp 12.46 – 15.10		Sum	
	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn
Dependent								
Volumen								
Rytmask grundfigur								
Følger							9(8)	3
Volumen	1		6	1	1			
Rytmask grundfigur					1*	2		
Partner							3(1)	1
Volumen	1	1						
Rytmask grundfigur					2*			
Leder								
Volumen		1	1	5		1	3	8
Rytmask grundfigur					2	1		
Modstander								
Volumen				1		4		5
Rytmask grundfigur								

Tabel 3.1a viser, hvordan forælder og barn forholdte sig til hinanden i 3 af sessionens øvelser. Ved øvelse 1, der kun varede 17sekunder, viser tabellen, at barnet ledte forælderen 1 gang, hvortil forælderen fulgte barnet 1 gang. 1 gang var de to deltagere partnere. Pga. den korte øvelse synes der ikke at være grundlag for at kunne påpege tendenser.

I øvelse 3, der varede 62sekunder, viser tabellen, at barnet ledte 5 gange, hvortil forælderen fulgte barnet 6 gange. 1 gang ledte forælderen, hvortil barnet fulgte hende 1 gang. Sluttelig modstred barnet sig fællesskabet (bevidst eller ubevidst) 1 gang. Kun halvdelen af øvelsen blev gennemført, idet forælderen kun skulle følge barnet, og forælderen ledte således barnet på trods af spillereglen. Det var imidlertid datteren, der ikke ønskede at gennemføre øvelsen og ikke ønskede at følge forælderen.

Ved Frit Rum (2.24min) ledte barnet 2 gange, hvortil forælderen kun fulgte barnet 1 gang. Forælderen ledte barnet 2 gange, hvortil det fulgte hende to gange. Barnet modstred sig fællesskabet 4 gange bevidst eller ubevidst, og forælderen var partner med terapeuten 2 gange. Forælderen forholdte sig lige meget til både terapeuten og datteren.

Samlet viser tabellen, at barnet havde tendens til overvejende at lede og modstride sig fællesskabet bevidst eller ubevidst, og forælderen havde tendens til at følge og være partner (oftest med terapeuten).

Analyse af autonomiforhold dyade 3, session 2

Tabel 3.2a	Øvelse 1 alene 04.19– 05.00		Øvelse 3 alene 11.38 – 12.07		Frit rum med tp 12.43 – 16.28		Sum	
	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn
Dependent								
Volumen								
Tonal/melodisk								
Følger							5	6(5)
Volumen	2	2	2		1			
Tonal/melodisk				1		2+1*		
Partner							6(3)	4(3)
Volumen	2	2						
Tonal/melodisk					1+3*	1+1*		
Leder							13	6
Volumen	2	2		2	4	1		
Tonal/melodisk			4		3	1		
Modstander							3	8
Volumen				3		4		
Tonal/melodisk					3	1		

Ved session 2 varer øvelse 1 1.41min, og tabellen viser, at forælderen og barnet begge ledte og fulgte hinanden 2 gange, og 2 gange var de også partnere. Der syntes således at være en tendens til, at deltagerne føler og leder lige meget i modsætning til øvelse 1 i session 1. I øvelse 3 blev hele øvelsen gennemført, og barnet ledte forælderen 2 gange, hvortil forælderen fulgte barnet 2 gange. Forælderen ledte barnet 4 gange, hvortil barnet fulgte forælderen 1 gang og modstred sig fællesskabet 3 gange bevidst eller ubevidst. I den frie improvisation ledte forælderen 7 gange, hvortil barnet fulgte 2 gange og modstred sig fællesskabet 5 gange bevidst eller ubevidst. Barnet ledte forælderen 2 gange, hvortil forælderen fulgte datteren 1 gang og modstred sig fællesskabet 3 gange. 1 gang var deltagerne partnere med hinanden. Samlet set viser tabellen, at forælderen havde en tendens til at lede, mens datteren havde tendens til at modstride sig fællesskabet (bevidst eller ubevidst).

Diskussion

De korte øvelser i session 1 kan være et udtryk for deltagernes utryghed ved den nye situation, hvor der i session 2 er lidt længere øvelser, og deltagerne må forventes at være lidt mere trygge ved situationen. Det synes påfaldende, at forælderen forholder sig så meget til terapeuten i den frie improvisation, der kan være et udtryk for forælders usikkerhed og behov for støtte. Som ved de andre casestudier synes afvigelser fra spillereglen i øvelse 3 samt forskellen på tendenser i frie og strukturerede øvelse at være relevant at diskutere i forhold til autonomiforholdet. Ligeledes synes det interessant at se på eventuelle forandringer mellem session 1 og 2.

Afvigelser fra spilleregler

I øvelse 3 i session 1 afviger forælderen fra spillereglen, idet hun leder barnet, selvom deltagerne er blevet instrueret i, at barnet skal lede. Dette kan være et udtryk for, at forælderen er utryg ved den

nye situation og glemmer den egentlige spilleregul. Det kan også være et udtryk for, at forælderen har svært ved at lade sit barn styre og lede og derved risikere at miste kontrollen over situationen. At barnet ikke ønsker at følge forælderen kan måske være et udtryk for, at barnet ligeledes er utryg ved situationen. Det kan også være et udtryk for, at barnet ikke ønsker at følge forælderen, fordi barnet gr oprør mod forælderens kontrol eller er vant til at skaffe sig opmærksomhed gennem disse modsigelser. I session 2 modstrider barnet sig forælderens ledelse i øvelse 3, hvilket ligeledes kan være udtryk for, at barnet er vant til at få opmærksomhed gennem disse modsigelser. Hvorvidt barnets tendens til at modstride sig er bevidst eller ubevidst forventes at blive afklaret nærmere i analysen af de kvalitative data fra de andre velser.

Struktur og frihed

I velse 1 både i session 1 og 2 lser forælder og barn opgaven uden modsigelser eller afvigelser i ledende og følgende adfærd i modsætning til den frie improvisation og øvelse 3, hvor det netop handler om at skulle lede og følge. Denne forskel i forndring kan være et udtryk for, at forælder og barn kan samarbejde om simple opgaver, så længe der ikke er for meget fokus på, hvem der skal bestemme, hvilket kan være et udtryk for en eksisterende magtkamp mellem mor og datter. Måske er det et udtryk for, at der ikke sker en positiv interaktion mellem mor og datter, hvis ikke de rette strukturerende rammer er til stede.

Datteren har en tydelig tendens til at modstride sig. I det frie rum modstrider forælderen sig også i session 2, og i det tilfælde er det interessant, om dette er bevidst eller ubevidst, idet datterens kamp for opmærksomhed kan hænge sammen med, at forælderen eventuelt befinder sig i sin egen verden og koncentrerer sig om sin egen musik. Hertil forventes analysen af de kvalitative data at kunne bidrage til disse refleksioner.

Forndring ved session 2

Som nævnt synes den store forskel mellem session 1 og 2 at være længerevarende øvelser, samt at alle øvelserne blev gennemført. Dette kan som sagt være et udtryk for manglende tryghed ved situationen i session 1, der således udbedres i session 2, hvilket er et slående argument for at flere sessioner er nødvendige i assessment.

Analyse af turtagning

I det følgende gennemgås analysen af turtagningen fra øvelse 2 i både session 1 og 2. Dataene gennemgås på samme måde som ved de foregående casestudier. De indsamlede data præsenteres i tabel 3.1t og 3.2t, hvor forælderens og barnets spilletid samt pauser er angivet i tabellens lodrette kolonner, og hvor den enkelte "tur" kommer til udtryk gennem tabellens rækker på tværs. I bunden af tabellen er summen af spilletid og pauser angivet i sekunder, og summen af de forskellige turtagningstyper er også angivet. For en mere detaljeret beskrivelsen af metoden for denne analyse se side 36-37 i metodekapitlet.

Analyse af turtagning dyade 3, session 1

Tabel 3.1t

"Ture"	Rene	Afbryd ende	Andre	Barns spil i sekunder		Pause til forælder	Forælders spil i sekunder		Pause til barn
1	X						07.13 – 07.23	10	1
2	X			07.24 – 07.26	2	1	07.27 – 07.30	3	1
3	X			07.31 – 07.33	2	1	07.34 – 07.35	1	1
4		X		07.36 – 07.41	5	-3	07.38 – 07.40	2	
5			X				07.46 – 07.49	3	-1
6		X		07.48 – 07.51	3	0,5	07.51 – 07.55	3,5	1
7	X			07.56 – 08.00	4	0,5	08.00 – 08.01	0,5	1
8		X		08.02 – 08.10	8	-7	08.03 – 08.06	3	
Sum	4	3	1		25	-7		26	5

Tabel 3.1t viser, at forælderen spillede 8 gange og gav turen videre 7 gange, hvortil barnet spillede 7 gange og gav turen videre 6 gange. Barnet spillede mellem 1 og 8 sekunder, og forælderen spillede mellem 0,5 og 10 sekunder. Den samlede spilletid for barnet og forælderen var meget lige, mens pauserne mellem de to deltagere var meget forskellige. 1 gang afbrød barnet forælderen, hvorefter forælderen stoppede efter et sekund. De andre pauser fra barn til forælder varierede fra 1 til -7 sekunder. De negative sekunder er således udtryk for, hvor længe der går, førend den afbrudte deltager stopper. Forælderen afbrød barnet 2 gange, hvor barnet efter hhv. 4 og 7 sekunder stoppede med at spille for at give turen videre til forælderen. Sammenlagt giver dette 4 rene turtagninger og 3 afbrydende turtagninger. Forælderen spillede to gange efter hinanden, hvilket hverken tæller som en afbrydende eller ren turtagning.

Analyse af turtagning dyade 3, session 2

Tabel 3.2t

"Ture"	Rene	Afbryd ende	Andre	Barns spil i sekunder		Pause til forælder	Forælders spil i sekunder		Pause til barn
1	X			06.10 – 06.13	3	0,5	06.13 – 06.16	2,5	1
2	X			06.17 – 06.20	3	1	06.21 – 06.25	4	1
3	X			06.26 – 06.28	2	1	06.29 – 06.31	1	1
4	X			06.32 – 06.37	5	1	06.38 – 06.45	8	1
5	X			06.46 – 06.50	4	1	06.51 – 06.58	7	1
6	X			06.59 – 07.19	20	1	07.20 – 07.21	1	-1
7			X	07.20 – 07.21	1				
Sum	6		1		38	5,5		23,5	4

Tabellen fra session 2 viser, at barnet spillede 7 gange og gav turen videre 6 gange. Hun spillede mellem 1 og 20 sekunder, og der gik 1 sekund fra forælderen stoppede, til hun begyndte med undtagelse af den sidste tur, hvor datteren afbrød forælderen. Forælderen spillede 6 gange og gav turen videre 6 gange. Hun spillede mellem 1 og 8 sekunder, og der gik 0,5 og 1 sekund fra datteren stoppede med at spille, til moderen begyndte. Datteren spillede samlet i noget længere tid end

forælderen, og sammenlagt bliver det til 6 rene turtagninger. Datteren afbrød tilslut forælderen, der ikke spillede efterfølgende, hvilket ikke opfattes som værende turtagning (jævnfør s.37 i metodekapitlet)

Diskussion

De to tabeller giver et tydeligt billede af, at dyaden ændrer sin måde at løse denne samarbejdsøvelse på i løbet af de to sessioner.

Afbrydende og rene turtagninger

Tabel 3.1t giver et billede af, at barnet og forælderen ikke altid har nemt ved at vente på deres tur. Forælderen afgiver gerne turen til barnet, når det afbryder hende, mens datteren har sværere ved at give slip på turen, når hun bliver afbrudt af forælderen. Afbrydelserne i session 1 kan være et udtryk for utryghed, men det kan også være et udtryk for, at mor og datter har svært ved at vente på hinanden og lade hinanden tale ud. Forælderen afbryder datteren 2 gange, hvilket kan være et udtryk for, at hun lytter til sit eget behov om at udtrykke sig frem for at lytte til datteren. Kvaliteten af disse afbrydelser synes at være meget relevante, hvilket analysen af de kvalitative data forventes at kunne bidrage til. Tabel 3.2t giver et helt andet billede af en dyade, der er god til at samarbejde om at skiftes til at spille, og som er meget opmærksomme på hinanden. I lyset af dette synes argumentet om utryghed ved den nye situation i session 1 at være sandsynligt og må således have en afgørende betydning.

Tidsfordelingen

Fordelingen af spilletid synes at være meget ligeværdigt i session 1, og pauserne er også forholdsvis korte, hvilket vidner om nogen opmærksomhed fra begge deltagere. I session 2 spiller datteren dog i noget længere tid end forælderen, hvilket kan være et udtryk for, at hun har et stort behov for at udtrykke sig, mens forælderen lytter. Flere gange både i session 1 og 2 spiller forælderen kun i 1 sekund, hvilket enten kan være et udtryk for manglende engagement, eller et udtryk for at forælderen forsøger at engagere barnet med korte, præcise og sjove lyde. For at kunne afgøre dette må analysen af de kvalitative data inddrages.

Analyse af forælders respons på barnet

I det følgende præsenteres beskrivelserne og kategoriseringen af forælders respons på barnets initiativer på samme måde som i de foregående casestudier. Beskrivelser af forælders konkrete respons på barnet samt beskrivelser af barnets initiativer kan ses i bilag 12 og 13, og her præsenteres den sammenfattende beskrivelse for hver øvelse samt kategorisering af forælders overvejende responstype i den enkelte øvelse. En mere detaljeret forklaring af analysen samt dataenes fremstilling og udarbejdning kan læses s. 37-39 i metodekapitlet. I denne præsentation samles de sammenfattende beskrivelser og kategoriseringen fra session 1 og session 2.

Analyse af respons på Entre-øvelsen

Dyade 3

Session 1 00.00 – 00.35		Session 2 00.00 – 01.36	
Sammenfattende	Kategori	Sammenfattende	Kategori
Det er en meget kort entre, og forælderen reagerer ikke på barnets ytringer hverken verbalt eller musikalsk. Forælderen udtrykker ængstelse for videooptagningen.	Forælderen kategoriseres som værende passiv overfor barnet.	Forælderen kommer senere end barnet, der venter på hende. Forælderen besvarer ikke datterens kontaktforsøg og svarer kun kort på datterens spørgsmål. Forælderen er mere interesseret i videokameraet og synes at være ængstelig.	Forælderen er overvejende passiv og til tider afvisende overfor barnet.

Dataene kan ses i deres fulde længde i bilag 12 og 13

Forælderen kategoriseres både i session 1 og 2 som værende overvejende passiv overfor barnet, idet hun ikke svarede eller reagerede på barnets verbale og musikalske ytringer. I session 2 kategoriseres forælderen også som værende afvisende, idet hun ikke svarede på datterens direkte spørgsmål og henvendelser. Forælderen var både i session 1 og 2 utryk ved videooptagningen og gav klart udtryk for sin ængstelse.

Diskussion

Disse beskrivelser giver et billede af en forælder, der synes at være påvirket af videokameraet i en sådan grad, at hun ikke synes at have overskud til reagere på datterens spørgsmål og urolighed, der ligeledes synes at være et udtryk for utryghed ved den nye situation. På trods af forælderenes større kendskab til den nye situation i session 2 synes hendes overskud til barnet ikke at være større. Videokameraet stjæler al opmærksomhed fra datterens kontaktforsøg. Denne måde at respondere på barnets på, når moderen udsættes for ubehag eller stress synes ikke at være hensigtsmæssig, hvilket kunne være et etisk argument for ikke at bruge kamera under sessionen. Omvendt kan kameraets evne til at fremprovokere ængstelse informere om forælderenes evne til at respondere på barnets behov i disse stressende og ubehagelige situationer. Det kan dog diskuteres, om denne respons fra forælderen også gør sig gældende udenfor musikterapisessionen.

Beskrivelserne og kategoriseringen fra denne øvelse kan ikke sammenlignes med kvantitative data fra samme øvelse, men bidrager til hele billedet af dyaden.

Analyse af respons på turtagningsøvelsen

Dyade 3

Session 1 07.13 – 08.06		Session 2 06.10 – 07.21	
Sammenfattende	Kategori	Sammenfattende	Kategori
Forælderen giver sit barn opmærksomhed gennem smil og grin og stimulerer det også gennem sin egen musik. Ind imellem besvarer forælderen ikke datterens forsøg på øjenkontakt, og forælderen søger 2 gange terapeutens anerkendelse.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons overfor barnet, men er også passiv overfor barnet.	Forælderen er meget opmærksom på sit barn og giver det opmærksomhed gennem smil og grin og tilpasser ind imellem sin musik til datterens forudgående spil. Hen imod slutningen af improvisationen aftager forælderen engagement og støttende initiativer.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på barnet, men bliver en smule mere passiv hen imod slutningen af improvisationen

Dataene kan ses i deres fulde længde i bilag 12 og 13

Ud fra beskrivelserne kategoriseres forælderen i begge sessioner som værende overvejende støttende, idet hun gav sit barn opmærksomhed gennem smil, grin samt stimulerende og matchende musik. Da forælderen oftest hen imod slutningen af øvelsen kiggede væk og ikke gav datteren samme opmærksomhed og støtte, kategoriseres hun også som værende passiv i sin respons overfor barnet. Forælderen syntes på et tidspunkt i session 1 at have misforstået spillereglen, idet hun direkte spurgte terapeut, om de begge måtte spille på samme tid (se bilag 12, s.3). Denne misforståelse skete på trods af, at terapeut havde spillet med deltagerne i en forudgående øvelse, hvor alle 3 skiftedes til at spille. Forælderen havde ligeledes selv fulgt spillereglen nøje, inden hun afbrød barnet. Da forælderen afbrød barnet, og der opstod tvivl omkring, hvem der skulle spille, ytrede barnet sin utilfredshed flere gange, førend forælderen reagerede og henvendte sig til terapeut. På trods af dette syntes der at være en god stemning mellem forælder og barn, idet de grinede til hinanden og udvekslede smilende blikke.

Diskussion

Disse beskrivelser giver et billede af en forælder, der kan give sit barn opmærksomhed gennem smil, grin og stimulerende musik, hvilket påvirker barnet i en positiv retning, idet hun smiler tilbage og griner med sin mor. Dette gør sig dog kun gældende i halvdelen af øvelsen, hvorefter forælderen tiltag ebber ud, og hun synes ikke længere at have kræfter og overskud til initiativerne, hvilket påvirker barnet i en negativ retning, idet det stopper med at smile og begynder vedholdende at spille meget kraftigt (se bilag 13, s.2).

Forælderen usikkerhed på øvelsens spilleregler i session 1 kan være et udtryk for, at hun føler sig utryk ved den nye situation. At forælderen i første omgang ikke lytter til barnets utilfredshed, men i stedet søger terapeutens udredning af misforståelse, giver et billede af en usikker forælder, der ikke altid tager ansvar, lytter til sin datter og selv forsøger at udrede misforståelser. På trods af

misforståelsen bevares den gode stemning mellem forælder og barn, hvilket kan være udtryk for et kærligt bånd mellem forælder og barn på trods af forælders usikkerhed. Det kan også være et udtryk for, at musikens element gør øvelsen motiverende og mindre alvorlig, og derved bevares den gode stemning mellem forælder og barn.

Sammenligning med analyse af turtagning

I det følgende sammenlignes disse beskrivelser og kategoriseringer med den kvantitative analyse af turtagningerne fordeling af tid og hhv. rene og afbrydende turtagninger.

Usikkerhed og afbrydende turtagninger

Den kvantitative analyse af turtagningen gav et billede af en forælder, der i session 1 var utryk og måske reagerede på sit eget behov for at ytre sig frem for at give plads til datteren i kraft af de mange afbrydelser. Den kvalitative analyse af session 1 giver et billede af en usikker forælder, der "glemmer" spillereglen, hvilket stemmer overens med afbrydelserne og utryghedsfaktoren i den kvantitative analyse. Hvorvidt forælderen ubevidst reagerer på sit eget behov for at udtrykke sig, og derved "glemmer" spillereglen er svært at vide, men datterens utilfredshed er måske grundlaget for, at hun selv afbryder forælderen senere, selvom hun ikke er usikker på spillereglen.

Tidsfordeling samt passiv og støttende respons

I session 2 samarbejder dyaden godt, men datteren spiller i længere tid end forælderen i modsætning til session 1. Gennem den kvalitative analyse bliver det tydeligt, at datterens behov for at lyde kraftigere og længere stiger, når forælders støtte aftager og bliver mere passiv i sin respons på barnet. Den kvalitative analyse bidrager ligeledes med et billede af, at forælderen støtter sit barn på trods af afbrydelser og misforståelser. Det bliver da tydeligt, at forælderen og barnet kan arbejde sammen, hvilket stemmer overens med de korte pauser mellem forælder og barn, der synes at vidne om opmærksomhed og engagement.

Analyse af respons fra Frit Rum-øvelsen

Dyade 3

Session 1 12.46 – 15.10		Session 2 12.43 – 16.28	
Sammenfattende	Kategori	Sammenfattende	Kategori
Forælderen er opmærksom på sit barn, men reagerer ikke på datterens opmærksomheds-søgende adfærd både i og udenfor musikken. Hun fortsætter sit eget melodispil og lader terapeuten sætte rammerne for improvisationen.	Forælderen er overvejende passiv i sin respons på barnet. Hun synes at være opmærksom på hende, og er også til tider afvisende overfor datteren	Forælderen er opmærksom på datteren og besvarer nogle af datterens kontaktforsøg ved at følge hende i musikken. Andre forsøg besvares ikke af forælderen. En enkelt gang retter forælderen på barnet, men primært synes forælderen at være optaget af sine egne melodier.	Forælderen er overvejende passiv og til tider støttende i sin respons på datteren.

Dataene i deres fulde længde kan ses i bilag 12 og 13.

Forælderen kategoriseres som værende overvejende passiv både i session 1 og 2, idet hun ikke reagerede på barnets opmærksomhedssøgende initiativer, men mest var optaget af sit eget spil. I session 1 var hun til tider afvisende, idet hun ikke besvarede direkte kontaktforsøg fra datteren. I session 2 kategoriseres forælderen også som værende støttende, idet hun fulgte datteren i hendes musik og var opmærksom på hende i større grad end i session 1. Datteren fløj i begge sessioner rundt fra instrument til instrument og kæmpede for at få moderens opmærksomhed ved at spille meget kraftigt og anderledes end moderen. Forælderen spillede sine faste melodier, der lå meget tæt op af terapeutens spil, og forælderen syntes at finde støtte i terapeutens musik. Flere gange oftest i session 1 lod forælderen også terapeuten reagere på barnet, når det eksempelvis rykkede på kameraet. Det lykkedes barnet at finde ind til samme puls som forælderen få gange i session 2, hvor forælderen også besvarede dette ved at følge datteren og blive tydeligere i sin musik for en kortere periode, inden hun vendte tilbage til at spille sine egne melodier (se bilag 12 og 13).

Diskussion

Disse beskrivelser giver et billede af en forælder, der bliver meget optaget af sit eget udtryk og spil på instrumentet. Skiftet fra at være passiv og afvisende i session 1 til at være passiv og støttende i session 2 kan være et udtryk for, at forælderen er mere tryk og derved har mere overskud til at engagere sig i datterens spil. Dette giver et billede af en forælder, der i de rette rammer kan støtte sit barn og give det opmærksomhed. Det kan også være et udtryk for, at datterens forsøg på at få opmærksomhed lykkedes bedre i session 2, hvor hun er mere vant til situationen. Uanset giver beskrivelserne et billede af en forælder, der har behov for støtte og ikke altid selv har overskud til at støtte sit barn, der reagerer med udagerende adfærd for at få opmærksomhed.

Sammenligning med analysen af autonomiforhold

I det følgende sammenlignes disse beskrivelser og kategoriseringer med den kvantitative analyse af kortlægningen af begivenheder i øvelsen Frit Rum i forhold til autonomiprofilen i Bruscias IAP.

Overvejende ledende og passiv respons

Den kvantitative analyse giver et billede af en forælder, der i session 1 spiller meget sammen med terapeuten, leder med sine melodier og sjældent følger sit barn, mens barnet oftest modsiger sig fællesskabet. Dette stemmer overens med den kvalitative analyses beskrivelser af en passiv forælder, der til tider afviser sin meget opmærksomhedssøgende datter, som bevidst forsøger at få opmærksomhed ved at spille meget kraftigt i modsætning til forælderen. Da forælderen ifølge de kvalitative data er meget optaget af melodi, og da melodi ikke er en af de musikalske parametre i den kvantitative kortlægning af begivenheder bidrager den kvalitative analyse således med uddybende informationer omkring forælderen overvejende modstridende adfærd i forhold til melodiske initiativer.

Overvejende ledende+modstridende og støttende respons

I session 2 viser både den kvantitative og den kvalitative analyse, at forælderen få gange hhv. følger og støtter datteren gennem musikken. Den kvantitative analyse viser dog også, at forælderen i session 2 overvejende leder sit barn, hvilket ikke umiddelbart stemmer overens med de kvalitative data omkring støttende respons. Dette kan være et udtryk for, at forælderen ved at være tydeligere i sin musik kan være en støtte for barnet. Det kan også være et udtryk for, at den kvalitative analyse medtager både musikalsk, verbal og kropslig respons, hvorimod den kvantitative analyse kun beskæftiger sig med musikalsk respons. Det kan resultere i, at optællingen af begivenheder ikke kan sammenlignes med de kvalitative kategoriseringer, idet antallet af begivenheder ikke nødvendigvis svarer til den overvejende respons type.

Bevidst eller ubevidst modstridende og dyadens behov

I session 2 er forælderen ifølge den kvantitative analyse modstridende, og set i forhold til den kvalitative analyse synes dette ikke at være bevidst. Forælderen synes at indleve sig i sin egen musik og udforsker forskellige melodier, men det kan dog diskuteres, hvorvidt hun bevidst vælger terapeuten som samspilspartner frem for datteren, idet terapeut måske gennem sit spil og akkompagnement opfylder moderens behov for støtte og struktur. I lyset af dette er forælderen mere opmærksom på sine egne behov frem for datterens meget tydelige behov for opmærksomhed og anerkendelse.

Spøgeskema

Forælderen besvarede spørgeskemaet både efter session 1 og session 2. Efter session 1 svarede forælderen overvejende, at hun brød sig godt om de forskellige øvelser. Det synes at være svært for hende at forholde sig til, hvorvidt øvelserne var lette eller besværlige, idet hun oftest svarede netop dette. Til spørgsmålet om at skulle spille helt frit med datteren svarede hun dog, at det var let. Til spørgsmålet om, hvorvidt det var let eller besværligt at følge hinanden i musikken, svarede forælderen, at det var besværligt. Disse besvarelser synes at give et billede af, at forælderen overvejende havde en god oplevelse sammen med sin datter, og at nogle øvelser var sværere end andre, men at det var svært for forælderen at forholde sig til disse spørgsmål. At det var let for hende at spille helt frit kan være et udtryk for, at der ikke var krav om, hvad forælderen skulle foretage sig i denne øvelse. Det kan også være et udtryk for, at forælderen fandt det let at spille frit på instrumenterne og udforske dem, hvilket stemmer overens med de foregående analyser. At forælderen fandt det besværligt at følge hinanden i musikken stemmer overens med, at hun afveg fra spillereglen i netop denne øvelse, og at hun måske havde svært ved at overgive kontrollen til barnet.

Efter session 2 svarede forælderen, at hun brød sig om alle de forskellige øvelser. Hun havde svært ved at forholde sig til spørgsmålene om, hvorvidt øvelsen var let eller besværlig, idet hun enten svarede "sjovt" eller den midterste svarmulighed, der indikerer, at det hverken var besværligt eller ej. Dette kan være et udtryk for, at forælderen er usikker og utryk ved situationen og ikke er helt klar over, hvad der forventes af hende. Dette stemmer også overens med de foregående analyser, der ofte indikerer, at forælderen er utryk i den nye situation også i session 2.

Sammenfattende diskussion

Autonomiforhold og respons på barnet initiativer og særlige behov

Samlet giver denne analyse et billede af en usikker forælder, der alligevel viser, at hun under strukturerende rammer kan afgive plads til datteren samt give hende opmærksomhed og anerkendende gensvar. Forælderen kan dog ikke vedvarende tilgode se datterens behov og har en tendens til at tilgode egne behov samt at søge støtte hos terapeuten. Dette kan minde om Killén (2005) beskrivelse af den depressive forælder, der gerne vil gøre noget, men som ikke magter at tilgode barnets behov (se s.10). Barnet har generelt en tendens til at modstride sig, hvilket synes at hænge sammen med forælders tendens til at opfylde egne behov. Datterens adfærd kan sidestilles med Killéns (2005) beskrivelser om omsorgsvigtede børns forsvarsmønstre, der styrer sin omverden ved at være ubehagelig (se s.7). Autonomiforholdet mellem forælder og barn synes da at minde om en magtkamp, hvor der kæmpes om, hvilket behov der skal opfyldes. Særligt i turtagingsøvelsen viser deltagerne, at de har svært ved at lade den anden part tale ud. Også i den frie øvelse synes forælderen at have så meget fokus på sit eget instrument og samspillet med terapeuten, at det kan minde om Hibbens (1992) beskrivelse af undgåelsesadfærd (se s.25). Forælderen synes ind imellem at blokere for samspillet med datteren, der reagerer ved at være

overdrevent uafhængig af sin mor, hvilket kan minde om Killéns (2005) beskrivelse af omsorgsvigtede børns typiske karakteristika (se s.6-7). Barnets behov for strukturerende og stimulerende gensvar synes ikke at være tilstrækkeligt tilgodeset, idet forælderen ikke sætter grænser for sit barn på trods af de mange udagerende initiativer fra barnet.

Refleksion

I forhold til familiens journal, synes der ikke at være nogen uoverensstemmelser, idet forholdet mellem forælder og barn beskrives som værende præget af lavt omsorgsniveau, og hvor forælderen skal arbejde på at stimulere barnet. Det specificeres ikke, hvorledes rollefordelingen påvirker disse aspekter, samt at forælderen i tydelige rammer formår at tilgode flere af barnets særlige behov.

Forælderen og barnet synes til tider at have glæde af samværet i musikterapien. Det synes at være en udfordring for forælderen at tilgode barnets behov for struktur, grænser og anerkendelse under de frie øvelser, og forælderen synes at have behov for megen støtte fra terapeuten, hvilket kan minde om Warwicks (1991) beskrivelse af mødre i kategori 2, der havde behov for megen støtte (se s.16) Dyaden kunne tænkes at have gavn af musikterapiens muligheder for, at forælderen optræner en selvtillid og en hensigtsmæssig respons overfor barnet i strukturerende øvelser samtidig med, at barnet får tilgodeset dets særlige behov for anerkendelse (jævnfør Trolldalen (1997)). Senere kunne der eventuelt arbejdes med frie øvelser, hvor forælderen kunne træne at tilsidesætte egne behov og ligeledes optræne en hensigtsmæssig respons overfor barnet.

Efter denne gennemgang af databearbejdningen kan specialet fortsætte med en diskussion af undersøgelsens metode og den kliniske anvendelighed af den beskrevne assessment af interaktion mellem forælder og barn. Efter diskussionen kan specialet endelig bevæge sig ind i konklusionen på undersøgelsen set i forhold til problemformuleringen.

Diskussion og konklusion

Uden at gå videre ind i diskussion af resultaterne af de individuelle casestudier afgrænses diskussionen, idet den nu adresserer undersøgelsens validitet herunder metoden for dataindsamling og analyse. Ligeledes diskuteres undersøgelsens kliniske anvendelighed, herunder hvorledes musikterapeutisk assessment kan informere om specifikke forældrekompetencer i forhold til andre redskaber indenfor området, samt hvilke forhold musikterapeuten bør være opmærksom på.

Validitet

I metodeafsnittet henføres til flere former for validitet herunder den kriteriums-relaterede validitet, konstruktionsvaliditet, den interne validitet samt undersøgelsens grad af subjektivitet (se s.39-40).

Kriteriums-relateret validitet

Den kriteriums-relaterede validitet henfører til, hvorvidt interaktion mellem forælder og barn i en musikterapeutisk setting kan informere om specifikke forældrekompetencer hos forælderen udenfor musikterapien, eller om det udelukkende kan informere om, hvordan forælder og barn interagerer under disse særlige rammer. Ved første øjekast må dette bero på, hvordan improviseret musik mellem mennesker opfattes, hvortil menneskers relationsmønstre i musikken kan forstås som metafor eller analog til disse menneskers generelle relationsmønstre. Sammenlignes undersøgelsens resultater af de individuelle casestudier med familiernes eksisterende journal, der er skrevet over perioder på op til 1½år, stemmer disse i midlertidig overens, hvilket styrker den kriteriums-relaterede validitet (jævnfør refleksionerne hhv. s.50, s.61 og s.72). Den musikterapeutiske assessment bidrager yderligere med særlige aspekter omkring autonomiforhold mellem forælder og barn, forældrenes respons på barnets særlige behov samt sammenhængen mellem disse aspekter, hvilket yderligere styrker den kriteriums-relaterede validitet.

Konstruktionsvaliditet og den indre validitet

Konstruktionsvaliditeten beror på, hvorvidt dataindsamlingen og bearbejdningen er konstrueret således, at den kan siges at kunne informere om specifikke forældrekompetencer. Hertil er assessment protokollen udarbejdet, der specifikt er konstrueret i forhold til at kunne undersøge autonomiforhold samt forældres respons på barnets initiativer og særlige behov. Dette er gjort med øvelser omkring at skulle følge og lede hinanden, at skulle skiftes til at spille, at skulle samarbejde samt at skifte mellem struktur og frihed i øvelserne. Ydermere er der konstrueret et spørgeskema, der adresserer forældrenes oplevelse af at deltage i musikterapien herunder deres oplevelse af de enkelte øvelser og elementer. Der er i disse konstruktioner samt i rekrutteringen taget megen hensyn til deltagerens eventuelle utryghed både overfor at skulle deltage i en undersøgelse samt at skulle bruge musikken på en uvant måde, idet denne utryghed kan påvirke den naturlige interaktion mellem forælder og barn. Som forventet har utrygheden på trods af disse bestræbelser stadig påvirket deltagerne, og det fremhæves, at konstruktionsvaliditeten øges væsentligt, når forælder og barn kan deltage i flere sessioner og langsomt vænne sig til rammerne. Forældrens håndtering af utrygheden giver vigtig information omkring, hvorledes forælderen reagerer i uvante og stressede situationer. Denne information fordobler dens værdi, hvis den kan sidestilles med forældrens reaktion i trygge og vante rammer, hvortil flere sessioner ofte er nødvendige.

I forhold til konstruktionen af databearbejdningen og analysen blev både kvalitative og kvantitative måleredskaber inddraget ud fra den opfattelse, at flere forskellige typer af data samlet set giver et bredt billede. Ydermere var dette en måde at undersøge den indre validitet i undersøgelsen på, idet

uoverensstemmelser og ligheder i de forskellige typer af data således kunne diskuteres. Data fra specifikke øvelser blev udvalgt til forskellige analyseformer, ud fra hvilket aspekt øvelsen adresserede samt for at reducere datamængden. Det ville have været en fordel i autonomianalysen at optælle begivenheder ud fra de samme musikalske parametre i begge sessioner, hvilket ville lette sammenligningsgrundlaget i forhold til forandringen mellem sessionerne.

Ligeledes synes det at være en fordel at inddrage tre parametre, idet både volumen, rytmisk grundfigur samt tonal/melodi synes at være karakteristiske for alle familierne i forhold til assessment protokollens øvelser. Ved at ekskludere et af parametrene synes vigtig information at gå tabt, og hertil synes kombinationen af kvantitative og kvalitative data at komme til sin ret, idet sammenligningen af den kvalitative og kvantitative data og undersøgelsen af den indre validitet påpegede denne mangel i forhold til konstruktionsvaliditeten.

Konstruktionen af dataindsamlingen og databearbejdningen synes at resultere i overraskende mængder af data. Man kunne med fordel udvælge specifikke øvelser og analysemetoder, hvis målet var at være endnu mere afgrænset i at skulle informere om eksempelvis autonomiforholdet mellem forældre og barn. Det skal dog her pointeres, at analysen i flere tilfælde har vist, hvorledes autonomiforholdet samt forældrenes respons på barnets initiativer og særlige behov har en indre sammenhæng. Særligt i lyset af skiftet mellem struktur og frihed kan en grundigere forståelse af forældrens problematikker og potentialer opnås. Mængden af data kan også bruges som argument for, at inddragelse af yderligere parametre ikke synes hensigtsmæssig i forhold til assessmentredskabets kliniske anvendelighed.

Subjektivitet som metodens begrænsning

Metodeafsnittet referer også til undersøgelsens grad af subjektivitet i forhold til deltagende observation og i forhold til, at den fungerende musikterapeut også er undersøgeren. Hertil blev forholdsregler taget omkring at færdiggøre alle sessioner, inden analysen påbegyndtes samt at musikterapeuten fulgte en specifik protokol, hvor alle deltagere så vidt mulig gennemgik de samme øvelser og instruktioner. Det blev gjort, for at musikterapeuten ikke påvirkede deltagernes interaktion ved at lede dem i specifikke retninger under selve musikterapien. Musikterapeutens forholdemåde overfor familierne kan have påvirket forælderen og barnets interaktion, idet musikterapeuten interagerer med familierne ved at fungere som rollemodel samt ved at respondere på direkte verbale henvendelser under sessionens forskellige øvelser. Særligt ved dyade 3 bliver tydeligt, at forælderen har behov for terapeutens støtte og guidning. Dette påvirker uden diskussion familiernes naturlige indbyrdes interaktion, men disse informationer synes at være værdifulde i forhold at skulle informere om specialets fokus på specifikke forældrekompetencer, så længe terapeuten er sig bevidst om dette og forholder sig hensigtsmæssigt i forhold til det, hvilket uddybes nærmere i diskussionen omkring den kliniske anvendelighed.

I forhold til subjektiviteten i selve databearbejdningen kunne dette være mindsket ved at indføre peer debriefing, hvor assistenter instrueres i optælle begivenheder i forhold til autonomiprofilen i Bruscias IAP samt i at kategorisere forældrenes respons på barnets initiativer i den enkelte øvelse, men specialets rammer muliggør som nævnt ikke dette. Man kunne have foretaget ”stikprøver”, hvor enkelte analysedelev var blevet udført af sådanne assistenter, men dette var heller ikke muligt indenfor specialets rammer i forhold til at skulle begrænse sig til 100 sider. Det kan også diskuteres om en sådan model ville være muligt i praksis med daglige assessment af forældre, idet denne form er meget omfattende og tidskrævende.

I stedet blev det prioriteret, at beviskæden var tydelig for læseren, således at forforståelsen og grundlaget for kategoriseringer, fortolkninger og diskussioner var åbent tilgængelig for læseren.

En detaljeret uddybning af selve analysemetoden med Bruscias (1987) prædefinerede gradienter og kategorierne for forældrenes respons mindsker de subjektive tolkninger. En analyse af deskriptiv statistik i kortlægningen af begivenheder herunder gennemsnit, median og normalfordeling kunne være blevet foretaget for yderligere at mindske subjektiviteten, sådan som Wigram (2004) beskriver det (Wigram 2004, s. 225). Den deskriptive statistik besværliggøres i kraft af flere deltagere og derved et utydeligt antal begivenheder, men det ville være en oplagt del af den videre forskning og udvikling af den beskrevne assessment model.

Bias

Det anerkendes, at da jeg i kraft af min kendskab til familiernes journal, kan have været forudindtaget i forhold til at skulle tolke på forældrenes forældrekompetencer, og at dette ligger til grund for overensstemmelsen mellem undersøgelsens resultater og familiernes eksisterende journaler. Det understreges dog, at undersøgelsens resultater har langt mere nuancerede beskrivelser, og at journalerne kun kunne have ført mig i en overordnet retning, hvis de har farvet mine tolkninger af dataene. Jeg har ydermere bestræbt mig på at komme med flere perspektiver og flere svarmuligheder både i respekt for familien og i kraft af mit overordnede syn på, hvad vi kan erkende i denne verden.

Multiple metoder

I forhold til den eksisterende debat om brug af multiple metoder inden for musikterapeutisk forskning kan det diskuteres, om de valgte validitetsbegreber indbyrdes modsiger hinanden i kraft deres oprindelige indbyrdes referencerammer. Dette synes dog ikke at være tilfældet, idet specialtets relativistiske syn på sandhed og erkendelse muliggør flere perspektiver. Eventuelle modsigelser kan forstås som et udtryk for flere forskellige eksisterende sandheder, der ved den rette behandling anses for at kunne bibringe værdifuld information om den undersøgte verden. Carol Pricketts (2006) syn på sagen synes at være særligt inspirerende:

” In trying to understand the wondrous tools we music therapists wield (music and therapeutic interaction), perhaps the most can be gained by adopting a pluralistic approach to methods of research, embracing quantitative and qualitative as best fits a situation (Prickett 2006, s.46).

Det anerkendes imidlertid, at en nærmere uddybelse af konsekvensen af at bruge flere metoder og validitetsbegreber på et metateoretisk plan ville være interessant og nyttigt at undersøge i en eventuel videre forskning af den udviklede assessment af interaktion mellem forælder og barn.

Klinisk anvendelighed

Der er flere forskellige aspekter som musikterapeuten bør være opmærksom på under selve udførelsen af den musikterapeutiske assessment, herunder hvorledes andre informationer end de indsamlede kan bidrage til resultaterne, samt hvilken rolle og interventionsform musikterapeuten fortrinsvist bør anvende.

Yderligere informationer

I analysen af forældrenes respons på barnets initiativer og særlige behov opfangedes der yderligere informationer, der ikke direkte kunne kategoriseres som forældrens respons på barnet, men som alligevel bidrog til det samlede billede. Eksempelvis kunne der ved dyade 3 gentagende gange hos forælderen ses en vis mængde af utryghed over at skulle deltage i musikterapien. Hvorvidt kameraet eller musikken som nyt kommunikationsmiddel var det afgørende aspekt kan ikke vides med

sikkerhed, men utrygheden bør indgå i den samlede vurdering af forælders samspil med barnet, for at den kriteriumsrelaterede validitet kan opretholdes. Særligt kan der ved ustrukturerede øvelser indtræffe situationer, hvor musikterapeuten ikke kan styre de tilgængelige informationer, men dette bør bruges konstruktivt og kvalitativt i den samlede vurdering af interaktionen mellem forælder og barn.

Øvelsernes anvendelighed

Spørgeskema

De specifikke øvelseres anvendelighed kan ved at sammenligne forældrenes besvarelser af spørgeskemaet samt ved at inddrage musikterapeutens erfaringer med udførelsen af disse øvelser diskuteres. Overordnet beretter alle forældre i dyaderne/triaden om gode oplevelser, og øvelserne opfattedes ikke som værende besværlige – tværtimod (se bilag 9). For en enkelt forælder var det svært at skulle forholde sig til sværhedsgraden af øvelserne, men dette synes ikke at påvirke den ellers positive oplevelse af sessionerne. Man kunne diskutere, hvorvidt alle forældre refererede til positive oplevelser, fordi de enten bevidst eller ubevidst ville tilfredsstille musikterapeuten og dennes undersøgelse af musikterapiens anvendelsesmuligheder. Sammenlignes besvarelserne med indholdet af de egentlige sessioner synes dette dog ikke at være tilfældet, idet forældre og børn gentagende gange synes at befinde sig i en positiv relation med hinanden på trods af eventuel uhensigtsmæssig respons eller uafbalancerede rollefordelinger.

Udførelse af øvelserne, deres indhold og antal

Selve gennemførelsen af øvelserne synes ikke at være besværlige for musikterapeuten, idet de alle var forholdsvis simple og nemme at forklare. Ideen med rollemodellen syntes at fungere udmærket, og deltagerne syntes i de fleste tilfælde gerne at ville spille alene sammen. I øvelse 3 (se bilag 5) ville flere af børnene ikke følge deres forældre. Dette syntes ikke i lyset af analysen at være et problem, idet det blot gav yderligere information om barnets behov og vante måde at fungere på overfor forælderen.

Der synes ikke at være behov for flere øvelser i forhold til at skulle kunne informere om autonomiforholdet mellem forælder og barn samt forælders respons overfor barnet, selvom der syntes at være forskel i deltageres evne til at rumme eventuelle flere øvelser. Man kunne diskutere, hvorvidt musikterapeuten kunne have ekstra øvelser parat til dyader/triader med større overskud, eller om en såkaldt carry-over effect således ville vanskeliggøre et eventuelt sammenligningsgrundlag på tværs af dyader/triader. I princippet kan sessionen skræddersys i forhold til deltageres ressourcer, men man bør da være opmærksom på, hvorledes ekstra øvelser kan påvirke deltageres interaktion i andre øvelser.

Flere øvelser ville også resultere i mere data og mere analyse, hvilket ikke synes hensigtsmæssigt i forhold til den allerede store mængde af data. Kombinationen af en samarbejdsøvelse, en turtagingsøvelse, en skiftevis ledende og følgende øvelse samt en hel fri øvelse synes at være tilstrækkelig i forhold til at skulle informere om autonomiforhold og forælders responstype. Hvis fokus var andre specifikke forældrekompetencer som eksempelvis forælders evne til at føle empati med barnet ville andre øvelser og måske andre profiler i IAP være mere hensigtsmæssige, men dette kræver yderligere forskning indenfor området. Særligt kunne variationsprofilen med dens fokus på stabilitet og kontrast tænkes at give informationer om kvaliteten af relationen mellem forælder og barn.

Skiftet mellem struktur og frihed synes at være et godt udgangspunkt for at skulle indsamle nuanceret information om interaktionen mellem forældre og barn, idet roller og kontaktform ofte ændrer sig i de forskellige situationer. Dette giver en dybere forståelse af forælders og barnets

sammenspil herunder særligt sammenhængen mellem autonomiforhold og forælders respons, hvor der i flere tilfælde synes at eksistere en kamp mellem forælder og barn om at få egne behov opfyldt.

Musikterapeutens rolle og intervention under assessment

Musikterapeuten bør være opmærksom på, hvilken rolle hun indtager under sessionen. Det synes at være vigtigt ikke at danne alliance med den ene deltager mere end den anden, idet dette kan påvirke deltagerens indbyrdes interaktion betydeligt. Det er i stedet terapeutens rolle at opbygge en tryghedsfølelse gennem tydelig struktur og instruktion for derigennem at opbygge en høj grad af forudsigelighed. Musikterapeuten indtager stadig en venlig og imødekommende attitude, men bør være varsom med at tilbyde al for megen støtte både under instruktionen til øvelserne og under improvisationerne, særligt når det ikke kan lade sig gøre, at deltagerne udfører øvelserne alene. Indtager musikterapeuten en al for støttende eller tydelig rolle i musikken, kan dette give et skævt billede af interaktionen mellem forælder og barn, idet de ikke længere befinder sig i deres naturlige måde at interagere på, hvilket blev tydeligt i sammenligningen mellem den kvantitative og kvalitative data ved dyade 3 (se s. 70-71), hvor terapeuten fungerede som støtte for forælderen.

Når terapeuten spiller med

Ved at lade musikterapeuten spille med i de ustrukturerede frie øvelser kompliceres analysen af autonomiforholdet mellem forælder og barn samt forælders respons på barnet, idet terapeutens spil kan påvirke forælders og barnets indbyrdes interaktion. Det er en udfordring at skulle fungere som rollemodel uden at være for tydelig og dermed tilbyde struktur til eventuelle deltagere med stort behov for støtte. Dette kan resultere i større samspil med denne deltager end med den anden, hvorfor det vurderes, at terapeuten så vidt muligt for at undgå denne skæve fordeling ikke bør spille med anden gang øvelsen gennemføres. Omvendt kan deltageres afhængighedsforhold til terapeuten være en vigtig information i forbindelse med analysen af autonomiforholdet mellem forælder og barn.

Etiske overvejelser

Den største udfordring i assessment af interaktion mellem forældre og deres børn er at kunne observere og ikke begynde at behandle eller intervenere i forhold til bestemte målsætninger. Så vidt muligt at lade stå til selv i tilspidsede situationer kan give værdifulde informationer, så længe deltagerens overordnede velbefindende er sikret. Eksempelvis kan det være svært ikke at reagere på konflikter som den mellem søn og datter i triade 2 (se bilag 11, s.5), men det er vigtigt at afvente forælders respons på denne konflikt, selvom om den måske aldrig kommer. Deltagerens velbefindende anses dog stadig som værende musikterapeutens ansvar, idet ubehagelige situationer bør standes i tide uden at specificke terapeutiske mål og behandlingsmæssige overvejelser bør spille en afgørende rolle.

Hvis assessmentforløbet skal fortsætte med et efterfølgende behandlingsforløb synes det i midlertidig vigtig, at musikterapeuten er sig bevidst om dette rolleskift, samt at tydelige fælles mål for terapien bliver eksplicit aftalt mellem forælder og musikterapeut (og eventuelt barnet), således at terapeutens rolleskift også bliver forståelig for familien. Når der er et specifikt arbejds punkt eller et specifikt fokus giver det også mening, at terapeuten styrer og intervenserer i en bestemt retning i modsætning til en undersøgelsesfase, hvor musikterapeuten i stedet forsøger at danne sig et billede af den eksisterende relation. Terapeuten ville ved at påbegynde behandlingen under assessmentforløbet risikere at åbne op for skrøbeligt materiale uden en garanti for et efterfølgende behandlingsforløb, hvilket synes at være højst uetisk i forhold til familiens velbefindende.

Deltagernes forventning til musikterapeutens rolle

Forældrene blev inden de indvilligede i at deltage introduceret til musikterapien og til undersøgelsen uden specifikt at få at vide, at fokus var på deres forældrekompetencer. I stedet blev de informeret om, at specialet ville undersøge, hvordan musikterapien kunne bruges med forældre og børn (se bilag 3). Dette blev gjort for at øge deltagernes tryghed i at skulle deltage, samt for at undgå at forældrene ville blive påvirket af at kende undersøgelsen fokus, og derigennem undgå en såkaldt Hawthorne effect. I forhold til at lade stå til og afvente forældrerens respons på eventuelle konflikter eller tilspidsede situationer kan forældrene have forventninger om, at terapeuten har det overordnede ansvar for sådanne situationer, hvilket kan påvirke deres naturlige måde at respondere overfor barnet på. Denne overladning af ansvar til andre kan omvendt også betragtes som værende en vigtig information i analysen af autonomiforholdet mellem forælder og barn samt forældrerens responstype overfor barnet.

Musikterapeutisk assessment i forhold til nuværende metoder

Den musikterapeutiske assessment og dens tilgang til en forældrekompetenceudredning synes ud fra litteraturgennemgangen samt undersøgelsens resultater at kunne bidrage med væsentlige opgraderinger af systematik inden for nuværende metoder til forældrekompetenceafklaringer. Analysen af observationerne af interaktion mellem forælder og barn kan give mere nuancerede beskrivelser og muliggør en dybere forståelse af forældrene og familiens svagheder, styrker og udviklingspotentialer (jævnfør afsnittet om forældrekompetenceafklaring s. 14).

Assessment synes at have en stor værdi, når den også kan informere om styrkesider og potentialer og ikke kun om mangler. Det synes meget værdifuldt at kunne skabe situationer, der muliggør succesoplevelser frem for nederlag.

Særligt synes det at være nyttigt at kunne tilbyde forældre og børn et kreativt medie, der kan motivere forældre og børn til meningsfyldte og positive samspilssituationer. Der synes at være mulighed for at kunne veksle mellem struktur og frihed, uden at metoden for analyse af observationen risikerer at blive tilsvarende ustruktureret, idet den musiske interaktion og de relationsmæssige aspekter danner grundlaget for analysen.

Ligeledes synes det at være nyttigt, at den musikterapeutiske assessment kan danne grundlag for videre behandling, hvor en løbende vurdering af eventuelle forandringer og udvikling er mulig. Den positive interaktion samt skiftet mellem forskellige typer af øvelser synes at danne et godt grundlag for, at forælderen kan træne sine udviklingspotentialer, og hvor barnet samtidigt kan få opfyldt nogle af sine særlige behov i disse trygge rammer. Der mangler dog væsentlig dokumentation inden for musikterapi med forældre og deres omsorgsvigtede børn, hvortil videre forskning anses at være en nødvendighed, førend en tradition indenfor området for alvor kan udvikle sig.

Det påpeges dog, at musikterapeutisk assessment kan benyttes, uanset om en eventuel efterfølgende behandling er af musikterapeutisk art eller ej.

Efter disse diskussioner omkring specialets metode samt den kliniske anvendelighed kan den endelige konklusion udarbejdes.

Konklusion

Information om specifikke forældrekompetencer

I henhold til problemformuleringen kan det konkluderes, at musikalsk improvisation og interaktion kan informere om autonomiforholdet mellem forælder og barn samt informere om forælders respons på barnets initiativer og særlige behov ved at foretage den rette dataindsamling og databearbejdning af observationerne. Her synes en kvantitativ kortlægning af begivenheder og en analyse af turtagningen mellem forælder og barn samt en kvalitativ kategorisering af forælders responstype samlet at give et bredt og nuanceret billede af rollefordelingen og kontaktformen mellem forælder og barn. Særlig synes sammenligningen af de forskellige typer af data at give en dybere forståelse af familien.

Analysen af autonomiforholdet giver et detaljeret og dybdegående billede af rollefordelingen mellem forælder og barn i forskellige situationer samt eventuelle partnerskab og magtkampe. Det kan konkluderes, at deltagerne så vidt muligt bør spille alene sammen, således at musikterapeuten ikke påvirker deltagerne og komplicerer analysen. Deltagernes reaktion på musikterapeuten kan dog give vigtig information eksempelvis i forhold til at skulle forsætte i et videre behandlingsforløb. Analysen af autonomiforholdet kompliceres yderligere ved flere deltagende børn, men denne analyse kan dog give mere information om børnenes indbyrdes rollefordeling, hvilket kan uddybe forståelsen af det samlede billede af familien. Analysen af autonomiforholdet kan sammen med analysen af forælders respons på barnets initiativer informere om, hvorvidt forælderen kan tilsidesætte egne behov og imødekomme barnets særlige behov for opmærksomhed, støtte, anerkendelse og struktur.

Turtagningsanalysen giver et billede af, hvorledes deltagerne hhv. giver og tager plads i forhold til andre deltagere, samt hvorvidt enkelte deltagere har tendens til at afbryde andre. Det kan også informere om en dyades måde at samarbejde på og derved informere om autonomiforholdet og rollefordelingen mellem deltagerne. Turtagningsøvelsen kan sammen med analysen af forælders respons på barnets initiativer informere om, hvorvidt forælderen kan tilsidesætte egne behov og imødekomme barnets særlige behov for opmærksomhed, støtte og anerkendelse.

Kategorisering af forælders respons på barnets initiativer kan give et billede af, om forælderen i forskellige situationer kan give sit barn støtte, samt informere om hvorvidt der sker følelsesmæssige udvekslinger mellem forælder og barn. Det kan også give et billede af, i hvilke situationer forælderen er afvisende, dominerende, overinvolveret eller passiv overfor barnet. Ved at være åben over for eventuelle nye kategorier, kan analysen komme med yderligere informationer om familien. Sammenligningen af de kvantitative og kvalitative data samt sammenligningen mellem 1. og 2. session kan give uddybende informationer om interaktionen mellem forælder og barn, og samtidig fungere som en måde at validere resultaterne på ved at diskutere eventuelle modsigelser og overensstemmende data.

Resultaterne fra de tre dyader/triade viste tre meget forskellige familier med hver deres specifikke sammensætning af relationsmønstre, kontaktformer, autonomiforhold og foretrukne responstype. Dyaderne reagerede alle forskelligt på de respektive øvelser, hvilket gav nyttige og unikke billeder og forståelser af forældrenes styrkesider, svagheder og potentielle udviklingsområder.

Graden af struktur

Forskellige grader af struktur i musikterapeutisk assessment synes at være et nyttigt redskab i forhold til at skulle informere om autonomiforholdet mellem forælder og barn og om forælders respons på barnets initiativer og særlige behov. De forskellige situationer stiller forskellige krav til forældres evne til at imødekomme barnets behov og muliggør på denne måde en dybere forståelse af interaktionen. Særligt synes sammenhængen mellem autonomiforholdet og forælders foretrukne responstype overfor barnet at blive tydelig, idet en magtkamp om at få egne behov opfyldt eksempelvis kan gøre sig gældende.

De strukturløse øvelser giver en mængde af ekstra information, der ved den rette bearbejdelse kan bidrage til det samlede billede af deltagernes interaktion.

Graden af struktur og forudsigelighed synes også at være væsentligt i skulle opbygge og sikre familiernes tryghed i at skulle deltage i en musikterapeutisk assessment.

Musikterapiens fleksibilitet i forhold til struktur muliggør også, at forældrene i et eventuelt videre forløb nuanceret kan træne en hensigtsmæssig responstype overfor barnet samt træne en hensigtsmæssig autoritær rolle over for barnet.

Klinisk anvendelighed

Et musikterapeutisk assessmentredskab kan i henhold til problemformuleringen være nyttefuldt i udredningen af specifikke forældrekompetencer ved i løbet af kun 2 sessioner at kunne informere om familien. Korttidsassessment synes at være et særligt nyttigt redskab i forhold til de nuværende ofte omfattende og langvarige perspektiver. Musikkens kreative og fleksible medie synes at motivere deltagerne til at interagere i et positivt samspil, mens rollefordelingen og kontaktformen bliver tydelig i den musikalske improvisation. En analyse af de musikalske relationer kan informere om deltagernes interaktion, uden at familien i første omgang selv behøver at forholde sig til disse aspekter. Hvorledes musikken specifikt motiverer både forælder og barn, samt hvordan dette kunne udnyttes til fulde i en eventuel videre behandling af familien, ville være et interessant undersøgelsesområde og kræver mere forskning, førend musikterapien kan udvikle en tradition inden for området af musikterapi med forældre og børn.

Nuværende metoder

I forhold til de nuværende metoder indenfor forældrekompetenceafklaringer synes en musikterapeutisk assessment at kunne bidrage med systematik og nuancerede informationer, og risikoen for subjektive og værdiladede tolkninger synes at være reduceret. En musikterapeutisk assessment giver mulighed for en videre behandling med løbende vurderinger af eventuelle forandringer og udvikling, men dette kræver yderligere forskning samt en dybere forankring af en musikterapeutisk tradition indenfor området. Umiddelbart synes musikterapien at muliggøre, at forælderen kan tilgodese nogle af børnenes særlige behov for opmærksomhed, anerkendelse og strukturerende gensvar. Det kan endvidere lade sig gøre at inddrage flere børn i den musikterapeutiske assessment, men her skal man være særlig opmærksom på en eventuel turtagingsanalyse, idet de mange mulige skift kan besværliggøre den efterfølgende analyse.

Musikterapeutisk assessment kan ikke på baggrund af observation af interaktion mellem forælder og barn informere objektivt på samme måde som en standardiseret test, men en objektiv og standardiseret test af en kompleks menneskelig relation synes heller ikke at være tilstrækkelig til at bygge afgørende behandlingstiltag ud fra. Særligt synes specialets eksistentielle menneskesyn, hvor menneskets relationer er afgørende for forståelsen af mennesket, ikke at være foreneligt med en udelukkende objektiv tilgang til udredning af forældrekompetencer (jf. s.4).

I forhold til at skulle øge objektiviteten synes det omfattende at skulle lade flere musikterapeuter foretage den samme analyse med en efterfølgende sammenligning af modsigelser og overensstemmelser. Måske ville et tværfagligt samarbejde med personale med kendskab til familien være en mere overskuelig og anvendelig metode, der kunne øge resultaternes pålidelighed.

Sammenfattende konklusion

I forhold til hvordan musikterapeutisk assessment af forældres interaktion med deres barn kan informere om autonomiforhold samt forældres respons på barnets initiativer og særlige behov i forhold til styrkesider, svagheder og udviklingspotentialer hos disse forældre synes en systematisk og struktureret assessment protokol med dertilhørende dataindsamling og analysemetoder overordnet at være et godt udgangspunkt. Protokollen bør indeholde øvelser med skiftende grader af struktur og frihed, og musikterapeuten bør indtage den rette interventionsform samt skabe den rette mængde af tryghedsskabende foranstaltninger, således at forælder og barn kan interagere i henhold til deres naturlig opbyggede interaktion.

Der opfordres til yderligere forskning indenfor området af musikterapi med forældre og børn, og særligt ville en undersøgelse af mere detaljerede retningslinier for denne assessment models administration være kærkommen herunder specifikation af interventionsform, instruktion og valg/fravalg af øvelser under selve udførelsen. Ligeledes ville det være interessant at undersøge interaktionen mellem fædre og deres omsorgsvigtede børn i en musikterapeutisk setting.

Litteraturliste

- Ainsworth, M.D.S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant Care and Growth of Attachment*. Baltimore: John Hopkins Univ. Press.
- Alvin, J. & Warwick, A. (1991). *Music Therapy for the Child*. New York: Oxford University Press.
- Andersen, J. & Burian, B. (2002). *Den medskabende familie .- dagbehandling med børnefamilier*. Kbh: Nordisk Forlag A/S.
- Bruscia, Kenneth (1987). *Improvisational Models of Music Therapy*. Illinois: Charles C Thomas Publisher
- Bunt, L. (2002). Suzanna's Story. I: Bunt, L. & Hoskyns (eds.) *The Handbook of Music Therapy*. East Sussex: Brunner-Routledge.
- Crittenden, P.M. (1981). Abusing, Neglecting, Problematic and Adequate Dyads: Differentiating by Patterns of Interaction. I: *Marril Palmer Quarterly*, volume 27: 201-217.
- Edgerton, C. (1994). The Effect of Improvisational Music Therapy in the Communicative Behaviours of Autistic Children. I: *Journal of Music Therapy*. Vol 31, 1 s. 31-64.
- Ferrer, Christian & Lumholt, Axel (2005). Et billede på familien. I: *Psykolog Nyt*, volume 10, s.16-20
- Hannibal, Niels (2002). Henvisning, assessment og egnethed til musikterapi i psykiatrisk regi. I: *Musikterapi i psykiatrien*, Årsskrift 2002
- Hibben, Julie (1992). Music Therapy in the Treatment of Families with Young Children. I: *Music Therapy*, volume 11: 1, 28-44.
- Hougaard, Esben (1998). *Psykoterapiens hovedtraditioner*. Virum: Psykologisk Forlag
- Hussey, David & Layman, D (2003). Music Therapy With Emotionally Disturbed Children. I: *Psychiatric Times*, Volume 6
- Irgens-Møller, Ingrid (1998). *Evalueringsrapport: Om et projekt med musikterapi på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Hospital, Risskov*. Risskov: Psykiatrisk Hospital.
- Irgens-Møller, Ingrid & Bjerg, Maiken (2004). Positiv relationserfaring for børn i musikterapi. I: *Dansk Musikterapi*, Volume 1(2), s.4 -14
- Killén, Kari (2005). *Omsorgssvigt er alles ansvar*. Kbh: Hans Reitzel.
- Killén, Kari (1988). *Omsorgssvikt og barnemishandling. En kassstudie og etterundersøkelse av*

barn i omsorgsviktsituasjoner. Oslo: Kommuneforlaget

- Laursen, Lise & Jacobsen, Stine (2004). *Hvem er jeg – hvad gør jeg. En kvalitativ undersøgelse af eklekticisme og identitet indenfor musikterapien*. Aalborg Universitet, Institut for musik og musikterapi
- Lenz, G. (1996). *Music Therapy and Early Interactional Disorders – the Exampel of the Cry Babies*. Ikke udgivet afhandling præsenteret ved den 8. musikterapikongres i Hamborg, Tyskland.
- Levinge, A. (1990). The Use of I and Me: Music Therapy with an Autistic Child. I: *Journal of British Music Therapy*, volume 6: 2, 325-339.
- Loewry, Joanne (2000). Music Psychotherapy Assessment. I: *Music Therapy Perspectives*, volume 18, s. 47-58
- Miller, Eric M. (1994). Musical Intervention in Family Therapy. I: *Music Therapy*, volume 12: 2, 39-57.
- Müller, Pierrette & Warwick, Auriel (2005). Autistic Children and Music Therapy. The Effects of Maternal Involvement in Therapy. I: Wigram, T & Heal, M (eds.) *Music Therapy in Health and Education*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Nocker-Ribaupierre, M. (1999). Premature Birth and Music Therapy. I: Wigram, T. & de Backer, J. (eds.), *Clinical Applications of Music Therapy in Developmental Disability, Paediatrics and Neurology*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Nordoff, P. & Robbins, C (1977). *Creative Music Therapy*. New York: Harper and Row Publishers.
- Oldfield, Amelia (1993). Music Therapy with Families. I: Wigram, T. & Heal, M. (eds.) *Music Therapy in Health and Education*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Oldfield, Amelia (1999). Listening, the First Step toward Communicating through Music. I: Milner, P. & Carolyn, B. (ed.) *Time to Listen to Children, Personal and Professional Communication*. London: Routledge.
- Oldfield, Amelia (2000). Communicating Though Music. The Balance Between Following and Initiating. I: Wigram, T. Saperton, B. & West, R. (eds) *The Art and Science of Music Therapy: A Handbook*. Singapore: Harwood Academic Publishers.
- Oldfield, Amelia & Nudds, J. (2002). *Joshua and Barry, Music Therapy for a Partially Sighted Little Boy with Cerebral Palsy*. Træningsvideo produceret af Anglia Polytechnic University.
- Oldfield, Amelia (2006). *Music Therapy with Mothers and Children*. (Endnu ikke udgivet ph.d.

afhandling)

- Pedersen, Inge Nygaard (1998). Musikterapiens indplacering i Danmark. I: *Musikterapi i Psykiatrien*, Årsskrift 1998.
- Pavlicevic, Mercedes (1991). *Music in Communications Improvisation in Music Therapy*. Ph.d. afhandling. University of Edinburgh: Department of Psychology & Music.
- Pavlicevic, Mercedes (1997). *Music Therapy in Context*. London: Jessica Kingsley Publishers
- Polansky N.A., Borgman R.D., De Saix, C. & Smit B.J. (1970). Two Modes of Maternal Immaturity and Their Consequences. I: *Child Welfare*, volume 49, s.312-324.
- Prickett, Carol (2006). Principles of Qualitative Research. I: Wheeler, B. (ed.) *Music Therapy Research*. Gilsum: Barcelona Publishers
- Robarts, J. (1996). Music Therapy for Children with Autism. I: Trevarthen, C., Aitken K., Papoudi D. & Robarts J. (eds.) *Children with Autism: Diagnosis and Intervention to Meet their Needs*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Robson, Colin (2002). *Real World Research*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Smeijsters, Henk (1997). *Multiple Perspectives. A Guide to Qualitative Research in Music Therapy* Gilsum NH: Barcelona Publishers.
- Schumacher, K., Calvet-Kruppa, C. (1999). The AQR - an Analysis System to Evaluate the Quality of Relationship during Music Therapy, I: *Nordic Journal of Music Therapy*, volume 8 (2), s. 18 - 192
- Stern, Daniel (2000). *Interpersonal World of The Infant*. New York: Basic Books
- Strange, John (1999). Client-centered Music Therapy for Emotionally Disturbed Teenagers having Moderate Learning Disability. I: Wigram, T & Backer, J. (eds.) *Clinical Applications of Music Therapy in Developmental Disability, Paediatrics and Neurology*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Trolldalen, Gro (1997). *Musikkterapi og samspel. Et musikkterapiprojekt for mor og barn*. Hovedopgave i musikk. Oslo Universitet: Institutt for Musikk og Teater, avdeling for Musikkvitenskap
- Van Deurzen, Emmy (1999). *Eksistensielle dimensioner i psykoterapi*. Gylling: Hans Reitzels Forlag.
- Westh, Finn (2003). *Parents Preference Test. Om PPT og den udvikling*. København: Westh Development & Psykologisk Forlag.
- Wigram, Tony (1996). Music Therapy fro A Girl With Rett's Syndrome: Balancing Structure and

Freedom. I: Bruscia, K. (ed) *Case Studies in Music Therapy*. USA: Barcelona Publishers.

Wigram, Tony (2000). A Method of Music Therapy Assessment for the Diagnosis of Autistic and Communication Disordered Children. I: *Music Therapy Perspectives* volume 18, 1.

Wigram et al. (2002). *A Comprehensive Guide to Music Therapy*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Wigram, Tony (2004). *Improvisation*. London: Jessica Kingsley Publishers.

De 6 profiler i IAP

Kenneth E Bruscia 1987

1) Integration

- Hvorledes samtidige aspekter organiseres.

Udifferentieret	Sammensmeltet	Integreret	Differentieret	Overdifferentieret

2) Variabilitet

- Hvorledes på hinanden følgende aspekter organiseres og interrelaterer

Rigid	Stabilt	Variabelt	kontrasterende	Tilfældigt

3) Spænding

Underspændt	Rolig	I cyklusser	Spændt	Hyperspændt

4) Kongruens

- I hvor høj grad der er kongruens ml. samtidige følelsestilstande og rolle relationer

Uforpligtet	Kongruent	Centreret	Inkongruent	Polariseret

5) Fremtrædende træk

- Hvorledes visse musikalske elementer fremtræder mere end andre

Tilbagetrukket	Konform	Bidragende	Kontrollerende	Dominerende

6) Autonomi

- Relationer formet mellem improvisatorerne. Hvorledes musikalske elementer bruges til at lede eller følge den anden.

Dependent	Følger	Partner	Leder	Modstår

Eksempel på underskalaer for musikalske elementer og deres komponenter.

<u>AUTONOMI</u>	<u>VARIATION</u>
1 = Afhængig	1 = Rigid
2 = Følger	2 = Stabil
3 = Partner	3 = Varieret
4 = Leder	4 = Kontrasterende
5 = Modstridende	5 = Tilfældig
____ Rytmask grund-figur	____ Tempo
____ Rytmask front-figur	____ Strofer/underinddelinger
____ Tonal / Melodisk figur	____ Rytmask figurer
____ Harmonisk	____ Melodiske figurer
____ Tekstur	____ Tonal basis
____ Fraserings	____ Harmoni
____ Volumen	____ Stilart
____ Klang (timbre)	____ Tekstur: Generel
____ Program / lyrik	____ Tekstur: Register
	____ Tekstur: Roller
	____ Tekstur: Konfigurationer
	____ Fraserings
	____ Volumen
	____ Klang (timbre)
	____ Krop
	____ Tekst/lyrik

Patients Name.....

Date.

AUTONOMY**VARIABILITY**

SECTION ANALYSED

SECTION ANALYSED

DEPENDANT	1	2	3	RIGID	1	2	3
FOLLOWER				STABLE			
PARTNER				VARIABLE			
LEADER				CONTRASTING			
RESISTER				RANDOM			

Musikterapi med forælder og barn

Til mit speciale der afslutter musikterapiuddannelsens 5-årige uddannelse på Aalborg Universitet vil jeg gerne undersøge, hvordan musikterapi kan bruges sammen med forælder og barn. Til denne undersøgelse har jeg brug for frivillige deltagere bestående af par med en forælder og et barn. Deltagelsen indebærer, at du sammen med dit barn møder op til 2 sessioner a max 45 minutter, hvor I er sammen om at synge og spille på instrumenter. Der vil være forskellige små øvelser og lege, og det kræver ingen musikalske evner hverken hos dig eller dit barn. Sessionerne giver dig mulighed for at være sammen med dit barn på en ny og kreativ måde, hvor I begge kan nyde hinandens selskab. Der vil ikke give nogle negative bivirkninger.

Sessionerne skal bruges til specialets undersøgelse. I vil begge være helt anonyme i formidlingen af undersøgelsen, idet jeres navne vil blive ændret, og idet der ikke vil blive refereret til personlige detaljer, der kan identificere jer som deltagere. Sessionerne vil blive optaget på video og et lydmedie, og disse kliniske optagelser vil blive analyseret i henhold til mit speciale, der afslutter min uddannelse som kandidat i musikterapi. Optagelserne vil kun blive fremvist til supervision og til eksamen. Alle optagelser slettes efter senest 5 år.

Med venlig hilsen

Stine Lindahl Jacobsen

Musikterapistuderende ved Aalborg Universitet

s.j@stofanet.dk

22 74 28 12

Kontrakt om brug af video- og lydoptagelse

Der gives tilladelse til, at musikterapipraktikant Stine Lindahl Jacobsen i 2-3 musikterapisessioner må optage forælder og barn på hhv. video og digitale lydmedier. Optagelserne skal bruges til en undersøgelse foretaget af Stine L. Jacobsen, hvor det kun er denne, dennes vejleder og eventuel eksaminator, der skal se optagelserne. Beskrivelserne af sessionerne ud fra optagelserne vil i undersøgelsens videreformidling blive fuldstændig anonymiseret, og selve undersøgelsen eller specialet henvender sig til musikterapeuter, musikterapistuderende og andre med interesse for musikterapi med forældre og børn.

Videoer og digitale optagelser er fortroligt materiale og behandles på lige fod med andet journalmateriale i Social- og Sundhedsforvaltningen. Hvis der i forløbet skulle opstå ønske om at bruge materialet eller dele af heraf på en anden måde end ovenfor beskrevet, vil dette ikke ske uden familiens skriftlige samtykke.

Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid trækkes tilbage, og alle optagelser vil blive slettet senest efter 5 år.

Deltagers navn (barnet)

Deltagers navn (forælder)

Dato

Underskrift

Dato

Stine Lindahl Jacobsen

Assessment protokol

1.session

- Entre - frit: Kom indenfor. Jeg skal lige stemme guitaren og tjekke instrumenterne. Kig I jer bare lidt omkring.
- En tryk ramme: Nu skal vi synge en goddagsang – og den lyder sådan her.
Vi synger den et par gange - bare syng med.
- Øvelse 1: Nu skal vi hver især vælge et instrument. I må vælge et af de her instrumenter og så vende tilbage til stolen.
Lad os starte med at prøve vores instrument af på skift. Jeg starter.

Nu skal vi prøve at følge en spilleregul, der hedder – først spiller vi så lavt vi kan – så spiller vi højere og højere – og til sidst spiller vi lavt igen. Jeg spiller med jer første gang.
Ros. Prøv I to nu at spille alene sammen med samme spilleregul.
- Øvelse 2: Nu skal vi spille sammen på skift. Der er en, der starter med at spille. På et tidspunkt stopper hun igen, og uden at sige noget starter den næste med at spille. Lad os prøve – jeg starter og spiller med jer første gang.
Ros. Prøv I to nu at spille alene sammen med samme spilleregul.
- Øvelse 3: Nu kan I vælge et nyt instrument, hvis I har lyst. I må også gerne beholde det, I har. (prøv eventuel nyt instrument af).

Nu skal I prøve at spille sammen, hvor den ene følger den anden, sådan så der er én der bestemmer, hvor hurtigt, hvor højt osv. Vil du starte (barnet), så følger mor dig i den musik, du laver og bagefter bytter I. Jeg spiller med den der følger.
Ros. Lad os prøve en gang mere.
- Frit rum: Lad os nu spille musik sammen uden nogen spilleregler. Helt frit. Jeg spiller sammen med jer.

Ros. Har I lyst til at skifte instrument inden vi prøver en gang mere?
(prøv eventuel nyt instrument af).
- Den trykke ramme Nu er vi ved at være færdige. Nu lægger vi vores instrumenter tilbage og så skal vi synge en farvelsang – den lyder sådan her. Vi tager den et par gange – bare syng med.

2.session

Entre - frit:

Kom indenfor. Jeg skal lige stemme guitaren og tjekke instrumenterne. Kig I jer bare lidt omkring.

En tryk ramme:

Nu skal vi synge en godtdagsangen – Kan I huske den?
Vi synger den et par gange - bare syng med.

Øvelse 1:

Nu skal vi hver især vælge et instrument. I må vælge et af de her instrumenter og så vende tilbage til stolen.
Lad os starte med at prøve vores instrument af på skift. Hvem starter ?

Nu skal vi prøve at følge den spilleregul, der hedder – først spiller vi så lavt vi kan – så spiller vi højere og højere – og til sidst spiller vi lavt igen. Kan I huske den? Jeg spiller med jer første gang.
Ros. Prøv I to nu at spille alene sammen med samme spilleregul.

Øvelse 2:

Nu skal I spille sammen på skift. Der er en der starter med at spille og på et tidspunkt stopper hun igen, og uden at sige noget starter den næste så med at spille. Lad os prøve – Hvem starter?
Ros. Prøv I to nu at spille alene sammen med samme spilleregul.

Øvelse 3:

Nu kan I vælge et nyt instrument, hvis I har lyst I må også gerne beholde det I har. (prøve eventuel nyt instrument af).

Nu skal I prøve at spille sammen, hvor den ene følger den anden, sådan så der er én der bestemmer, hvor hurtigt, hvor højt osv. Vil du starte (barnet), så følger mor dig i den musik du laver og bagefter bytter I.
Ros. Lad os prøve en gang mere.

Frit rum:

Lad os nu spille musik sammen uden nogen spilleregler. Helt frit. Jeg spiller sammen med jer.

Ros. Har I lyst til at skifte instrument inden vi prøver en gang mere, hvor I spiller alene?
(prøve eventuel nyt instrument af).

Den trykke ramme

Nu er vi ved at være færdige. Nu lægger vi vores instrumenter tilbage og så skal vi synge en farvelsang – den lyder sådan her. Vi tager den et par gange – bare syng med.

Spørgeskema

Dette spørgeskema er lavet for at finde ud af, hvordan du oplevede musikterapisessionen sammen dine børn. Hvor godt og hvor lidt du synes om de forskellige aktiviteter, og hvor besværlige og lette du synes de forskellige aktiviteter var at lave sammen med dine børn. Spørgeskemaet skal hjælpe til at med evaluere, hvor brugbare de forskellige aktiviteter er, så der er brug for at du er meget ærlig i dine svar omkring dine oplevelser. Sæt ring om det er passer bedst til din oplevelse:

1. Synes du startsangen var en god måde at starte sessionen på?

1	2	3	4	5
Jeg synes rigtig godt om det	Jeg synes godt om det	Jeg synes hverken om det eller ej	Jeg synes ikke om det	Jeg synes slet ikke om det

2. Hvordan var det at synge sangen sammen med dine børn?

1	2	3	4	5
Det var meget besværligt	Det var besværligt	Det var hverken besværligt eller ej	Det var let	Det var meget let

3. Hvad synes du om at spille højt – lavt – højt i musikken?

1	2	3	4	5
Jeg synes rigtig godt om det	Jeg synes godt om det	Jeg synes hverken om det eller ej	Jeg synes ikke om det	Jeg synes slet ikke om det

4. Hvordan var det at gøre dette sammen med dine børn?

1	2	3	4	5
Det var meget besværligt	Det var besværligt	Det var hverken besværligt eller ej	Det var let	Det var meget let

5. Hvad synes du om at skiftes til at spille i musikken?

1	2	3	4	5
Jeg synes rigtig godt om det	Jeg synes godt om det	Jeg synes hverken om det eller ej	Jeg synes ikke om det	Jeg synes slet ikke om det

6. Hvordan var det at skiftes til at spille sammen med dine børn?

1	2	3	4	5
Det var meget besværligt	Det var besværligt	Det var hverken besværligt eller ej	Det var let	Det var meget let

7. Hvad synes du om at følge hinanden i musikken?

1	2	3	4	5
Jeg synes rigtig godt om det	Jeg synes godt om det	Jeg synes hverken om det eller ej	Jeg synes ikke om det	Jeg synes slet ikke om det

8. Hvordan var det at følge hinanden i musikken sammen med dine børn?

1	2	3	4	5
Det var meget besværligt	Det var besværligt	Det var hverken besværligt eller ej	Det var let	Det var meget let

9. Hvad synes du om at spille helt frit i musikken?

1	2	3	4	5
Jeg synes rigtig godt om det	Jeg synes godt om det	Jeg synes hverken om det eller ej	Jeg synes ikke om det	Jeg synes slet ikke om det

10. Hvordan var det at spille helt frit sammen med dine børn?

1	2	3	4	5
Det var meget besværligt	Det var besværligt	Det var hverken besværligt eller ej	Det var let	Det var meget let

11. Synes du farvelsangen var en god måde at slutte af på?

1	2	3	4	5
Jeg synes rigtig godt om det	Jeg synes godt om det	Jeg synes hverken om det eller ej	Jeg synes ikke om det	Jeg synes slet ikke om det

12. Hvordan var det at synge sangen sammen med dine børn?

1	2	3	4	5
Det var meget besværligt	Det var besværligt	Det var hverken besværligt eller ej	Det var let	Det var meget let

Øvrige kommentarer

.....

.....

.....

Tak for dine besvarelser

Jeg giver hermed min tilladelse, at min udfyldelse af dette spørgeskema må anvendes til forskningsmæssige formål under forudsætning af fuld anonymitet.

Underskrift _____

Analyse af autonomiforhold

Dyade _____
Session _____

	Øvelse 1 -		Øvelse 3 -		Frit rum -	
	Forælder	Barn	Forælder	Barn	Forælder	Barn
Dependent						
Følger						
Partner						
Leder						
Modstander						

Forælder respons på barn

Dyade: 1

Session: 1

Entre

0.00 – 0.53

Barn	Forælder respons	Sammenfatning	Kategori
Spiller på instrumenter og siger ”prøv at høre”	”Jeg vil gerne høre, men nu skal vi sidde på stolen” (klapper på stolen med hånden)	Forælderen fortæller barnet, at hun gerne vil høre ham spille på instrumentet, men fortæller ham samtidigt på en kærlig og omsorgsfuld måde, at han skal sætte sig på stolen.	Overvejende synes forælderen at være støttende i sin respons på barnet, og samtidigt guider hun ham i en bestemt retning.
Bliver ved med at spille	(trækker stolen hen – viser ham, hvad hun vil have han skal gøre. Øjenkontakt og smilende.)		
Sætter sig ned	”Det var godt” da han sætter sig ned.		

Turtagning

07.36 – 14.24

Barn	Forælder respons	Sammenfatning	Kategori
Barnet spiller lystigt på sin fløjte og stopper	Forælderen kigger på Tp, smiler og rokker med Spiller på sit klokkespil – små melodibrudstykker	Forælderen giver barnet megen opmærksomhed og smiler og nikker anerkendende til det flere gange. To gange retter forælderen på barnets spil og afbrydelser. Efter barnets lange soloer klapper forælderen spontant af barnets spil. Der sker en meget positiv udveksling af følelser i disse pauser. Forælderen engagerer og stimulerer sit barn med sjove lyde og bevægelser.	Forælderen synes at være meget støttende (følelsesmæssigt udvekslende) i sin anerkendelse og ros af barnet. Til tider er forælderen dog også dominerende i sin respons på barnet.
Griner og siger ”Mor, jeg vil gerne fortælle noget”	Kigger op, spiller lidt endnu, stopper så, smiler og siger ”sssh´er” og aer hans arm blidt		
Sønnen holder mund imens ”Jeg prøver igen” fumler lidt med fløjten	Tp spiller og stopper Sætter fingeren på fløjten og siger ” Hvis du holder der, så kommer der ikke meget lyd ud...”		

Jeg vil have et nyt instrument. Jeg vil gerne spille på klaveret.” Tp siger ” Du må tage 1 tur” Barnet siger ”nej, to ture” spiller på klaveret Spiller meget kraftigt	”Vi tager en tur til at starte med” Forælderen rækker med og smiler, lytter interesseret reagerer med et passende overrasket ansigtsudtryk		
Stopper brat og siger ”Det var det” ”Det var god musik” ”Hvem var det bedste i verden ?” søger øjenkontakt.	Smiler og siger ” Jeg bliver nødt at klappe. Det var bare så flot. Mor bliver helt..uuuh... (Klapper anerkendende) ”Ja” og smiler ”Lige nu er det dig” og kigger på barn ”Så nu er det mors tur”		
Barnet griner lystigt til Mor og fryder sig	Spiller nedadgående løb/triller på klokkespil. kigger opfordrende på barn og laver en bevægelse med sin hånd, der skal ligne regnen der falder fra himlen		
”Jeg kan ikke holde mig mere, mor” Barnet spiller en kort frase og stopper Tp spiller spøjse melodi Barnet fryder sig og griner Tp stopper med at spille	Stopper med at spille Forælderen laver tilsvarende spøjse ansigtsudtryk Forælderen spiller endnu en lille regndråbetrille, smiler til barnet		

”Mor, det er min tur” ”Det bliver en lang tur” spiller et lang stykke på klaveret	Stopper med at spille, smiler og lytter interesseret Smiler og lytter interesseret Sidder til slut lidt uroligt på stolen		
”Det var den - den var til dig mor” ”De er begge to til dig” ”Næste gang skal det være rock” ”Mmmh”	Flot – til mig? Tak skal du have (rejser sig og giver søn et knus) ”Det er jeg glad for” ”Skal det være rigtig rock” ”Må mor lige få lov til at prøve nu? Ikke også?” Forælderen spiller koncentreret Kigger på barn og smiler Stopper med at spille		
Barnet spille meget kort og siger ”så, ikke mere nu. Nu har jeg spillet to gange”			

Frit rum

18.24 – 20.56

Barn	Forælder respons	Sammenfatning	Kategori
Spiller meget højt og kraftigt – ser appellerende på mor Griner tilbage og spiller videre	Smiler og giver ham opmærksomhed gennem øjenkontakt. Spiller med – følger ham Rejser sig pludseligt og spiller selv meget kraftigt	Sammenfatning Forælderen giver barnet megen opmærksomhed og følger ham i musikken i starten. Forælderen forsøger 2 gange at lede barnet i en anden retning end at spille kraftigt, men barnet følger ikke forælderen. Forælderen følger barnet, så godt hun kan i det kraftige spil, men opgiver til sidst og holder sig for det ene øre. Barnets reagerer på dette ved at spille endnu højere, og forælderen stopper med at spille.	Kategori Forælderen er i begyndelsen støttende og imiterende overfor barnet i sit spil. Efter et par mislykkedes forsøg på at stoppe det kraftige spil trækker forælderen sig tilbage og stopper med at spille.
Spiller vedholdende kraftigt Barnet forsætter sit spil uden at reagere på forælders forslag.	Følger barnets volumen dog men med et anstrengt ansigtsudtryk Henvender sig til barnet og siger ”Og så falder vi sammen ned på gulvet” og gestikulerer med sin krop, hvad hun gerne vil have ham til at gøre – stopper med at spille.		
Spiller kraftigt og søger opmærksomhed. Griner og kigger på sin mor Kigger væk og spiller endnu kraftigere uden at smile Spiller kort og kraftigt på xylofonen ved siden, så stavene falder af. Fortsætter sit kraftige spil på trommen Stopper med at spille på terapeutens opfordring	Spiller svagt med og smiler anstrengt Holder sig for øret Holder op med at smile Holder op med at spille og rejser sig og rydder op efter barnets spil på xylofon		

Spørgeskema data

	Dyade 1		Dyade 3		Triade 2		
	Session1	Session2	Session1	Session2	Session1	Session2	gn
Spørgsmål1	1	X	2	2	X	1	1,4
<i>Spørgsmål2</i>	3	X	3	<i>Sjovt</i>	X	5	3,6
Spørgsmål3	2	X	2	3	X	1	2
<i>Spørgsmål4</i>	4	X	3	<i>Sjovt</i>	X	5	3,8
Spørgsmål5	2	X	3	2	X	2	2,2
<i>Spørgsmål6</i>	3	X	3	3	X	4	3,4
Spørgsmål7	2	X	3	2	X	1	2
<i>Spørgsmål8</i>	3	X	2	3	X	5	3,4
Spørgsmål9	2	X	2	2	X	2	2
<i>Spørgsmål10</i>	3	X	4	<i>Sjovt</i>	X	5	3,8
Spørgsmål11	1	X	2	2	X	1	1,6
<i>Spørgsmål12</i>	3	X	<i>sjovt</i>	<i>Sjovt</i>	X	5	3,8

Ovenfor kan det samlet ses, hvorledes de 3 individuelle forældre svarede på spørgeskemaet (se bilag 6. Forælderen i dyade 3 svarede flere gange ikke i forhold til de forskellige grader på likert skalaen, men skrev i stedet sjovt på spørgeskemaet. I forhold til at regne gennemsnittet ud på forældrenes samlede oplevelse af de forskellige øvelser sættes disse til 3, der betegner at det hverken var besværligt eller ej. Spørgsmålene er i kursiv og indikerer at skalaen er vendt om, således at et højere tal vidner om en oplevelse af høj grad af lethed i øvelserne, mens et mindre tal i de andre spørgsmål vidner om en oplevelse af, at bryde sig rigtig meget om en øvelse. Overordnet synes forældrene at bryde sig rigtig godt om rammerne for øvelserne nemlig start og slutsangene, mens de resterende øvelser ikke i samme grad vidner om samme begejstring, men der var ingen øvelser som forældrene ikke brød sig om. Oplevelserne af øvelsernes lethed er samlet set mere forskellig, men overvejende synes forældrene, at øvelserne var lette. Kun forælderen i dyade 3 oplevede, at én af øvelserne var besværlige og hun havde også forholdsvist svært ved at forholde sig til spørgsmålet om øvelsernes sværhedsgrad.

Forælder respons på barn

Triade 2
Session 1

Entre

00.00 – 2.20

Barn		Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
	X kommenterer video	Forklarer at tp skal bruge den til undervisning Under det hele vrider hun sine hænder	Forælderen er opmærksom på sine børn og deres spil og giver dem smil og nik, når de søger hendes opmærksomhed. Børnene vil meget gerne have hendes opmærksomhed og må ind imellem kæmpe lidt for den. Forælderen deltager ikke selv i at eksperimentere med instrumenterne.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på børnene og ind i mellem en smule passiv .
Y spiller xylofon med ryggen til mor Spiller trommer og søger øjenkontakt Eksperimenterer med lille xylofon		smiler og kigger på Y og bliver siddende på sin stol. Kommenterer da Y piller ved lille xylofon, at de nok sidder fast.		
	spiller trommer spiller meget højt	Først ingen respons på Xs trommespil kigger og smiler til X ved det høje spil		
	taber stikker	smiler		
Siger ”den her er også sjov” og viser den til mor		nikker og smiler		
	sætter sig og siger ” sådan nogen har * også”	Svarer ”sådan nogen der ?” og ser overrasket ud		

Turtagning

14.16 – 15.31

Barn		Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
	starter Stopper	kigger og smiler Kigger og smiler – Øjenkontakt	Forælder og børn løser opgaven meget fornemt med tydelig skift med kropssprog og ansigtsmimik som en del af den nonverbale kommunikation. Forælderen er meget opmærksom på sine børn. Forælderen afslutter øvelsen gennem sit kropssprog.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på børnene.
starter stopper		kigger og smiler Smiler og spiller og løfter øjenbryn under spil		
	Starter Stopper	Smiler og øjenkontakt til Y Kigger		
Starter Stopper brat		Kigger Smiler ved det pudsige stop Spiller og løfter øjenbrynene under spil Stopper og indikerer med sit kropssprog at øvelsen er slut ved at kigge afventende på terapeuten		

Frit rum

31.55 – 37.57 38.40 – 42.30

Barn		Forælder respons	Sammenfatning	Kategori
		spiller melodier Udforsker xylofonen i sin egen verden De samme løb op og ned Ingen ansigtsudtryk	Forælderen er mest opmærksom på sit eget spil. Ind imellem tager hun kontakt til børnene og reagerer kort på deres spil, men hun synes at være meget optaget af at udforske sit instrument. Somme tider opdager børnene ikke hendes kontaktforsøg, - de synes ikke at forvente den. To gange må terapeuten assistere et barn, der be'r om hjælp.	Forælderen er overvejende passiv i sin respons på børnenes udtryk, men er også støttende ind imellem.
Y har problemer med sit trommesæt – tp assisterer		lægger ikke mærke til dette – lader sig ikke anfægte af det i sit eget spil, men spiller videre		
Y spiller en fast og tydelig rytme på trommen og spiller den kraftigt		smiler og kigger på hende, men fortsætter sit eget spil uden ændringer		
	X kigger efter mor – er opmærksomhedssøgende	Dette opdager forælderen ikke – optaget af sit eget		
	spiller i samme register som mor	kigger på X over sin skulder og smiler, men der er ingen øjenkontakt (X opdager ikke at han har fanget hendes opmærksomhed) Forælder fortsætter sit spil uden ændringer		
Holder ind imellem op med at spille i kortere perioder for at orientere sig i rummet – se til de andre eller kigge nærmere på sit instrument	Do	synes ikke at lægge mærke til disse pauser, men fortsætter uanfægtet sit eget melodispil uden ændringer		

spiller tydelig rytme		smiler og kigger på Y. viser rytmen med sin krop og med køllerne, men fortsætter de melodiske løb		
spiller kraftigt	spiller ny lyd på piano	kigger og smiler til ham skutter sig og smiler ved de kraftige anslag og stopper med at spille i 2 sekunder. Dette sker 2 gange indenfor en kort periode.		
udtrykker ønske om et nyt instrument		fumler med sin egen xylofon og kigger uden at kommentere		
	siger ” den her lyder sjov”	kigger på ham uden at svare		
sætter sig hen til klaveret		trykker nederste tangent ned med sin egen kølle og smiler drillende til Y		
smiler tilbage				
siger ” jeg skal lige..”	stopper med at spille	smiler og venter til Y er kommet til rette og begynder først at spille, da Y er gået i gang kigger på ham rokker lidt med kroppen og inviterer ham til spil – fortsætter sine melodi løb		

	spiller tydelig fast rytme	rokker med i takt til spil. Smiler til ham og ansigtsudtrykket er rokkende – anerkendende nik – fortsætter sit spil og lader sig påvirke i 2 sekunder Efter dette kigger forælder på Y. Forsøger at følge hendes spil, men der er ingen reaktion fra Y, der ikke opdager kontaktforsøget... Forælderen fortsætter sit spil efter 12 sekunder		
bryder stilhed med 3 kraftige akkorder stopper og vender sig og kigger på mor smiler tilbage Fortsætter med at spille bagefter	laver dynamisk peak og stopper lige bag efter og kigger på mor	følger dynamiske opsving og stopper ligeledes og følger X. Smiler til ham imiterer Ys lydstyrke og de tre akkorder. Følger nu Y i 29 sekunder på denne måde (spiller ikke melodiske løb) smiler fortsætter sine melodiske løb		
har et problem med el – klaveret – kan ikke få lyd i det assistance af tp		opdager det ikke eller lader sig ikke anfægte af det, men fortsætter sine løb		

Forælder respons på barn

Triade 2
Session 2

Entre

00.00 – 1.31

Barn		Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Y prøver xylofonen af	X prøver fløjten af	sidder og kigger og smiler Afventer	Forælderen giver børnene en smule opmærksomhed gennem smil og blik, men bliver hurtigt optaget af kun at lave den defekte xylofon.	Forælderen synes både at være støttende , men også afvisende i sin respons på børnene.
fumler med defekt xylofon		rejser sig og forsøger at lave den defekte xylofon		
spiller videre				
	Spiller fløjte og kigger på mor	Ingen respons fra forælder på trods af opmærksomhedssøgende øjenkontakt fra X		
"Ved du hvad det skal forestille, mor ?" peger på xylofon		"Hvad?" siger forælder lidt hårdt		
"Et klaver!" Y spiller på xylofonen		"Det ligner ikke helt lige...." Laver xylofonen mens Y spiller		
spiller xylofon	spiller stadig fløjte	Ingen respons – er optaget af at lave den defekte xylofon		

Turtagning

15.03 – 15.54

Barn		Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
sidder med ryggen til mor	sidder så han kan have øjenkontakt med mor		Forælderen giver børnene meget opmærksomhed gennem blik og smil, når de spiller og har deres tur. Til slut i øvelsen er forælderen knap så engageret, men er dog stadig opmærksom på sine børn.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på børnene.
	Starter med at spille Spiller kraftigt på strenge Øjenkontakt og smiler	Kigger interesseret Øjenkontakt og smiler		
spiller svagt på guitaren Trommer på guitarens kasse Stopper	Øjenkontakt og smiler Stopper med at spille	Øjenkontakt og smiler Smiler uden øjenkontakt Lytter interesseret – laver grimasse til tp, der hentyder at hun er lidt nervøs på Ys vegne. Løfter øjenbrynet i overraskelse		
Kigger på mor	Kigger på mor	kigger en ekstra gang på y inden hun begynder at spille Stopper og kigger på begge børn ser tilfreds ud		
kommer til at starte efter øjenkontakt med mor, men stopper sig selv hurtigt igen	starter og ser stift og utilfreds på Y, mens han spiller i lang tid	Smiler og kigger interesseret		
	kæmper med at få overtoner ud af guitaren Stopper	Forælderen smiler til ham og griner lidt		

starter		Bliver lidt utålmodig – gaber og kigger på sit eget instrument		
kigger ned på guitar og spiller mens hun skruer på strengene		Kigger op – lytter interesseret og smiler		
Stopper		Smiler		
		Starter og stopper med et smil Viser med sit kropssprog at øvelsen er færdig		

Frit rum

24.06 – 31.26

Barn Begge børn sidder ved klaveret med ryggen til forælder		Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Starter med at spille sit eget	Starter med at spille sit eget	Starter med at spille sit eget	Forælderen er i starten både optaget af sine børn spil og af at udforske guitarens lyde. På trods af manglende mulighed for øjenkontakt viser hun med ansigtsmimik og sit spil at hun hører og ser dem. Til slut i improvisationen er forælderen mest optaget af guitaren på trods af børnenes indbyrdes kampe på klaveret	Forælderen er i starten meget støttende i sin respons på børnene, men bliver herefter mere og mere passiv .
	X kigger på mor og vender sig Smiler tilbage Spiller kraftigt i dybe register X vender sig om til klaveret igen	Afprøver guitarens forskellige strenge Kigger tilbage og smiler stryger strengene med samme volumen som X kigger fortsat på Y og X og forsætter udforskningen af guitar		

spiller kraftigt og hurtigt		kigger og smiler Spiller tilsvarende hurtigt og kraftigt Og griner lidt af de kraftige udbrud		
opdager ikke imitationer		forsætter imitationer af Y		
Y og X kigger på hinanden, smiler og følger hinandens dynamiske crescendo, driller hianden		kigger og følger også det dynamiske opsving		
Y og X opdager ikke forældrerens følgen (Y vender sig meget kort)		Smiler og griner kort Fortsætter sit eget spil på guitaren		
	X udbryder ”jeg vil også !”	Kigger og fortsætter eget spil		
Y og X spiller i hinandens register (henover hinandens hænder på klaveret) griner højtlydt		kigger og smiler og følger de dynamiske opsving		
	kigger og smiler til mor	kigger tilbage og besvarer smil		

Y og X begynder at irritere hinanden, retter på hinanden verbalt (hold op, neej, det er mig). De vil spille det samme sted på klaveret Skiftevis følger de, leder og gør oprør mod den anden i en højtlydt interaktion.		Forælder er optaget af sit eget spil, kigger på guitaren og prøver melodiske fraser af		
Sker gentagne gange		stadig kun optaget af eget spil		
Y og X starter et nyt kromatisk tema		kigger op og smiler, men fortsætter sit eget spil		
Temaet bliver tydeligere		kigger op og følger Y og X's dynamiske peaks og smiler		
	X udbryder "Du ødelægger det hele" til Y	smiler og griner til denne kommentar, skruer på sine strenge og fortsætter sit eget spil		
	udtrykker utilfredshed over Y, der fylder meget og larmer i det dybe register, men X griner også samtidigt	kigger på X, følger Y kraftige volumen og smiler		
Y og X fortsætter med at spille		forælder stopper med at spille og følger tp Kigger på Y og X og smiler		
Y spiller Mester Jakob	X fortsætter det kromatiske tema, men bliver forstyrret af Ys spil – søger kontakt til mor	ser overrasket ud og giver et anerkendende nik		
Spiller MJ 3 gange og spiller rigtigt den 3. gang		Ingen reaktion til X		
Smiler tilbage		kommenterer ved at sige " 3.gang er lykkens gang" og smiler		

Y prøver ivrigt at spille MJ igen og smiler til mor	X bliver mere og mere frustreret	Smiler tilbage til Y Stadig ingen reaktion til X		
Y og X bliver ved med at spille		Tp forsøger at stoppe improvisationen forælderen retter på dem og be'r dem om at holde op		

Forælder respons på barn

Dyade 3
Session 1

Entre

00.00 – 00.35

Barn	Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Barnet går direkte hen til en tromme og trommer løs	Forælderen reagerer ved at kigge sløvt og gå hen imod en stol.	Det er en meget kort entre, og forælderen reagerer ikke på barnets ytringer hverken verbalt eller musikalsk.	Forælderen kategoriseres som værende passiv overfor barnet og er samtidig meget utryg .
Siger; ”Hvor skal jeg sidde?” og sætter sig på stolen overfor mor efter tps anvisning	Siger; ”Er det ikke her man bliver mindst filmet?” sætter ned, hvor terapeuten anviser det	Forælderen udtrykker ængstelse for videooptagningen og synes ikke at have overskud til reagere på datterens utryghed ved den nye situation.	
Siger; ”Hvad skal vi egentlig” og sidder uroligt på sin stol (henvendt til tp, der stemmer guitar og svarer Et øjeblik”)	Ingen reaktion fra forælderen		

Turtagning

07.13 – 08.06

Barn (Hele tiden søgende efter øjeblikkontakt)	Forælder respons (øjeblikkontakt, men vender sig væk ind i mellem)	Sammenfattende	Kategori
"Mor, hvem starter?" "Du vender den forkert "	starter uden verbalt svar Smiler Siger; "Nej, gør jeg det ? " henvendt til Tp, der bekræftende ryster på hovedet. Siger: " Nej, det er rigtigt nok" Spiller videre Stopper og kigger på datteren	Forælderen giver sit barn opmærksomhed gennem smil og grin og stimulerer det også gennem sin egen musik. Ind imellem besvarer forælderen ikke datterens forsøg på øjenkontakt og forælderen søger 2 gange terapeutens anerkendelse.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons overfor barnet, men er også usikker og afvisende.
smiler til forælder og spiller kraftigt Stopper smiler til mor og spiller kraftigt Stopper	Hoster og spiller med én hånd og vender sig væk fra tromme og barnet Stopper Forælder hoster kraftigt imens barnet spiller spiller meget kort og stopper		
smiler til mor og spiller kraftigt og griner stopper	Forælderen griner med barnet og begynder at spille uden det er stoppet stopper på samme tid		
Siger: " Kom nu, det er dig" " Okay" griner også og finder raslecylinder	Svarer: " Jamen, jeg har jo lige spillet" og griner begynder at spille på sin tromme stopper		
spiller på sin rasleting stopper	begynder igen stopper igen		

spiller smiler og søger øjeblikkontakt stopper	spiller på xylofon, der står på bordet tæt ved hende – en kort og spøjst melodi		
griner højtlydt og spiller igen Siger utilfreds: ” HEEY !”	starter uden at barnet er stoppet Forælderen stopper: ” Vi må da gerne spille på samme tid, må vi ikke?” henvendt til tp, der ryster sagte på hovedet.		
ser ikke tps svar men siger ”Okay, så finder jeg et andet instrument”	stiller trommen væk.		

Frit rum

12.46 – 15.10

Mor sidder med ryggen til

Barn	Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Sidder med tromme Siger: ” 1 – 2 ! ” ”Eeen, tooo”	Sidder med lille klokkespil Tp: ”er I klar ?” Forælder siger: ”2sekunder” (fumler lidt med klokkespillet) Fumler videre inden reaktion	Forælderen er opmærksom på sit barn, men reagerer ikke på datterens opmærksomheds-søgende adfærd både i og udenfor musikken. Hun fortsætter sit eget melodispil og lader terapeuten sætte rammerne for improvisationen.	Forælderen er overvejende passiv i sin respons på barnet. Hun synes at være opmærksom på hende, og er også til tider afvisende overfor datteren
”Okay, NU” begynder at spille meget kraftigt og hurtigt Bliver ved at spille kraftigt	spiller med – spiller tilfældige toner – griner og kigger væk fra datteren (pinligt berørt) Kigger på tp Tp spiller svag fast rytme som forælder lynhurtigt fanger og følger pulsen. Laver melodiske fraser spiller højt for at kunne høre sig selv		
følger puls og spiller stadig meget kraftigt med stikkerne Siger: ”Jeg tror, jeg tager et andet instrument” finder tordenstav og spiller, smiler overdrevent	stopper med at spille og kigger efter datter – siger intet begynder at spille igen i samme puls som tp, der ikke er stoppet med at spille		
vender den rundt Svinger kraftigt med den	Tp: ” prøv at vende den rundt” Forælderen stopper kort imens barnet fumler lidt med instrument Undgår at få den hovedet ved at læne sig tilbage Tp retter igen		

spiller på tordenstav uden sammenhæng med Tp og forælder Siger: "Nej, jeg tror, jeg spiller på den her (store xylofon)" følger nu pulsen og spiller enkelte toner (melodisk med store intervaller) Rokker med kroppen i takt til musikken og smiler til mor	Forælder og tp spiller hhv. melodi og akkompagnement. stopper ikke ved instrumentskift Forælder spiller samme melodi smiler tilbage		
spiller kraftigt og går væk fra puls – Stopper og siger "Nej, jeg vil spille på klaveret"	Forælders melodi bliver tydeligere gennem flere rytmiske fraseringer – spiller ikke kraftigt Søn kigger ind af døren		
Siger: "det må man også" spiller kraftigt på trommen på vej over til klaveret	Mor stopper og kigger på søn – smiler til ham og kigger på datter fortsætter med at spille Kollega tager søn med ud af rummet igen spiller løb/ triller op og ned af xylofon – stadig i samme puls		
Datteren spiller kraftigt på klaver – hamrer i det med begge hænder "jeg spiller højt" og kigger på tp	spiller melodi igen fortsætter melodispil		

Barnet spiller pulsløst og kraftigt i volumen			
”Øøhm, kan jeg ikke lige låne en STOL” råber barnet og henter en stol ”Så skal jeg spille højt”	Tp stopper for at flytte sig for stolen – forælder fortsætter spillet		
spiller ikke kraftigt, men forsøger i stedet at følge forælders spil ”Okay” til sig selv. eksperimenterer og spiller melodier – rokker med kroppen i takt til musikken, men spiller ikke i takt til musikken Bliver ukoncentreret og kigger rundt i lokalet Får øje på kameraet			
”Årh, må jeg kigge i kameraet ?” (henvendt til Tp) Går hen til kameraet og kigger i det Griner: ” Mor, hvad sidder du og laver ?”	Tp ryster på hovedet Ingen reaktion fra forælder Forælderen siger: ” Spiller !”		
”Ja” griner og starter med at rykke med kameraet Griner og fortsætter	Tp ” er du færdig med at spille? ” Tp ”lad det stå” Tp rejser sig og stiller det på plads Forælderen fortsætter med at spille		
Går væk fra kameraet og går hen til sin plads spiller kraftigt på trommen	Tp ” nu skal vi...” forælder stopper med at spille: ”navn, prøv lige at hør hvad hun siger” Tp” Stil instrumenterne væk”		
” Okay ” Stiller instrumenterne væk			

Forælder respons på barn

Dyade 3

Session 2

Entre: 00.00 -

Barn	Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Sidder og venter på mor ”Hvornår kommer hende tossede mor ?”	Tp: ”Jeg tror hun lige faldt i snak med nogen. Tror hun kommer nu.”	Forælderen kommer senere end barnet, der venter på hende. Forælderen besvarer ikke datterens kontaktforsøg og svarer kun kort på datterens spørgsmål. Forælderen er mere interesseret i videokameraet og synes at være ængstelig.	Forælderen er overvejende passiv og til tider afvisende over for barnet.
” så sidder vi ikke og spiller”	Tp: ” Nej, vi sidder og venter pænt”		
venter mens Tp stemmer guitar kigger rundt og kigger på mor	forælder kommer ind: ”godt” Venter og kigger tilbage på datter uden ansigtsmimik		
Siger; ” hvad er det her til? ”, og går hen til det	Forælder: ” Udluftning” ” kører det også” hentyder til 2. kamera ?” Tp: ” Nej, det kører ikke”		

Turtagning

06.10 – 07.21

Barn	Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Sidder ved gulvtam-tromme ” mig først” Smiler, spiller kraftigt og stopper	Sidder med klokkespil Kigger Smiler, spiller tydelig melodi og stopper smiler	Forælderen er meget opmærksom på sit barn og giver det opmærksomhed gennem smil og grin og tilpasser ind imellem sin musik til datterens forudgående spil. Hen imod slutningen af improvisationen aftager forælderen engagement og støttende initiativer.	Forælderen er overvejende støttende i sin respons på barnet, men bliver en smule mere passiv hen imod slutningen af improvisationen.
Smiler, spiller kraftigt og stopper	Kigger Smiler, spiller tydelig melodi og stopper smiler		
Smiler, spiller kraftigere og hurtigere Stopper og griner til Tp	Kigger Smiler, spiller tydelig melodi (samme volumen) Griner og kigger ned og stopper		
Griner og spiller kraftigt Stopper og griner gør tegn til at hun gerne vil spille (armene i vejret) – venter	Griner, spiller det samme igen og spiller lidt længere Stopper		
Spiller kraftigt, griner Stopper ingen smil Viser igen at hun gerne vil spille lader som om hun spiller og kommer til at spille et enkelt slag, men fortsætter ikke	Tager sig til hovedet – ingen smil Spiller melodispil ingen smil Spiller kraftigere og tydeligere fraser Stopper		

Spiller kraftigt længe, søger øjenkontakt til mor ingen smil	sidder med køller parat til at spille igen		
” Jeg vil aldrig holde op” Stopper efter lidt tid Siger: ” FÆRDIG !”	Kigger smiler Starter med at spille Stopper		

Frit rum

12.43 – 16.28

Barn	Forælder respons	Sammenfattende	Kategori
Sidder med frø Spiller kraftigt og kort på frø Siger: ” NEJ, jeg vil ha trommen. Må jeg spille lige så højt jeg vil?”	Sidder med klokkespil (igen) Spiller tydelig melodi, spiller uanfægtet videre	Forælderen er opmærksom på datteren, og besvarer nogle af datterens kontaktforsøg ved at følge hende i musikken. Andre forsøg besvares ikke af forælderen. En enkelt gang retter forælderen på barnet, men primært synes forælderen er være optaget af at spille sine egne melodier.	Forælderen er overvejende passiv med få støttende elementer i sin respons på datteren.
spiller kraftigt og søger mors øjenkontakt spiller kraftigt, stopper, smiler og kigger på tp Svarer: ” NEEJ” ” JA”	kigger på barnet ved den kraftige volumen Tp: ” Skal vi prøve at spille sammen?” Tp: ”Skal vi spille højt så?” spiller sine melodier med den samme puls som barnet, men med en svagere volumen		
spiller længe kraftigt Stopper og kigger sig omkring			
Spiller med trommestikker lodret ned i skindet og spiller hårdt holder op, vender stikker og spiller kraftigt igen	Siger; ”(datterens navn), det må du ikke” og fortsætter sit melodispil Fortsætter melodispil		

Udbryder: "AAAV!" slår sig selv over fingrene ved et uheld og stopper "Jeg vil vælge et andet instrument" "Jeg vil ha' blokfløjten og spille så højt jeg vil"	Fortsætter melodispil Stopper da tp stopper Tp: " skal vi prøve igen ?" Tp starter igen Forælder følger Tp og spiller løb op og ned		
spiller i samme puls som mor og spiller ikke kraftigt kigger på mor stopper " Nej, jeg vil spille på klaver"	Forælder rækker lidt med kroppen, men giver ingen ansigtsmimik tilbage til barnet Spiller en tydelig melodi		
spiller pulsløs "Okay" til sig selv spiller mere pulsfast, men ikke den samme puls som mor	fortsætter melodi Vender hovedet og lytter til barn's spil Fortsætter i samme puls som datter		
spiller svagere og matcher forælders melodispil	Ingen reaktion		
spiller kraftigt og kort hører ikke svarene	Tp besvarer barns spil med en matchende kort kraftig akkord på guitar Forælder rækker med kroppen og fortsætter melodi nu med flere staccato toner		
laver løb op og ned på klaveret	fortsætter sit melodispil		
"Jeg vil lave tryllekunst" og tager rainsticken Lytter til rainstick og kigger på tp	Tp smiler tilbage Forælder vender sig og begynder at spille på klaveret spiller trille melodier		

vender rainsticken i takt med den tømme – en slags rubato tempo – smiler ved tps matchende spil	Tp følger barns spil i tempo og volumen Smiler tilbage Forælder fortsætter melodispil på klaver med en fast puls. er koncentreret om sit eget		
leger hun tryller : ”Jeg tryller den her ende om til den her ende. Hokus pokus. Hov, nu er den der. Hokus pokus tilbage igen” henvendt til tp med øjenkontakt	fortsætter melodispil Forælderen spiller kraftig melodi og skifter til det dybe register		
Datteren stopper og kigger på andre instrumenter	Tp stopper improvisationen		

Dette speciale undersøger, hvordan musikterapi kan bruges som assessment af interaktion mellem forælder og barn med henblik på at kunne informere om specifikke forældrekompetencer. Relevant socialpædagogisk litteratur om omsorgsvigtede børn og deres forældre gennemgås, og musikterapiteoretisk litteratur om forældre og børn samt assessment gennemgås ligeledes. På baggrund af denne litteratur udarbejdes en assesment-protokol og en metode for indsamling og analyse af data. Gennem videooptagelser fra tre assesment-forløb undersøges autonomiforholdet mellem forælder og barn samt forældrens respons på barnets initiativer og særlige behov. Der indsamles både kvantitative og kvalitative data, og disse data sammenlignes som en del af analysen. Undersøgelsen indeholder også en diskussion af den udviklede assesment models kliniske anvendelighed.

